

OLTART
Revistă de cultură
Nr. 26 • februarie 2018
SLATINA

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt,
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: **Victor TIȚA**
Secretar de redacție: **Oana GLASU**
Colegiul de redacție: **Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,**
Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ.
Tehnoredactare: **Hoffman Design** hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: **Dumitru ȚICLEANU**

Revistă editată de **Asociația Culturală OltArt.**

Tiparul realizat la imprimeria Editurii Hoffman

www.EdituraHoffman.com

www.EdituraHoffman.ro

www.LibrariaHoffman.ro

Tel. 0740 984 910

ISSN 2285 – 598X

ISSN-L 2285 – 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2018

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Coperta I – Nicolae Iorga

Cuprins

5	Editorial <i>Otrava din potir</i> – Dorin POPESCU
8	Cuvântul care zidește <i>Despre cărți</i> – Silviu GUGA
10	Un poem de... Petruț PÂRVESCU
14	Colocvii <i>O virtute ruptă din Rai</i> – Simona Dumitrache de vorbă cu Paul ARETZU
16	Prolegomene <i>Gramatica unei zile. Sintaxa unui prezent</i> – Irina PERIANU
18	Poezie Maria CALCIU Virgil DUMITRESCU Teo SANDU Ioana BURGHEL Adela EFRIM
28	Interviu <i>Despre dreapta rostire în limba noastră cea de mumă</i> – Roberto KUZMANOVICI în dialog cu C. VOINESCU
33	Historia <i>Personalitatea lui Nicolae Iorga, reliefată de contemporani</i> – Doru DINA
38	Calendar Ianuarie
39	Folclor <i>Aspecte ale cosmicului, umanului și poeticului în creația lirică populară</i> – Diana ALBU-IANCU
43	Jurnal <i>Strugurii copilăriei</i> – Ion ANDREIȚĂ
45	Poezie Maria UDREA Bogdan Constantin PASCAL Negru OPAC Lavinia Elena NICULICEA Irina ALEXANDRESCU Camelia ARDELEAN
57	Soresciana <i>Un nou remember: Marin Sorescu în documente inedite, IV</i> – Maria IONICĂ
62	Vitralii <i>Alexandru Odobescu – rigoare, spectacol și aventură (I)</i> – Silviu GORJAN
66	Calendar Februarie
67	Balcanica <i>Moscopolu – leagănul culturii aromâne în Balcani</i> – Oana GLASU
71	Cartea de istorie <i>Fântâna albă, fântână de lacrimi</i> – Florin POPESCU-MOICEANU <i>Credință și istorie</i> – Paul ARETZU <i>Historia magistra vitae</i> – o nouă carte de Aurel TINCA – C. SANDU

- 82 **Raftul cu cărți** *Antifericirea cu aripi sau dizarmonia emoțională între eu și tu* – C. VOINESCU
 Cartea sacră a Doamnei Adela Popescu – Dan LUPESCU
 Mirela Ianuș Dinga – poeta ce se răzvrățește în „dansuri cadențate”
 – Camelia ARDELEAN
 Tablouri poetico-muzicale – Octavian MIHALCEA
 Întoarcerea la natură – Daniel LUCA
 Metabolizare spirituală și metaforă în poezia lui Nicu Cismaru
 – Mihaela RĂDULESCU
 Negustorul de aripi – un ocol în jurul universului propriu
 – Constantin VOINESCU
- 98 **Poezie** Mariana CORNEA
 Gina ZAHARIA
 Diana Adriana MATEI
 Vali NIȚU
 Nicolae NISTOR
 Florea FLORESCU
- 110 **Etnografica** *Leacuri peste veacuri – aspecte de magie și medicină populară românească* – Claudia BALAȘ
- 114 **Universală** *Nicolai Berdiaev. Despre demnitatea creștinismului și lipsa de demnitate a creștinilor* – traducere de Aurel TINCA
- 117 **Calendar Martie**
- 118 **Proză** *Condurul din lună. Scrisoarea unei necunoscute (XI)* – Marilena TIUGAN
 Șoferul de taxi – Ion CATRINA
 Tilici – Nicolae ROTARU
 Portalul – Angela Irina GHINTUIALĂ
- 130 **File de istorie literară** *Scrisori de la scriitori* – Corneliu VASILE
- 134 **Transhumanța** *Pe drumul de pământ; povești de împlânzit timpul* – Daniela BĂBU
- 137 **Teatrul zilelor noastre** *Haz de necaz. Secretissimo* – Adrian SIMEANU
- 138 **Eveniment** *Festivalul Național – concurs de poezie „Virgil Carianopol”, ediția a XXIII-a, Caracal* – Vera GRIGORESCU

Materialele pentru nr. 27 (mai 2019) al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la 20 martie a.c. în word, Times New Roman, 14, cu diacritice și corectură.

Editorial

Otrava din potir

Dorin POPESCU

„De acum încolo nu vom mai gusta din potirul otrăvit al Moscovei!” – afirma ritos președintele Ucrainei Petr Poroșenko la 15 decembrie 2018, după Sinodul extins care avea să consacre crearea Bisericii Ortodoxe ucrainene autocefale (“Biserica Sfântă a Ucrainei”, așa cum ne recomandă să o numim și pomenim Patriarhul Ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului, în *Tomosul patriarhal și sinodal de autocefalie* acordat acesteia la 6 ianuarie a.c., în Biserica Patriarhală din Fanar).

Kievul (cândva capitală istorică a ortodoxiei rusești) vede Biserica sa autocefală ca **un semn al emancipării spirituale și politice de Moscova**, după peste trei veacuri de euharistie și viață spirituală comună, în care ucrainenii se vor fi împărtășit fără complexe sau remușcări din potirul sfinților părinți ruși. În lupta pentru emancipare politică a Kievului, generată de pierderea Crimeei și de războiul fără sfârșit din raioanele de est ale țării (Donbass), **potirul acesta va fi devenit în timp otrăvit pentru ucrainenii**, ca în metafora cinică și inspirată a celebrului scriitor și medic patolog Bernard Knight.

Sub semnul acestei metafore, **anul 2019 va fi unul al mării schisme religioase** dintre Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului (care își revendică pentru Biserica autocefală a Ucrainei rolul de „Biserică Mamă”) și Patriarhia rusă (care numește această Biserică și pe susținătorii ei din Fanar „schismatici” și „necanonici”).

Frontul religios al războiului dintre Moscova și Kiev devine astfel cel de-al patrulea front de război, după cel politico-electoral (la finele lunii martie a.c. vor avea loc alegeri prezidențiale care vor duce, foarte probabil, la alegerea unui nou șef de stat în Ucraina), cel militar terestru din Donbass și cel militar naval din Azov.

Războiul celor două patriarhii produce inevitabil **victime colaterale** și, ca de obicei în ultimele veacuri, **primele victime sunt românii din Ucraina** (cca 400.000 de etnici români, care trăiesc compact în regiunile Cernăuți – „nordul Bucovinei, ținutul Herței și nordul Basarabiei”, Odessa – „sudul Basarabiei” și Transcarpatia – „nordul Maramureșului istoric”).

Pentru că noile autorități politice și religioase ale Kievului nu se înduplecă, așa cum în mod constant vor fi făcut în ultimele trei decenii, să lase acestora dreptul de a se sluji în limba română în parohiile bisericilor lor (motiv pentru care enoriașii români au și ales Biserica Ortodoxă ucraineană subordonată Patriarhiei Moscovei, căreia îi aparțin canonic toate cele 127 de parohii ale comunității ortodoxe de limbă română din regiunea Cernăuți), de acum încolo am avea toate motivele spre a putea pretinde, parafrazându-l pe președintele actual al Ucrainei, că **„românii din Ucraina vor gusta din potirul otrăvit al Kievului”** dacă Bucureștiul nu va lua act de noile suferințe ale acestora.

Sigur că **de la Slatina, Constanța sau Cluj suferințele acestora**

ni se vor părea străine. Sigur că, într-o lume a suferinței și dezbinării cum pare a fi devenit astăzi cea românească, într-o lume care și-a pierdut busola morală și cultura minimă a comuniunii, **dramele și crucile românilor din Ucraina se înfățișează ochilor noștri precum literele de neînțeles ale unui hrisov pierdut.**

Într-o lume tulburată, întoarcerea la origini promite încă să fie punctul nostru de sprijin cel mai solid, reazămul nostru sigur. Iar una din *rădăcinile* originilor noastre este **unitatea spirituală în sânul Bisericii creștine** – unitate pierdută în *illo tempore*, pentru a cărei refacere trudim sisific și trecem permanent munții și veacurile.

În fața schismei religioase a lumii creștine de astăzi (o recidivă a războiului sacru dintre *a doua* și *a treia Romă*), al cărei teatru de confruntare este Ucraina, **Biserica Ortodoxă Română se află în fața unei decizii istorice.** *Confruntarea titanilor* în estul României, mutată pe frontul religios, deschide perspectiva rarisimă a unor **oportunități de șah geopolitic fără precedent în istoria recentă a acestei Biserici.**

Varianta cea mai curajoasă pe care o poate lua în calcul în momentul de față Biserica Ortodoxă Română este **reintegrarea românilor din Ucraina în viața spirituală și duhovnicească a României**, prin reînființarea Mitropoliei Bucovinei (cu sediul la Suceava) și extinderea celor două episcopii care funcționează în prezent în Republica Moldova și care pot prelua sarcina de reprezentare religioasă a românilor din nordul și sudul Basarabiei istorice (Episcopia de Bălți și Episcopia Basarabiei de Sud; ambele episcopii țin în prezent de Mitropolia Basarabiei, iar ultimei îi aparține parohia de la Hagi Curda, raionul Ismail, regiunea Odessa, Ucraina, care funcționează în regim de samizdat).

Prin extensie, soluția implică, pe fond, **crearea unui sistem eficient, funcțional, care să permită integrarea, în cadrul acestor Mitropolii, a parohiilor românești din nordul Bucovinei, Herța, sudul și nordul Basarabiei.** În acest caz, riscurile sunt și ele pe potriva alegerii: este de așteptat ca Biserica Ortodoxă Română să nu fie recunoscută drept biserică de tip canonic în Ucraina, preoții ei să aibă acolo statut de misionar, iar preoții români din Ucraina care vor dori trecerea parohiilor lor în subordinea Mitropoliilor Patriarhiei române să devină victime sigure ale unui lung și chinuit proces de ostracizare.

Pentru românii din Ucraina, pare că această soluție este singura pe care o așteaptă din partea *Patriei lor istorice*. **Oricare altă soluție este văzută la Cernăuți drept a treia trădare a Bucureștiului** (după acceptarea ultimatumului din iunie 1940 al Guvernului sovietic, prin care se cedau Basarabia, nordul Bucovinei și Herța și semnarea, în 1997, a Acordului bilateral cu Ucraina, care consfințea granițele actuale).

Patriarhia rusă așteaptă de la Bisericile Ortodoxe prietene nerecunoașterea autocefaliei noii Biserici ucrainene autocefale. Prin intermediul structurilor ei religioase din Ucraina (Biserica Ortodoxă Ucraineană – Patriarhia Moscovei), Moscova transmite comunității românești **lungi serii de efuziuni** (permite slujirea în limba română; promite inaugurarea – la Crasna, în regiunea Cernăuți – a unei biserici închinată Sfântului și Binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare; recunoaște în premieră că limba “moldovenească” este limba română etc.).

În contrapartidă, **noua Biserică ucraineană autocefală**, ambetată de aerul tare al războiului cu Moscova, de semnele de dragoste din Fanar, de propria sa putere etc., **se arată surdă**

încă la nevoile comunității românești.

Nici un zvon de sensibilitate sau de bunăvoință nu se aude din subteranele acesteia, iar noii săi Întâistătători promit slujirea exclusivă în limba ucraineană pe tot cuprinsul Bisericii. În acest context sumbru, varianta alternativă (care părea moderată/echilibrată), a Bisericii Ortodoxe Române (recunoașterea condiționată a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Ucrainene, în următoarele circumstanțe: crearea unui Vicariat românesc, desfășurarea serviciului religios/divin în parohiile arondate Vicariatului în limba română și acordarea unor garanții privind utilizarea pe termen lung a limbii materne/române în aceste parohii – pentru a se evita producerea unor limitări de drepturi similare celor care au condus la art. 7 al Legii-cadru privind educația, adoptată în 2017 la Kiev) pare mai puțin inspirată.

De felul în care se va poziționa Biserica Ortodoxă Română față de comunitatea românească din Ucraina și R. Moldova în contextul acestei schisme depind, pe termen scurt și mediu, **șansele României de a se reabilita parțial față de soarta acestei comunități, mereu lăsate la periferia politicii externe a Bucureștiului. Mereu uitate, mereu trădate.**

Statul Român a uitat aproape în mod programatic de existența acestora. Reprezentanții Casei Regale a României au vizitat regiunea Cernăuți mai mult decât au făcut-o președinții noștri. O vizită a ministrului român de externe în regiune s-a produs (conjunctural și gratuit) abia în 2018, în premieră după 17 ani. Diplomația românească pare a-și construi mereu (inventivă în tragic) alte *axe*, alte repere, alte priorități.

Biserica Ortodoxă Română are astfel **oportunitatea de a spăla păcatele, numeroase și repetitive, ale acestui Stat față de conaționalii noștri din Ucraina**, care – comparativ cu

românii din Oltenia, bunăoară – nu au altă vină în afară de a se fi născut într-un spațiu periferic mai expus răutăților.

Biserica Ortodoxă Română are oportunitatea de a întinde românilor din Ucraina potirul duminicilor noastre, fără de care nici o bucurie nu poate fi deplină în casele noastre de dincoace de granițe.

În Anul Centenar, singura instituție din această Țară care a *construit* și care a existat printr-un proiect vizionar a fost Biserica (a cărei Catedrală din București este suficient de largă spre a primi în Ea românii de peste granițe, românii din imediata vecinătate a Țării). O decizie curajoasă a Acesteia față de comunitatea românească din Ucraina poate fi **semnul ieșirii noastre din marasmul etic în care ne complacem.**

Pare o utopie să nădăjduim că actuala clasă politică de pe Dâmbovița va încuraja sau susține acte de curaj și politici vizionare în cecitatea absolută, cinică și egoistă, care o descrie.

Însă Biserica trăiește din miracole și este Ea însăși semnul unui miracol.

Îi cer astăzi, în 2019, după rătăcirea colectivă a Anului Centenar, Bisericii Ortodoxe Române să facă acest miracol posibil pentru românii noștri din Ucraina și să ofere acestora potirul din care ne cuminecăm și noi!

Cer înalților Ei prelați să se scuture de jugul fricii care domnește de prea mult timp în saloanele și casele boierești ale Bucureștiului!

Altfel, **otrava potirului ei** (un potir pe care mâna altuia ni-l va întinde și nouă cândva, așa cum istoria ciclică nu ostenește să ne tot amenințe) **va ajunge mai repede decât ne-am putea imagina în casele noastre pe care le credem sigure.** Din Slatina, din Constanța, din Cluj...

Cuvântul care zidește

Despre cărți

Silviu GUGA

Cuvântul **carte** are multe înțeleșuri în limba noastră. Din pruncie am învățat că obiectele numite de acest cuvânt sunt foarte prețuite sau, mai bine spus, au fost foarte prețuite.

Printre primele mele amintiri sunt și cele legate de carte. Cred că aveam doar vreo cinci ani când am ajuns să iau o carte dintr-un raft al unei etajere, care nu strângea mai mult de 80-90 de cărți, dar pe care toți din casă o numeau bibliotecă. Mă atrăsese desigur coperta ei pe care, în clipele următoare, am rupt-o și de necaz că n-am găsit ilustrații în ea, am început să-i rup și paginile. Mama s-a îngrozit de-a dreptul. M-a certat și apoi mi-a spus că am făcut un mare rău pentru că nu e voie să rup asemenea obiecte. Auzind strigătul disperat al mamei, a venit și tata care a încercat să-mi explice cam ce e o carte și cât de prețuită trebuie să fie. Începusem să cred că e un obiect aproape sfânt.

Cam tot pe atunci, bunicul, eu îl numeam *moșu-meu*, a primit o scrisoare de la un prieten care-și pierduse un picior în al Doilea Război Mondial. Nu-l mai văzusem atât de bucuros pe bunicul. „Am primit carte de la Săvu”, repeta de multe ori și eu țopăiam în jurul lui, transmițând mai departe știrea și bucuria lui. „Moșu-meu a primit carte de la Săvu”. Apoi am cerut lămuriri despre carte și am înțeles că ea poate să fie și o scrisoare. Și m-a convins de asta cu versurile lui Eminescu și Goga: „De din vale de Rovine / Grăim, doamnă, către tine, / Nu din gură, ci din **carte**, / Că ne ești așa departe” și „Lu-

minate împărate! Scriem **carte** cu-ntristare, / Ne-au luat pășunea domnii, fără lege și-ntrebare...”

Cartea de la badea Săvu era la fel de prețuită ca și cărțile din „biblioteca” familiei. Bunicul a citit-o aproape la tot satul. Parcă îl aud și parcă-l văd cum întrerupea citirea ca să-și șteargă lacrimile. „Nu ți-am trimis carte până acum că am fost tot pe drum, (poate din cauza rimei involuntare am reținut începutul acestei **cărți**) de la un doftor la altu până mi-au pus picior.” Urma povestea piciorului din lemn de stejar care atât de bine i se potrivea că putea merge și la plug și la coasă și la biserică. Alte „povești” din **carte**, deși bunicul a citit-o de multe ori, eu nu le-am înțeles și le-am uitat. Am reținut finalul tot cu rimă: „Dragă Ieronime, în încheiere, îți urez să ai putere și bunul Dumnezeu să te ajute să treci de rele și nevrute, cu sănătate, că-i mai bună decât toate.” Nu știam să citesc, dar scrisul de o caligrafie impecabilă și semnătura ornamentată, cu bucle bine aduse din condei, mă fascinaseră și au fost un motiv în plus pentru neuitare.

Cât de prețuită era și **cartea** primită de bunicul, mi-am dat și mai bine seama când, în plină zi de lucru, el a dat plugul și grapa jos din căruță și a plecat s-o arate și la alți prieteni din satele din jur. M-a luat și pe mine cu el și așa am făcut prima mea călătorie. O călătorie prin câteva sate din Țara Hațegului. Apoi bunicul a copiat „cartea” lui badea Săvu pentru a o trimite sergentului Marin din Balș, însoțită de „cartea” scrisă de bunic. Nu după mul-

tă vreme a venit la noi sergentul din Oltenia spre bucuria bunicului. „N-avusei timp să scriu carte, mă urcai pe tren și venii”. Am înțeles atunci că o carte te poate face foarte activ. Sergentul dorea să-l vadă pe badea Săvu, dar și să cumpere o carte și nu una oarecare, ci o Biblie. Greu i-a fost bunicului până să găsească, pentru prietenul său oltean, o Biblie de vânzare, dar până la urmă, o preoteasă bătrână, care nu mai vedea să citească, dintr-un sat învecinat, i-a oferit-o aproape pe nimic.

Cartea, indiferent de forma ei, mi-a impus de mic sentimentul de respect cuvenit, dar - și asta am învățat - numai dacă este de valoare. Unele cărți, mai târziu am descoperit, erau puse în lăzile din podul case și peste ele erau aruncați coceni de porumb. Erau ascunse din pricini pe care mai târziu le-am înțeles și când au fost „eliberate”, erau unele roase de șoareci, dar tot prețuite au rămas.

Mai sunt și cărți pe care nu trebuie să le respecti. Nu-mi amintesc de autorul și titlul cărții pe care am deteriorat-o și pentru care am fost certat, dar sunt sigur că nu primeam reproșuri dacă rupeam „Lumina vine de la răsărit”, „Mitrea Cocor” sau „Kiev, Moscova, Leningrad”, cărți scrise de autori care au fost respectați la noi în casă, dar cărțile acestea îi compromiteau. Soartă ingrată, în casa noastră, au avut și alte cărți. „Desfășurarea” lui Marin Preda a fost folosită la aprinderea focului la cuptorul de pâine. (Ce bine că Marin Preda a scris apoi și alte cărți.) Cartea lui Mihai Novicov, „Pentru literatura vieții noi”, fiindcă era mai voluminoasă, a fost pusă sub un picior de masă în cămară. Am recuperat-o ca s-o țin ca „document”, după ce, trecând mulți ani, am înlocuit masa șubredă din cămară. Alte cărți, pe care aș fi vrut acum să le am ca documente proletcultiste, nu știu ce soartă au avut. Îmi pare însă rău mai ales de cartea lui Ion

Vitner, „Influența clasei muncitoare asupra lui Eminescu și Caragiale”. Cred că e tare amuzantă, dar n-am mai găsit-o.

Am învățat, deci, că te poți și compromite prin cărțile pe care le scrii. Înțelesesem cu timpul că această compromitere vine nu numai din mesajul ideologic al unei cărți, ci și din pierderea (dacă ai avut) a bunului-simț, care include nu doar eticul, ci și esteticul.

Acum mă surprinde neplăcut mulțimea cărților compromițătoare, nu se mai pune problema susținerii unei ideologii, dar susținerea bunului-simț e totdeauna necesară. Apar tot mai multe cărți și se citește tot mai puțin. Paradoxal, dar îmi vine să cred că e bine că nu se mai citește. De ce să citești cărți proaste? Și dacă citești și nu ai cuptor de pâine și nici masă cu un picior mai scurt, ce să faci cu ele? Puțini au avut îndrăzneala să scrie, pe șleau, despre asemenea cărți. Un critic a adunat într-o carte tot ce a scris despre 250 de cărți proaste (cred că nu a depus prea mare efort ca să le găsească) și mi-a stârnit admirația, dar de atunci numărul cărților proaste a sporit. Poate și din pricina acestei inflații de cărți proaste, interesul pentru lectură a scăzut.

În perioada interbelică s-a preconizat organizarea unui congres al cărții. Despre această inițiativă a scris Cezar Petrescu (un scriitor care n-ar trebui dat uitării, cel puțin pentru că e autorul romanului „Întunecare”), în editorialul revistei „Adevărul literar și artistic”, nr. 864, din iunie 1937. Acest scriitor afirma atunci că „un vitreg destin urmărește cartea”. Avea dreptate. Este, din păcate, de actualitate analiza „crizei cărții și a lecturii” făcută acum aproape 80 de ani. La ideea de a respecta cărțile valoroase și la îndemnul pentru lectură subscriu, chiar dacă nu se va ține niciodată un congres al cărții.

Iluzia lui Cezar Petrescu e însă frumoasă.

Un poem de...

Petruț Pârvescu

pixelii

așa ca între prieteni vă spun
cărărescu simona ioan es. pop mureșan & company
nu-și mai aduc aminte
călin vlasie câte ceva poate
despre sfârșitul lumii și generația douămiistă
se vorbea rareori
pe la colțuri
în șoaptă

pixelii
au trecut și prin păcala făgetelului
luminA
mai mult intermitentă
a luat-o așa (fără băgare de seamă) pe daijoj
de la gulie prin rotoaica pe sub deal spre lăzărescu
cu băte și topoare meșterite
direct prin arini
pe gârla vezii la vale
pe cei care nu știau carte i-a ajutat
să pună degetul
ăla belit și mare pe catastife și călindare
pe ceilalți i-a luat direct pe sus cu ghiotura
o dubă mare neagră
la raion

când a obosit
sătulă și fericită
s-a oprit o țără pe clopotnița bisericii lângă pădure
s-a uitat lung peste sat și-a suflecat brațele oțelite
s-a ușurat și-a strigat ușurată
C U C U R I G U (L)

în fiecare an
în februarie iarna
de ziua mea sufletul intră-n vibrații

un uter frumos deasupra mormintelor goale
încerc mereu să privesc dincolo de marginea trupului doar amintirile care te
locuiesc invers

pixelii
era noaptea de februarie
ningea bătea crivățul dinspre răsărit steaua roșie
bucile ei zdravene străluceau printre ostrețe
ceasloave călimări și parastase

mama vroia să nu mai nască
îi venise sorocul
și nu știa ce să facă
plângea și se ruga ca o sfântă în ieslele putrede

aici
pe la noi
coborâse iadul pe pământ în liniștea pustiului
nimeni cu nimeni nimeni lângă nimeni
oameni blide morminte dobitoace
singuri cu dumnezeu și cu steaua aceea pe frunte
privegheau în tăcere
pe cel care vine pe cel care se duce
tineri și bătrâni femei și copii
scuipau furioși
în sân
de deochi pe furiș
cu limba-n cerul gurii
mare
făceau C R U C E

dar eu
cum mă știți
(până și de părinți n-am ascultat niciodată)
am văzut și am auzit T o T u L
așa ca prin vis
de acolo
din spatele zidurilor direct prin perete
cum vine cum trece pe uliță C â n t e c u L

mândru și tainic glorios și rebel
printre gemete rugăciuni și miros de țuică fiartă
cobora și urca până în burta mamei

D O A M N E

cum pictau ursitoarele
pereții de carne cu propriile chipuri

tatăl meu
nu era acasă
tata era plecat cu bărbații la raion la regională
își tăiasă (din greșeală) degetul ăla de la rădăcină
și acum era cercetat pentru neglijență

pixelii
ardeau prunii în soba oarbă ca pe comori focul
și-n casa mare se adunase lume multă ca la pomană
stăteau pe pat pe chituci în picioare
beau poșircă de prune
și mâncau boabe de porumb fierte
șușoteau
cu ochii mici scobiți adânc în orbite atente
mai mult bârfeau că erau numai femei
ce zici fă ay
o fi băiat
o fi fată
din perete curgea liniștită candela spartă

pixelii
râuri obosite de-ndoială
lămpi opaițe geamuri murdare
care scânteie până departe
care luminează crucile negre de lemn
din fața fiecărei case

era noapte târziu februarie iarna

bătea crivătu-n lung și-n lat
geruind năprasnic zăpada
sub cerul de-argint cu poalele-n cap
auzeam și vedeam prin perete
cum vine
cum urcă cum trece
leana bădălana frumoasa nebună din capu' satului
cântând și jucând în pielea goală pe uliță

în rest era bine era cald era liniște

dar venise sorocul
și cu sorocul nu te jucai

am izbit
la început cu picioarele
v e n e a M i n v e r S
(și-a dat cu părerea moașa ilinca lu' fătălău și m-a înghiontit îndărăt)
mă-năbușeam n-aveam aer
se rupsese apa și curgea pe noroia la vale

mama
a văzut cum stă treaba
p l e c a s e M
m-a prins din urmă repede de picioare
urlând și scrâșnind de durere
a răzbit și-am ieșit împreună

pixelii
luna plină pe fiecare mormânt fără cruce
noaptea de februarie
iarna
cădeau stele
femeile mâncau boabe de porumb fierte
și beau poșircă de prune

în păcala făgețelului
pe valea vezii la deal dincoace de pitești
începuse colectivizarea!

Colocvii

O virtute ruptă din Rai

Simona Dumitrache – de vorbă cu Paul ARETZU

Literatura este o artă a sincerității? Dar viața?

Literatura este o artă. Arta în sine este și sinceră și fărnica (are un soi de oportunism indispensabil). Viața este condiționată de mulți factori: contextul istoric, mediul social-politic, familia, cultura, profesia, vârsta, starea de sănătate, temperamentul, grupul de prieteni etc. Sinceritatea, în viață, este o mare virtute. Ea conferă libertate. Ce privilegiu poate fi mai însemnat? Să te naști, să trăiești liber! Dar libertatea se câștigă prin consecvență și, apoi, trebuie menținută prin voință. Sinceritatea este una dintre condițiile ei. Ca să fii sincer, trebuie să ai curaj, să nu fii coruptibil, să fii statornic, intransigent, să te bazezi pe meritele tale. Nimic nu supără mai mult pe cei din jur decât sinceritatea. Ea este o oglindă neiertătoare. Știi povestea lui Hans Christian Andersen, *Hainele cele noi ale împăratului*! Numai un copil neprihănit are îndrăzneala să spună ceea ce vede, adică adevărul.

Sinceritatea este o binecuvântare pentru om, o condiție a omenității, sau este o constrângere?

Este o binecuvântare, desigur. Se știe din Biblie: lipsa de sinceritate a protopărinților a avut urmări drastice, le-a produs căderea, alungarea din Rai. Deci, sinceritatea este compatibilă cu existența paradiziacă. Lipsa de sinceritate aduce după sine mari prejudicii: minciuna care, apoi, determină un lanț întreg de compromisuri, viclenia, infidelitatea, trădarea, invidia, violența și numeroase altele la fel de înjositoare. Sinceritatea ține de adevăr, este recunoașterea acestuia. Din punct de vedere moral, omul Paradisului era impecabil, iar existența lui era desăvârșită. Îi lipsea un singur lucru, suferința, pe care s-a și grăbit să o obțină.

Lumea de azi își mai exercită sinceritatea?

Din păcate, nu. Trăim într-o vreme în care, la noi, funcționează mentalitatea minciunii, a gregarismului (politic, economic). Mulți, pentru a se proteja, evită să fie sinceri. Meteahna este moștenită din perioada partidului unic. Oamenii au ajuns să nu mai fie sinceri nici față de ei înșiși. Sunt duplicitari, încearcă să-și înșele conștiința, se ascund în tenebrele propriului subconștient, sunt gata să recurgă la cele mai abjecte subterfugii. Omenitatea se edifică și se consolidează pe o serie de

valori. Nu le respecti, ieși din rândul oamenilor, te transformi, ca în nuvela lui Kafka, într-un păianjen, într-un cârcăiac, într-o libarcă sau căpușă, în hienă ori struț, în dihor, ori alte gânganii sau jivine care produc repulsie. Sinceritatea este o formă de transparență a ființei, un demers făcut către celălalt, o deschidere către consens. Sinceritatea este premisa iubirii, și față de semenii, și față de partenerul de viață. Azi, pare-se, imoralitatea este privită cu admirație, ca o virtute.

Ce îi determină pe oameni să fie nesinceri?

Egoismul, dorința de a domina, lăcomia, într-un cuvânt, politica de a câștiga, cu orice preț, sufragiul celorlalți. Minciuna, ipocrizia, cinismul sunt modalitățile cele ușoare pentru câștigarea puterii sau a averii, apanajul leneșilor, al insidioșilor, al mitocanilor. Aceștia se situează în afara modelului uman. Este vorba de politicienii veroși, de hrăpăreți, de triviali. Avem categorii de virtuți și de vicii (ele merg în tandem antitetice) la Sf. Ioan Scărarul, dar și în Divina Comedie a lui Dante Alighieri. Același scară pentru unii urcă, pentru alții coboară. Ea conduce la cer sau îi prăvălește pe cei nefericiți în fundul infernului. Pentru fiecare om, în funcție de simțul său moral, există o plată sau o răsplată.

Dar banul este bun sau rău? Cum îl transformă pe om?

Pentru a-l obține, este nevoie de multe compromisuri. Când l-ai obținut, nimic nu te mai spală de păcate. Apar, mai ales, aroganța și disprețul. În practica religioasă, ca să ajungi la mistică, trebuie să treci prin asceză. Iar mistica

îți deschide poarta către Dumnezeu, adică te înomenește și te îndumnezeiește. Pe acestea două nu le poți cumpăra. Pentru suflet, banii nu fac două parale. Cei mai mulți oameni bogați pierd sinceritatea, adică iubirea, adică libertatea. Oricât ar fi de corecți, bogații tot fură de undeva. Pentru ei, bogăția devine o graniță despărțitoare, care nu mai poate fi trecută spre ceilalți, se transformă în cea mai umilitoare formă de sclavie, idolatria. De aceea, singurătatea lor e definitivă. Devin autoritari, iar prietenii se preschim-bă în executanți docili sau în lăudători.

Alții cred că bogăția creează calități.

Nu. Agravează defecte: grandomania, nesimțirea, trufia, fanfaronada, până când bogații devin niște mici și, pentru cine are simțul umorului, caraghioși dumnezei. Moartea, însă, îi nivelează. Dacă un bogat ar deveni sincer pe neașteptate, s-ar autodenunța. De fiecare dată când pierdem această virtute, trebuie să avem tăria să redevenim sinceri, să ne întoarcem cu spășenie la copilăria noastră nevinovată.

Ce se întâmplă, în această privință, pentru a închide un cerc al discuției, în literatură?

Poezia nu este altceva decât transfigurarea unor sincerități. Proza este, și ea, o formă de traducere a poeziei cu mijloacele autenticului, ale realului (care obligă la totală sinceritate). Astfel, în literatură, sinceritatea este fața nevăzută a ficțiunii, acordarea unei libertăți totale imaginației. Lipsa de sinceritate falsifică natura scrisului. Scriitorul servește cititorul, după chipul și asemănarea sa.

Gramatica unei zile.

Sintaxa unui prezent

Irina PERIANU

Albume cu ieri, fotografii cu siluete inactive, cărți cu motoare fononacustice turate de niște voci agățate de sunete care șoptesc, în mecanisme consonantice, ecourile ideilor LUI devin forme ale cuvântului în lucru.

Literatura înființează semnul. Scriitorul desparte, în silabe, sentimente. Cuvântul primește înștiințare de la Voci, devine secreția propriei noastre fiziologii.

Cartotecă: A căuta în cuvinte înseamnă a fi în limbaj și a devora sunete interioare, răgușite, pline de tensiune, bolnave de zgomotul sensurilor. Scriitorul nu mai este mașina de cuvinte, de care amintea Paul Valéry, ci un „organism de cuvinte”, omul de idei care se zbate între „a vedea”, ca semn al obiectivității și „a simți”, ca însemn al subiectivității, un Anti-eu în lumea lui Anteu, spartă de particulele profanului. Prin cuvânt, „dirijorul” devine varianta îmbunătățită a individului complexat de funcțiile „monotone” ale timpului.

Cartotecă: „Nu se poate face psihologia impasibilității fără referire la noțiunea de mască. Vrem ca acest chip al nostru să aibă artificile măștii, rămânând în același timp chipul nostru viu. A exista nu ajunge. Trebuie să existăm pentru alții, să existăm prin alții.” (Gaston Bachelard)

Omul, ca individ transcris, se transformă într-un câmp de investigație, deșirat în secvențe de existență,

fiind înregistrat în dosarul epic la litera P. Astfel, ca element tehnic al discursului narativ, personajul converge asimptotic spre acea lume a lui $+\infty$, devenind o sumă de lumi trăite și re trăite, o mască reinterpretată ce își modifică grila stărilor în funcție de ALȚII. Imaginat volumetric de receptor, actorul, circumscris actelor dinamice, ca rezultat a tuturor semnelor ce îl definesc, reiterează secvențe de viață și își confecționează, din cuvinte, replici-șablon pe care le agață sisific pe marele perete al singurătății (Nu este omul, în toate formele lui, ficționale sau reale, cel mai aprig devorator de singurătate?). Este vorba despre „omul fără însușiri”, fără conținut, „modernul” transformat într-o inițială și într-un semn fără corporalitate, risipit în text. Literatura de avangardă construiește personajul-artefact (insul care ocupă toate spațiile operei urmuziene), omul ca inerție, devenit un automatism orwellian și o metamorfoză de tip kafkian (personajul kafkian este un caz de investigație, descompus în fâșii de idei și transpus metonimic în pagină, pe bucăți, este personajul-anaforă, un semn iterativ în planul ficțiunii).

Personajul: „Pielea mea reprezintă granița lumii.”

Cartotecă: Opera, ca subspecie umană, devine un adaos de ființă, un amestec neomogen de idei, fotografia unei lumi aflate în mișcare. Ca act de

vânzare-cumpărare, își negociază sensurile cu lectorul și obține un schimb valutar flexibil la banca timpului (în societatea postmodernă, a cumpăra timp înseamnă a-ți vinde, prea ieftin, trecutul.). În această epică de idei nu mai rămâne decât scriitura, un conglomerat de semne și o geometrie a tăcerii, care se scrie continuu și se înscrie pe axa timpului individual, se autodevoarează ca într-o „bandă poetică” barbiană, lăsând o dâră a cuvântului, grăbit să își schimbe forma.

Opera, ca simplă *Relatare a lui Brodie*, este un *Tratat de descompunere* a cuvântului, un depozitar de *Mitologii subiective*, *Labirintul* sensurilor, *Zgomotul și furia Jucătorului* de timp, un fel de *Orlando*, aruncat într-o *Metamorfoză* a *Timpului pierdut* și într-un *Proces* de conștiință al *Timpului regăsit*, care, încăpățânat ca *Negustorul de începuturi de roman*, confecționează o *Carte a răsului și a uitării*. *Punct Contrapunct*

Poezie

Maria CALCIU

Refluxul ferestrei

Ai ascuns în câte un lacăt
semnele sângerei

Păsări de spini sorbite

Și mă tem că dacă vreodată mă va chema
Cineva
pentru a-mi înnoda două sau trei linii
în palmă
nu voi auzi
ori voi uita de ce mi-ai cerut
să aștept
ca fereastra din mine să devină reflux

Cerșetoarea de muguri

Nu îi vedeam tălpile
fiind de parcă și le-ar fi ascuns de norul
din foc
numai de ea simțit
ori și le-ar fi încălțat cu sunete
și nici nu știu dacă ea
sau altcineva în numele ei
mi-a cerut să deschid către muguri
liliacul din care părea că bate o toacă

Însă
atunci când împiedicându-mă un cuib
descleiat
am căzut cu genunchiul pe ghimpi
Cerșetoarea de muguri
s-a descălțat de sunetele în care băteau clopote
uneori
pentru ca alergând către mine
să-mi ridice un plâns către plâns
să îmi șteargă de iarnă genunchii

Pragul de fluturi

Sub orice prag ce pare a fi crescut din fluturi
găsesc un vis
întruna revisat
un gând uitat ori nelăsat să plece
Spunându-mi că sunt
toate
frânturi din umbra ta

Din dorul tău de cântec
cântat
de multe ori

Din dorul tău de zări
ori de a fi mereu
oricând în altă parte a
pragului de fluturi
decât în cea din care te-aș fi putut vedea
Te-aș fi putut ruga să fii în noapte
Zi

Adânc de neadânc

Închideam ușa
de fiecare dată după ce treceam
printr-un alt orizont

Și de aceea nu mai puteam să-mi spun
care era culoare acelui semn
de gând prin care tot mereu
veneai cumva din urmă
fiindcă nu mai știam
dacă a doua umbră ce-n somn mă învelea
era a mea sau nu

Simțeam însă cum gândul
adânc-de-neadânc ce-mi măsură cu el
și palma și tăcerea
de parcă ar fi vrut să-mi semene la mers
dormea în locul meu

Fără să pot pleca
ori să îi cer să plece

Virgil DUMITRESCU

Natură moartă într-o gară din sud

La opt și opt trebuia să sosească, la opt și opt a sosit.
 punctualitatea feroviară mă obligă s-aștept vorbindu-se
 japoneza.
 ștergeam cu perdeluța geamul aburit și mă zgâiam la forfota
 de afară, la peronul cotropit de refugiații neomoderni
 uzmindu-se cu bagajele, dinspre nord, dinspre vest,
 contopindu-se cu sudiștii curgând dinspre Dunăre, în lichidare
 de familii tradiționale.
 săream cu ei până să mă dezmeticesc dintr-o garnitură
 în alta, ocheam un compartiment gol, rara avis,
 cu excepția de rigoare asupra căreia nu insist. totul cu mine
 spre Est.

tipul cu tricou Düsseldorf care s-a plasat strategic la ușă
 coboară și aprinde o marlboro. pufăie tacticos.
 un țigănuș cu lațe până peste urechi, cum într-un alt ev moda
 va face furori, plus tatuajele, traversează în fugă liniile
 și se oprește fix sub nasul tipului cu tricou
 Düsseldorf.
 un câine flocos ține de șase, o doamnă grasă aruncă
 un rest de covrig, două ciori aterizează între
 traverse și ciugulesc numai ele știu ce.

țuțuroiul la care în toiul verii făceau coadă cei ce n-aveau
 timp de o bere la umbră, nu mai există. un lacăt cât plosca
 pe ușa „Navetistului cu noroc” deschis tuturor 24 de ore
 din 24
 va să dea de-nțeleș că din berea la halbă ca și din pilaful
 la farfurie ciobită n-a rămas decât pohta pribeagă
 a unui client rătăcit. îl caut și-acum
 pe omul în cărje, cu laba înțepenită a piciorului drept,
 poate din război, poate din accident,
 purta un chipiu de soldat și un veston până dincolo
 de genunchi. (legenda:) i-au găsit
 într-un beci după revoluție un morman de sticle pline

cu bani, sute de mii, de s-a crucit lumea.
 pufaie ca înecatul și țigănușul cu lațe peste urechi,
 câinele flocoș își roade covrigul din coadă.

în vagonul de inter-city ducând peste munți – stau și număr –
 se găsesc opt bărbați, cinci femei în vârstă, trei tinere
 și un prichindel. telefonul fără fir
 funcționează de la plecare, așa că s-a ajuns într-un punct
 în care perspectivele bunăstării materiale lasă mult
 de dorit.

și noi unde suntem? ca și cum n-am avea trup, refulăm
 trâmbe de praf saharian până nu se mai vede
 om cu tovarăș,
 încingem aspiratoarele, îi îmbrăcăm pe toți în una și aceeași
 culoare neconvertibilă; ca și cum n-am avea cuvinte,
 limbile de Guban au ajuns să se vândă
 la suprapreț, cu acordul superior dintre subiectul dedus
 și predicatul indus.

în hârbul care făcea legătura cu urbea reședință de județ
 nu mai intră nici muștele, din simplul motiv
 că și-a mâncat mălaiul, iar în autobuzul cel nou comandat
 la o uzină de profil românească
 și blocat pe serpentinele piscurilor virgine
 constructorul băgase ceva talent încă din deceniul
 trecut, captivitatea având să dureze.
 fumul dens de țigară, ciorba reîncălzită, „sosește
 la prima” din megafon,
 coborâtul și mersul pe jos până acasă – toate acestea
 stau lipite de retina memoriei ca timbrul de plic.

am auzit japoneza vorbindu-se lângă mine la o filmare
 cu pintenii. trenul inconfundabil al călătoriilor mele
 prin sihăstrie
 trăsesse la un peron pe care niciodată n-am pus piciorul,
 picior de pod peste Olt să fi fost.
 devenisem produsul imaginar al propriului ego.
 născută la Hiroshima, născută la Hiroshima,
 a repetat până mi-am revenit, și asta
 m-a costat o viață.

Teo SANDU

negustorul de aripi

mi-am cumpărat viitorul din piață
de la o tarabă cu vechituri
negustorul mi-a spus râzând
că este ieftin
și e ultima imagine de pe raft
umbra unei aripi singure
ce va mai putea fi văzută doar de mâine încolo
că de fapt astăzi, începe ce va urma...
până la urmă i-am spus că
totuși așa ceva trebuie să fie extrem de scump
mi-a răspuns
nu
costă foarte puțin, cât o alegere
și fără să-mi dau seama
sau poate din cauză că în sfârșit
pentru prima dată în viața mea
fără să negociez, am obținut ceva ce costă puțin
sau poate cine știe
acel negustor chiar știa valoarea
ultimilor bani din buzunarele mele
am cumpărat...
...am plecat
iar la întoarcere am găsit străzile pustii
mărginite de crengile ce-și legăneau copacii
cu frunze în formă de baloane colorate
doar pe la colțuri
departe de lumea dezlănțuită
dansa dezinvolt vântul nepăsător
cu toate iluziile mele
și dintre toate
mi-am dat seama că
una singură este reală
acea căreia îi întind mâinile
și o rog
— „...ia-mă acasă,
nu pentru că te iubesc
ci pur și simplu pentru că așa simți tu...”

la capătul celui de-al șaptelea fruct

la capătul celui de-al șaptelea fruct
 stau agățat de umbra privirilor tale lucide
 pe care le mai pierd uneori și cad în golul
 ce-mi generează muștrări de conștiință
 (despre care nu ți-am spus)
 în legătură cu îmblânzirea pe ascuns
 a tuturor gândurilor negre
 ce lucrează zi lumină ca sclavii
 de pe plantațiile cu bumbac roșu
 față de care am avut o cruzime ieșită din comun
 biciuindu-le ori de câte ori îmi aduceam aminte
 aruncând peste rănilor desfăcute
 cuvinte sărate de culoarea icoanelor
 la care mă rog în genunchi încă din copilărie
 iar când îmi revin din dezorientare
 stau alungit pur și simplu
 fără să ating pământul
 cu care mai vorbesc uneori
 aducându-ne acuze reciproc
 despre materia amorfă a vieții mele
 desprinsă și aruncată de pe oase și din absolutul închipuit
 către o destinație ce nu mai caută senzaționalul
 ci doar încearcă să-și recupereze suferințele
 uneori stau chircit
 cu punctul meu culminant strâns puternic în palme
 ținând în spate toate ipostazele coagulate de închipuire
 și dau vina pe demonii
 ce dansează lasciv pe mese festive
 insistând să mă alătur lor
 pentru a încerca să mă convingă
 de existența unei singure fațete a lumii
 ce are o singură culoare neagră
 și că unghiile ce-mi cresc sunt gheare
 ce-or să mă ajute să-mi prind disperarea fugară
 după ce-mi vor fi tăiate aripile albe, lungi și umile
 și totuși
 după ce-o să cad de la capătul celui de-al șaptelea fruct
 o să renunț la compania tuturor demonilor
 și am să rămân cu toate stafiile mele
 cu mâinile retezate.

Ioana BURGHEL

când zbori
inima ți se înalță ca un avion de hârtie
nu vezi, nu simți, nu auzi
te stăpânește o beție adâncă
un timp neconsumat în idei deșarte
aleargă prin venele tale
ca lava într-un pântec prea strâmt
te înalți
te tot înalți
mai sus decât măsura gândului dintâi
pe lângă tine trece o pasăre
zborul ei nu înseamnă nimic
până la noua constelație a plutirii
numai inima ta a exersat toate căderile

Tablou

înger rănit într-o coajă de pâine
zăpezi vechi, troienite-n priviri
limpedele unor zile deșarte
promisiuni
adevăruți oarbe
pământul
soldat răstignit în numele unor idei grele
alb anotimp
în care
singurătățile rup pe genunchi zori de alamă
mâine
în cerc
ecourile vor sfârâma această spumă subțire

devenim mici
uluitor de mici
copii rătăciți în vitrina unui timp nemilos
zilele miros a portocală și a zăpadă

cenușii
alergăm în urma copilăriei
după un vis cu jucării
pe care
nu le-am avut
ninge
viețile noastre sunt albe
viețile noastre sunt verzi pe alocuri
am pierdut numai câte ceva
niște ani de Bună Vestire și aroma de brad
peste durerea noastră
durerea lumii e o spaimă permanentă

Ninsorile altor iubiri

Cum ninge azi pe tâmpla noastră
cu dorurile-ntârziate
și țiș colindele-n fereastră
iubirile nicicând uitate!

Cum ninge azi povestea verii
din ochiul unui cer de sare
și-nmărmuriți suspină merii
sub frigul florii care doare!

Când vântul răsuțește-n în taină
cadranul orelor cernite
îmi sting cu tine orice iarnă
în jarul viselor grăbite.

Acum îți scriu

Acum îți scriu, în prag de seară,
când ziua s-a lăsat pe coapse
și-n depărtare, o vioară
tristețea lumii o descoase.

Acum îți scriu, când toamna plimbă
neliniști reci, din zare-n zare.
Când nu știu nicio altă limbă
în care-așa de trist se moare.

Acum îți scriu, cât plânge-n mine
funestă, ziua asta-ntreagă
și, când gândindu-mă la tine
lumina-n păsări se propagă.

cândva
o fetiță s-a încălzit
la flăcăriuța unui vis
până când
a început
să-i fie
iarnă

de atunci
bradul somptuos
din ochiul ferestrei strălucitoare
a rămas
un băț de chibrit
cu lumina plâpândă-n gheața din
noi

umblu în vârful picioarelor
să nu tulbur
de la început
nefericirile

în centrul orașului latră câinii
ziua în amiaza mare
latră câinii

undeva
e o adunare populară
pentru nimic

miroase a brad și a flori triste
lumea se închină din instinct

l-am cunoscut pe băiatul bălai
împușcat la aeroport în acele zile
sumbre
iubea istoria și visa să fie erou
așa
cum învățase el despre eroii neamului
fără miștouri și cancanuri
despre demnitate și onoare
despre ce înseamnă să fii trup și suflet
cu pământul tău
despre cum se poate muri pentru idei

l-am cunoscut...

ce prăpastie uriașă între visele secerate
și libertățile șchioape!

în centrul orașului latră câinii
ziua în amiaza mare

știți, inima mea...

știți
cândva
inima mea era inimă:
tresărea
se bucura
i se accentua pulsul alarmant
cânta
dansa
vibra
visa
își pompa sângele
într-un du-te-vino amețitor

știți
lumea a făcut din inima mea
un ghem trențáros
din cauciuc

Adela EFRIM

ești încă frumoasă, femeie

cu tot părul tău alb ce îl vopsești pe ascuns
 mă privești destul de des în ultimul timp ca și cum ar fi pentru ultima dată
 ai uitat să-ți netezești talia tăinuindu-ți cu grijă coapsele sub rochie
 cu toate astea câte o floarea-soarelui se ridică pe vârfuri să te privească curioasă
 dimineța îți mai răsare câte un rid, prin care te pătrund cu privirea îmi dau seama
 că tu mă cioplești, de aceea mă simt incomplet
 fără tine noaptea ar fi colțuroasă cum un lup
 ce așteaptă fiorul
 ești încă frumoasă, femeie
 al naibi de frumoasă
 îmi venea să-ți spun
 tu plecaseși

îmi asum

despărțiri vulcanice,
 iubiri înșirate cum ardeii iuți pentru iarnă,
 pastile laolaltă cu dezgoliri,
 aceeași
 moarte.
 viața mă încurcă,
 o iau de la capăt
 în aceeași incertitudine
 nu îmi mai ies la fel de bine
 despărțirile
 nu mai am curaj să vorbesc despre
 iubire
 e aproape iarnă

seara

cheile, poșeta, telefonul le așez pe masă
 lângă teacul de cărți
 rămân un timp fără să știu ce aștept
 las ușa deschisă
 poate așa,
 îmi voi aminti
 umbra ta

cine ești tu, străino

și cum îți rotești cloșul fustei ca un cerc de foc
 mă-nconjori de câteva ori
 nu te arăți
 porți un văl îți dezgolești ochii
 să îi legi pe ai mei
 îmi închei bluza până la gât
 mă încolăcești cu aroma ta de mosc
 mă amețește vârtejul tău
 năvalnic
 cad
 nu simt nimic

Am să plec de fiecare dată

când nu mai regăsesc
 muzica violoncelul impetuos și grav
 dintr-un hangar la marginea câmpului
 pare absurdul urzelii ce mă înfășoară încet dar sigur.
 sunt femeia din cămașă de forță
 încrezătoare în propria-i schimbare
 privesc fără țință,
 golul mă recunoaște
 mă dezleagă la mâini și mă leagă la ochi
 tu citești despre femeia cu nouă degete în ziarul de dimineață
 cu litere de o schiopă

când ai plecat

în timp ce adulmecai scurt, șovăitor
 mirosul de mosc al coridorului
 prelung, întunecos
 te conduceam spre ușă
 te-ai rotit brusc,
 într-o nestăpânită pornire de furie
 mi-ai spus, ascultă femeie
 învață plecările
 că să poți ști
 revederile

A nins

cu petalele florii de cireș
 noaptea e albă
 blocurile gri acoperă trupuri
 în rugăciune, din vinerea mare
 cădem în viață ca într-o moarte
 iertăm păcatele ce nu s-au săvârșit încă,
 lumină din întuneric
 ne naștem.

Interviu

Despre dreapta rostire în limba noastră cea de mumă

Roberto KUZMANOVICI (Bibliocarti.com)

– în dialog cu C. VOINESCU, redactorul-șef al OLTART

R.K. Dorința sau obișnuința de a-i învăța pe alții este evidentă în tot ceea ce faceți, ea păstrându-se intactă și în cărți, chiar dacă nu mai profesati în învățământ. Putem trage de aici o concluzie a faptului că tinerii (și nu numai) sunt receptivi în a învăța?

C.V. Mi-am prelungit, după pensionare, activitatea didactică, ajutându-i pe mulți să înțeleagă de ce învață gramatică, ce învață și mai ales cum să învețe. După cei opt ani de gramatică din școala gimnazială, așezați în limitele de înțelegere a vârstei de 14-15 ani, li se cere absolvenților de liceu, după alți patru ani, fără gramatică, să susțină un dificil examen de limbă, la Drept, Academia de Poliție, Litere, de pildă, corespunzător însă capacității de înțelegere a vârstei, care acum este de 18-19 ani. Gravele carențe de sistem ale învățământului, mai ales după '89, au sporit analfabetismul funcțional, iar consecințele nefaste se văd mai ales la persoanele publice, cocoțate la tabloul de comandă al societății. Gustul elevului pentru fiecare dintre disciplinele programei școlare, se educă, se stărnește, se întreține, cu un randament care nu trebuie să fie de sută la sută, din varii motive, dar nici la nivelul alarmant de scăzut de acum. Și, continuând răspunsul, tot vocația mea de dascăl (cel puțin așa susțin foștii mei elevi) m-a îndemnat să scriu câteva cărți și să

conduc colectivul de intelectuali ai locului, care scoate, trimestrial, cu sprijinul Editurii Hoffman, revista de cultură OLTART. Eu nu simt că sunt de aproape doisprezece ani pensionar.

R.K. Cele două cărți dedicate gramaticii limbii române sunt, volens-nolens, un semnal de alarmă din care aflăm că foarte mulți români (unii mai având și funcții înalte) nu știu să scrie. Cât de grav credeți că este acest lucru?

C.V. Dreapta rostire în limba cea de mumă este strâns legată de nivelul cultural al fiecăruia, dar nu trebuie să atingi cote intelectuale maxime pentru a vorbi corect, fiindcă normele gramaticale se învață în anii de școală, treptat, aplicativ. Trebuie doar să ți se cultive dragostea față de limbă, să ți se dezvăluie, pe text, posibilitățile de transmitere nuanțată a ideii, să ți se arate calea prin care să pătrunzi în subsolul cuvântului, să ți se educe gustul pentru lectură, fiindcă acest gust estetic se educă în familie și în școală, să fii îndrumat spre descoperirea frumuseților limbii de la Dosoftei la Nichita Stănescu. Să nu-ți fie deturnat drumul drept de însușire a limbii prin „analize” gramaticale în exces, prin teoretizări sterile și plicticoase, prin memorarea mecanică a unor paradigme și forme gramaticale. Și nici prin așa-zise comentarii dictate

în clasă sau, mai nou, prin recomandarea unor linkuri, de multe ori, stupide literar. Școala, căci aici este rezolvarea în bună parte, trebuie să-l așeze pe elev în centrul propriei formări intelectuale, să-i stimuleze efortul propriu, prin care să descopere, sub îndrumarea discretă și competentă a dascălului, adevărul. Nu vom izbuti, din motive lesne de înțeles, să-i facem pe toți vorbitori fără cusur de limbă română, dar vom reduce simțitor numărul analfabeților funcționali, vom reduce frecvența îngrijorătoare a greșelilor grave de exprimare, va crește gradul de înțelegere a mesajului comunicării. Cum să fii la butoanele de comandă ale unei națiuni vorbind agramat? Asta devitalizează nivelul precar, zdrențuros, al culturii generale proprii pe care, solid fiind, trebuie să se așeze priceperea profesională, dacă există.

R.K. Mass-media promovează zilnic personalități atât mondene cât și culturale fără... cunoștințe prea avansate ca să spunem așa. În asemenea

condiții, într-o societate în care tinerii sunt asaltați cu modele de incultură, dar pe plan financiar cu o ascensiune rapidă, îi mai putem învinovați de o lipsă de interes?

C.V. Limba este, se știe, un fenomen social, ea reflectând mutări, progrese, stagnări și regrese în acest domeniu. Dar poate suferi și grave distorsiuni provocate de declinul evident al unei societăți cu valori răsturnate. Dacă valoarea supremă este banul cu urmările lui nefaste, reflectate pilduitor în literatura română și universală, dacă lăcomia, corupția, demagogia, incultura îmbălesc existența, iar educația este dinamită, sigur că toate componentele sociale, printre care și limba, au de suferit. Presa, în general, aleargă după senzaționalul făcător de mulți bani, care este apoi prelucrat, gonflat până la limita imploziei, grotescul ia locul esteticului, ridicolul ia locul bunului-simț, incultura destitue cultura. Printre victimele acestui dezastru moral se numără, din păcate, tineri aflați în proces de formare intelectuală, ușor de deturnat, pentru că nu au dobândit încă instrumentele intelectuale ale discernământului cultural. Invasia de false valori din viața publică, agramati și incuți, n-ar fi atât de vizibilă fără lăcomia unei mass-medii supuse voinței nefaste a banului. Nu sunt primul care o spun, dar cred cu putere în mântuirea prin educație.

R.K. Majoritatea oamenilor care fac astfel de greșeli gramaticale au tendința să învinovațască tastatura dispozitivului cu ajutorul căreia au scris însă așa vrea să încercăm să arătăm cine este responsabil cu adevărat de lipsa unei educații în ceea ce privește gramatica limbii române. Să fie oare tehnologia, educația, ministerul, profesorul, lipsa de interes a oamenilor în general?

C.V. Nu sunt de vină nici internetul, această formidabilă descoperire tehnică, nici facebookul, nici tastatura sau unitatea centrală. Suntem de vină noi, cei care refuzăm cu încăpățănare să scriem cu diacritice, de pildă, mutilând limba. Este un refuz inexplicabil, o frondă greu de înțeles altcum decât prin comoditate, ignoranță, dispreț față de limbă. Sunt cinci litere care impun, fără nicio excepție, diacritice: ă, â, î, ț, ș, pentru că altminteri, transformăm comunicarea într-un rebus păgubitor și de prost-gust. Și mai sunt și unii intelectuali, a căror frondă față de normele academice este derutantă pentru acei tineri în formare despre care vorbeam. Dacă unul dintre aceștia citește într-o revistă de mare tiraj „nici un”, în loc de „niciun”, cum zice DOOM 2, „sînt”, în loc de „sunt” și „lîă”, în loc de „lână” este profund derutat. Pe cine să creadă, pe mine, dascălul, care respectând norma și programa școlară, îl învăț românește într-un fel sau pe intelectualul de elită, nu de rînd, care îl învață altfel? Candidaților la admiterea în învățământul superior nu li se cere la proba de limba română să cunoască și să aplice fronda, ci norma. Societatea este divizată nu doar electoral, cum și trebuie să fie, ci și gramatical, cum n-ar trebui să fie. Așadar, ca să conchid, în afară de tehnologie, toți ceilalți înșirați în întrebare sunt de vină în măsură mai mare sau mai mică: educația cu structura șubre-zită din multe cauze sociale, ministerul – prin succesiunea celor peste treizeci de miniștri, incompetenți cei mai mulți, și aserviți politic, îngrădiți managerial deci, profesorul, cel fără tragere de inimă din pricina statutului său social marginalizat sau cel provenind din coada listei de absolvire a facultății, pentru că perfomerii au ales domenii cu salarii mai atractive și, în

sfârșit, lipsa de interes pentru educație, neaducătoare de bani, și interesul sporit față de politicul profitabil și afacerile veroase.

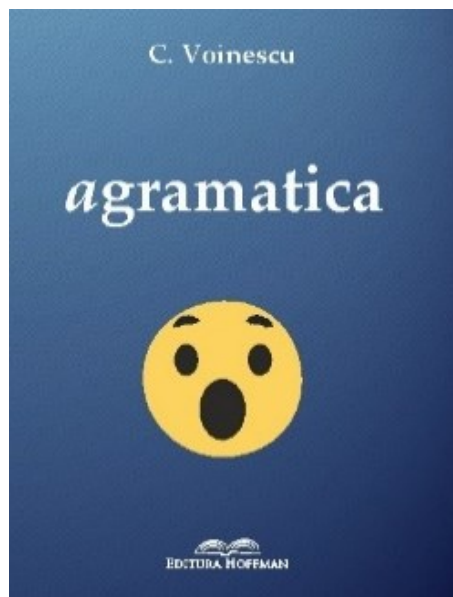
R.K. Care sunt motivațiile dvs. personale datorită cărora astăzi „militați” pentru o educație ca la carte?

C.V. Este o prelungire a profesiei de dascăl, exersate la catedră peste patruzeci de ani. Este o implicare profesională, dar și civică, în domeniul în care am servit învățământul românesc atâția ani. Este ceea ce cred că trebuie să facă orice pensionar care, pe baza experienței îndelungate, în domeniul său de activitate socială, poate fi util în continuare celorlalți, tinerilor, mai ales. Truda e mult ușurată de internet, această uriașă agora, unde, dacă te ridici pe un scăunel ca în Hyde Park, te poți face auzit. *Like Gramatica*, s-a născut din postările mele pe facebook, zi de zi, timp de un an, din toamna lui 2015 până în toamna lui 2016, în care am încercat, după priceperea mea, să îndrept, fără a urmări persoane și fără a adopta un ton didactic rigid, unele erori de exprimare. M-a bucurat interesul stârnit și de postări, apoi și de carte, mai ales din partea tinerilor, care n-au ezitat să mă contacteze, pe aceeași cale a internetului, în legătură cu unele nelămuriri. Cu *Agramatica* am lărgit sfera de cuprindere a surselor spre presa scrisă și vorbită, spre audio-vizual, așa că alte zilnice postări din perioada 2016 – 2017 au fost cuprinse între paginile ei. Dar să-l lăsăm pe cititor să-și spună părerea: „Cartea nu are tonul pedant și enervant al unui profesor cârcotaș, un nitpicker ritos, care te enervează cu aroganța lui. Ea, cartea, nu-și jignește „victimele”, pe care le descoperă cu naturalețe, cu o scanare hawk-eyed, și le îndreaptă, cu ironie și blândețe, pe calea cea bună. Don't worry! We can learn from our mistakes

– pare să ne asigure autorul-ctitor. Dacă aş fi ministrul Educaţiei, aş tipări cartea asta în 18 milioane de exemplare şi i-aş pune pe toţi oamenii publici, şi pe prim-ministrul României, desigur, să dea examen din ea. Felicitări, domnule Constantin Voinescu. Actul dumneavoastră de cultură este unul fundamental. Şi aţi transformat (a)gramatica în literatură de bună calitate. (Ioan Potolea, revista Argeş, iulie 2018).”

R.K. Despre revista culturală OLTART ce ne puteţi spune?

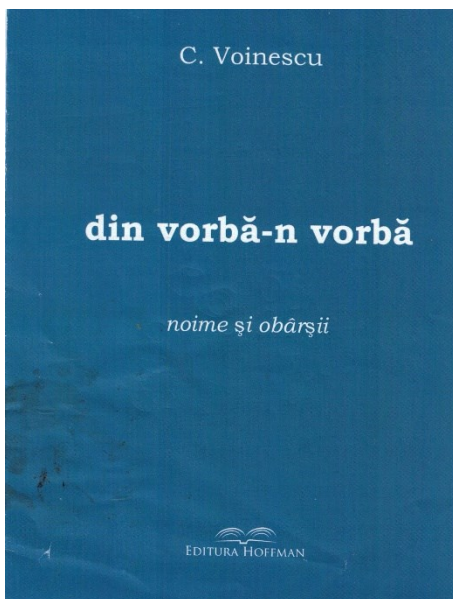
C.V. Oltul rămăsese, din păcate, prin 2012, fără nicio revistă literară sau cu profil cultural mai larg. Îşi încetaseră apariţia, pe rând, din diverse motive, *Agora literar-artistică*, *Oltul cultural*, editată de regretatul istoric Dorin Teodorescu, *Zori de zi* a Bibliotecii judeţene „Ion Minulescu”, *Meteor* şi *Caietele Agora*. Am avut şansa să întâlnesc atunci un om devotat ideii de cultură prin cuvântul scris, Andy Barcan, proprietarul Editurii Hoffman, nu de mult înfiinţate, care fără ezitare a susţinut financiar proiectul şi îl susţine şi acum. Fiul său, Cosmin Barcan, tehnoredactează, tipăreşte şi distribuie o parte din reviste, iar un grup de intelectuali ai locului a format nucleul redacţional al revistei, căruia, apoi, i s-au alăturat alte forţe artistice din ţară, unde, în cei şapte ani de existenţă ne-am impus prin conţinut, ţinută, tematică de larg interes cultural-artistic, valoare auctorială de recunoaştere inechivocă. În economia celor aproape 140 de pagini, în format B5, se cuprind poezie, proză, critică literară, traduceri, eseuri, artă plastică, arhitectură, muzică, etnofolclor, istorie, teatru, interviuri, reportaje etc. Am încercat să convingem autorităţile locale că ceea ce facem noi, în chip voluntar, este un act de cultură merit să pună în valoare şi lumineze valorile cultural-artistice ale Oltului, să arate lumii o faţă mai puţin cunoscută a acestor istorice plaiuri, dar uimitoare

prin diversitate şi profunzime. Am izbutit să obţinem din partea primăriei susţinere financiară doar pentru un an, anul trecut. În alte judeţe cu respect pentru tradiţiile culturale proprii, pentru promovarea valorilor artistice locale, se găsesc fonduri de susţinere chiar a două astfel de publicaţii. Vom merge înainte făcând toţi voluntariat cultural-artistic, de la editor până la corector, luptând cu inerţia, menţinând standardul de valoare la exigenţele cuvenite, nefăcând compromisuri de niciun fel. Este meritul colaboratorilor, este meritul editorilor, este meritul, nu în ultimul rând, al cititorilor noştri interesaţi de OLTART, revistă distribuită gratuit instituţiilor de cultură, unităţilor de învăţământ, participanţilor la evenimente cultural-artistice şi aproape tuturor celorlalte reviste literare şi de cultură de prestigiu din ţară.

R. K. Aveţi şi opinii la îndemână?

C.V. Iată-le: „Revista are diversitate, orizont spaţial şi temporal depăşind provincia şi îşi asigură colaboratori de valoare, un rol însemnat având, desigur, dirigitorul acestora (Ioan St. Lazăr).” „Sunteţi între cei mai buni. Vă

felicit. Recursul la întemeietori e iarăși o lovitură. Se simte o direcție un stil. Bravo, bravo, bravo. Imi tremură inima de bucurie pentru izbânda dumneavoastră. (Ioan Potolea)”, „Revista condusă de C. Voinescu a făcut pași însemnați spre popularitate și recunoaștere valorică, iar ecourile se fac simțite până la București, Iași, Târgu-Mureș, Oradea, Cluj-Napoca etc. (Indiscret în Oltenia)”, „Ne vine din Olt, din Slatina mai precis, un nou număr din OLTART, revista Asociației culturale cu același nume. O revistă cu un sumar divers, de la pagini de jurnal și impresii de călătorie în spații ozonate cultural, Oxford bunăoară, la evocări, cum ar fi cea a lui Marin Mincu, olteanul profesor drumețit prin Cernăuți și Chișinău, sub semnătura lui Dorin Popescu. (Convorbiri literare)”. Și am putea continua.

R.K. Cum vă simțiți aruncând o privire spre realizările literare?

C.V. Mă tem că nu am satisfăcut pe deplin exigențele estetice ale cititorilor mei, că ar mai fi trebuit să spun ceva, că textul ar mai fi trebuit șlefuit, că dacă l-aș fi scris acum, când am mai

adăugat anilor mei niște lecturi, ar fi ieșit mai bine, aș fi fost, poate, mai convingător. Mai ales în acest timp paradoxal în care trăim, când se scrie foarte mult și se citește, parcă, din ce în ce mai puțin. Unii dintre noi se culcă seara sănătoși și se trezesc dimineața loviți de morbul poeziei, alții, care toată viața au avut o profesie onorabilă, ei înșiși fiind oameni onorabili, caută cu tot dinadinsul ridicolul, la senectute, când scriu poezie cu dezinvoltura cu care joacă table, în maiou, pe banca din fața blocului. Și, nu în ultimul rând tinerii care cred că poezia începe cu ei și se va termina cu ei, că nimic din ce a fost înaintea lor nu mai are valoare, că totul este perimat, revolut și că pierzi timpul degeaba citindu-i pe Coșbuc, Bacovia sau Pillat. În felul acesta ei neagă chiar continuitatea culturii române, a literaturii, care începe cu cronicarii și parcurge același traseu urmat de cultura europeană, dar mereu cu un pas înaintea noastră. Am scris ce am simțit la momentul dat, am povestit ceea ce, de regulă, purtam de mai multă vreme în minte, încercând să fiu convingător, am scris mai pe larg – uneori, mai pe scurt – alteori, nu am căutat o specie anume, a venit ea singură, chemată de gândul momentului. Așa se face că mi-am încercat condeiul și cu proză scurtă, și cu roman, dar și cu memorialistică și critică literară, ba chiar și cu o cărticică de poeme, fără să mă cred poet.

R.K. Ce urmează pe plan literar?

C.V. Câteva reeditări impuse de nevoia unor completări în cartea cu portrete literare și în cea de critică literară. Sunt încă solicitări pentru *Like Gramatica*, de aceea mă gândesc la reeditarea ei. Va urma, dacă timpul va avea răbdare, un dicționar al scriitorilor locali, a cărui formulă o mai caut încă, și o nouă carte de proză. Între timp va apărea, la *Editura Hoffman*, a treia carte: *Din vorbă-n vorbă – noime și obârșii* –, care încheie ciclul gramatical.

Personalitatea lui Nicolae Iorga, reliefată de contemporani

Doru DINA

Imensa activitate științifică și culturală desfășurată de Nicolae Iorga, și mai ales personalitatea sa, au fost reliefate în decursul timpului de numeroase periodice și valori ale vieții politice, științifice și culturale românești.

Încă din 1899 (avea doar 18 ani și jumătate!) presa ieșeană i-a elogiat „puterea de muncă, memoria uluitoare” și „cultura vastă”. „Memoria la dânsul – aprecia această presă – nu este ordinară sau lipsită de alte avantaje politice, ceea ce și-a apropiat prin memorie, dânsul supune criticei, judecării, încât cerne așa de bine cele citite, că într-o scriere desparte ce e bun de ce e rău și pe amândouă le expune și în fața auditorului le discută”.

Aprecierea asemănătoare a făcut profesorul Șt. Vârgolici. Într-o recomandare adresată lui Iacob Negruzzi, la sfârșitul anului 1899, acesta sublinia că tânărul Iorga „Este un băiat cu deosebite distins”, „un adevărat fenomen – și ca memorie și ca putere de judecată” care „știe foarte bine limbile clasice, cunoaște franceza, spaniola și italiana” și „mai puțin germana cu care se ocupă”.

Câțiva ani mai târziu, în mai 1911, A.D. Xenopol a reliefat în cadrul Academiei Române „memoria absolut extraordinară” a lui Nicolae Iorga. Cu această ocazie Xenopol a laudat și „opera uriașă” realizată de istoric „care

te face să te întrebi cu înminunare cum a putut un creier să conceapă atâtea lucruri și o mână să le scrie”.

Nicolae Iorga a mai fost prețuit de Dimitrie A. Sturdza care i-a finanțat „călătoriile în străinătate”, de Nicolae Filipescu care i-a pus „la dispoziție fonduri pentru a face un muzeu în jurul mormântului Voievodului Mihai de la Mănăstirea Dealu”, de Duiliu Zamfirescu cu ajutorul căruia, în Parlament, s-a votat „Legea de înființare a școlilor române din Paris și Roma” sau de Take Ionescu care i-a aprobat sumele de bani pentru cumpărarea unui local în care urma să funcționeze Școala Română de la Fontenay-aux-Roses.

Calitățile deosebite ale lui Nicolae Iorga au fost reliefate și de personalități de peste hotare. Karl Lamprecht, Brieche-Hirschfeld, C. Wachsmuth, Louis Leger, P. Apell, Ferdinand Brunot, R. Roricht, W. Seelinger, Emile Legrand, Em. de Martonne și Ch. Bémont sunt doar câțiva dintre savanții străini care au colaborat cu Nicolae Iorga și au evidențiat puterea de muncă, memoria formidabilă și erudiția acestuia. Numeroase elogii i-au fost adresate, încă din 1903, de personalități ca E. Petit, G. Weigand, E. Picot, Ch. Kohler, C.J. Jiriček și V. Lazzarini, „la care se adaugă conducătorii arhivelor din Paris, München, Viena, Haga, Ragusa, Belgrad, Veneția și Milano”. În 1909, fama

istoricului român era atât de mare încât „Societatea Junimea” din Viena a imprimat „timbre cu portretul lui Nicolae Iorga”.

Începând din anul 1919 și până în anul 1939, presa și numeroase reviste din țară au publicat noi aprecieri cu privire la savantul Iorga. „Epoca” a scos în evidență faptul că istoricul „întrupează toată generozitatea și tot geniul rasei noastre”; „Problema zilei” (Giurgiu) a reliefat că savantul este o „Forță magică, de un dinamism extraordinar, care convinge și entuziasmează (...)”, dar și „un splendid exemplu de umanitate și strălucită întrupare de virtuți sufletești”; „Banater Deutsche Zeitung” a subliniat că Nicolae Iorga este „Un caracter deschis, care unește într-însul talentatul cugetării liberale cu un simțământ adevărat al iubirii aproapelui”; „Biruința” (Călărași) l-a numit „magnatul culturii” românești; „Sfarmă Piatră” l-a calificat „un supra-om”, „un munte de simțiri românești” care „sfarmă munți de imoralitate, de pornografie, de inconștiență și prostie”; revista „Latinité” l-a considerat un pamfletar deosebit și un „tribun de frunte la Cameră și la întrunirile publice”; ziarul „The Christian Science Monitor” (Boston) l-a socotit „cel mai de seamă istoriograf al României”, iar periodicul polonez „Rzeczpospolita” a accentuat că istoricul era „un om de mare valoare, un savant de importanță mondială, autor a numeroase opere istorice, dramatice și poetice, eminent reprezentant al științei românești și al vieții românești culturale”.

După „Primul Război Mondial” au mai făcut noi aprecieri cu privire la Nicolae Iorga istoricul Șt. Meteuș în opinia căruia acesta era „un suflet de poet” cu o rară intuiție, George Murnu pentru care savantul era un om „înzestrat cu o neobișnuită vervă și potență

de oratorie (...)”, Nichifor Crainic, care l-a considerat un incomparabil dascăl de românism, și ziaristul Pamfil Șeicaru, care a apreciat că omul de știință și cultură Nicolae Iorga era „O energie tumultuoasă care se odihnește muncind, o inteligență care întinerește prin neîntreruptă tensiune” și „o voluptate ciudată de a risipi creând”. Nu putem încheia lista cu aprecieri despre istoric fără a menționa și pe cele ale lui Septimiu Bucur, Ilariu Dobridor și Ion Pindela.

Primul dintre cei trei, menționa într-un articol publicat în anul 1937, în „Porunca vremii”, că „N. Iorga este fatalitatea istorică a României moderne (...), este valoarea absolută a spiritualității etnice, o valoare dinamică, demiurgică (...), care stă la baza tuturor momentelor de afirmație pozitivă a neamului, în cei din urmă treizeci de ani ai săi.”

„Mi-e imposibil – aprecia același publicist – să concep imaginea unei Românie contemporane lipsită de forța polivalent prodigioasă a lui N. Iorga, precum tot atât de imposibil mi-ar fi să cred într-o Românie viitoare în care spiritul său n-ar pluti în slava recunoștinții absolute.”

Cel de-al doilea publicist considera că „un popor care are asemenea om și nu-l prețuiește – nu-l merită. Când îl prețuiește înseamnă că a avut noroc.”

În sfârșit, I. Pindela, corespondent al ziarului „Ellikon Mellon” din Atena, a reliefat că Nicolae Iorga, „cel mai mare istoric contemporan al lumii”, „Este o personalitate complexă, inepuizabilă, olimpică”, cu „Memorie colosală” și „spirit critic”, cu o „viziune, putere de pătrundere” și „intuiție”, „care toate la un loc, ating limitele profetiei”.

În ultimul an al existenței sale, Nicolae Iorga a continuat să desfășoare o intensă activitate publicistică și universitară. A publicat numeroase articole în „Neamul Românesc”, „Revue historique du Sud Est européen”, „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice” și „Revista istorică”; a susținut lecții la Universitatea din București, la Vălenii de Munte și la Academia de Comerț; a prezentat comunicări în cadrul Academiei Române și a rostit conferințe la radio, la Societatea „Femeilor ortodoxe”, „Liga Culturală”, „Institutul Sud-Est European” și „Institutul de Istorie Universală”.

La 1 iunie 1940, istoricul a susținut ultima lecție la Universitate, la 25 septembrie a publicat ultimul articol în „Neamul Românesc”, iar la 11 octombrie a prezentat ultima comunicare care se încheia cu cuvintele: „Când s-a produs o înfrângere, steagul nu se predă, ci pânza lui se înfășoară în jurul inimii. Inima luptei noastre a rămas ideea culturală națională”.

Cu câteva luni înainte de moarte, Nicolae Iorga s-a aflat „departe de Capitală”, unde a lucrat „tot timpul” la **Istoriologia** sa, „o nouă sinteză a istoriei omenirii”.

Din luna iunie, savantul a început să locuiască la Vălenii de Munte, apoi s-a mutat, din cauza cutremurului, „la vila sa de la Sinaia”. În ziua de 27 noiembrie 1940, „pe la orele 17,30”, un grup compus din 6-7 membri ai poliției legionare „a pătruns pe neașteptate în vila profesorului” și, apoi, l-a obligat să părăsească locuința și să intre într-o mașină care s-a îndreptat într-o direcție necunoscută.

A doua zi, „pe la orele 7,15” corpul neînsuflețit al lui Nicolae Iorga a

fost găsit în dreptul comunei Strejnicul-Prahova, la 15 metri numai de marginea șoselei Strejnicul-Ploiești”. Savantul „Zăcea în miriște, cu fața în sus, ciuruit de gloanțe, cu capul descoperit, cu mâna dreaptă depărtată de corp și degetele împreunate pentru închinăciune”. Moartea savantului a fost violentă, datorându-se „unor plăgi prin armă de foc, ale capului și trunchiului, cu distrugerea creierului și hemoragie internă.”

La vestea asasinării marelui istoric „drapelele a 47 universități s-au plecat în bernă”. Asasinatul a fost condamnat, prin presă și radio, de numeroși savanți care au evocat „geniala personalitate” a lui Nicolae Iorga, între aceștia aflându-se și prietenii săi Henri Focillon și Mario Roques. Numeroase discursuri funebre au fost rostite „în academiile și universitățile din Italia, Belgia, Spania, Elveția, Suedia, precum și în acelea din ambele Americi”.

În țară, Constantin Rădulescu-Motru, președintele Academiei Române, a rostit un discurs funebru în care a subliniat: „Rolul lui Nicolae Iorga în dezvoltarea culturii românești, din ulti-

mii patruzeci de ani, este considerabil; în dezvoltarea Academiei Române, el este covârșitor.”

Personalitatea savantului a fost evocată în numeroase articole și studii și după asasinatul odios din 27 noiembrie 1940. Iată câteva dintre aprecierile cu privire la „fenomenul Iorga” făcute de Barbu Theodorescu, unul dintre cei mai buni biografi și bibliografi ai săi.

„Savantul a cărui operă îmbrățișează întreaga dezvoltare a omenirii, a cărui gândire complexă și fecundă – se desfășoară în mii și mii de titluri, pornind de la mărunțul fapt al zilei, prins în articolul de ziar și ajungând până la sinteze uluitoare, de-a dreptul îndrăznețe, în care surprinde și diseacă tot ce e uman și universal, savantul atât de prolific, fără pereche între cărturarii lumii, aparține neamului românesc și poartă numele de Nicolae Iorga. În scrisul său strălucesc idei ce-i aparțin sau sunt prinse din toate culturile și din toate timpurile, viziuni, produs al unei imaginații și al unei minți geniale, al unui suflet purificat de ingerinți și ambiții mărunte, alunecând cu o rapiditate și spontaneitate în toate domeniile, în forme de armonie poetică, ce încântă și pe cel mai rutinat și exigent intelectual. E creatorul unei opere întemeiată pe o nebănuită putere de muncă, pe o extraordinară memorie, pe o adâncă pătrundere, pe jocul diabolic al comparațiilor, punând alături eroi, idei, fapte, scene din istoria omenirii, ca într-o desăvârșită acțiune dramatică, ajungând astfel la viziunea totală a omenirii, în care a plămădit și întreaga viață a poporului său.

O atare operă, atât de pătrunsă de spiritualitatea autohtonă și universală, așteptată încă să fie cunoscută, prin desfășurarea expozitivă și să fie prinsă în esența și permanențele ei. De multe ori, neînțeles sau adulat, e pus pe

înaltul pedestal al gloriei, ori coborât în neant de cei care credeau că limitele firești, inerente la oricare creator, domină opera colosului.”

E normal ca un cercetător să întâmpine nebănuite dificultăți în judecarea celor 1250 de cărți și 25.000 de articole ieșite de sub pana lui Nicolae Iorga. Cu toate acestea stau la îndemână câteva lucrări, în care se află sinteza de gândire, intuiția omului de geniu, conceptul politic, laboratorul istoricului, privirea orientativă în atâtea domenii de activitate umană. Gânditorul, conceptul filosofic ce străbate emoționat întreaga sa operă, apare în micul volum de Cugetări. Ideologul politic, definind societatea în contemporaneitatea ei, îl aflăm în Sfaturi pe întuneric. Laboratorul istoricului, în care sunt strânse la un loc mijloacele folosite în curs de aproape o jumătate de secol pentru reconstituirea trecutului uman, e reprezentat, prin lucrarea intitulată *Generalități cu privire la studiile istorice*. Istoricul literar, a cărui operă e risipită în nenumărate titluri, poate fi înțeles prin *Istoria literaturii române, introducere sintetică*, iar ideologul literar își expune credinței sale în luptă literară.

La aceste studii mai putem adăuga alte câteva și prin ele izbutim să înțelegem opera și gândirea lui Nicolae Iorga, pe care cercetătorii de azi încep a-l intui ca pe cel „care a scris poate cel mai mult de când există scrisul omenesc la toate popoarele lumii”, savantul care „dă acel exemplu unic de realizare, în care un spirit românesc atinge ultimele limite posibile ale excedării umane”.

Alte aprecieri interesante cu privire la istoricul Nicolae Iorga aparțin ziaristului Tudor Teodorescu-Braniște. În opinia sa, „Fraza lui Iorga, atât de complicată, atât de originală, nu încap

în tiparul clasic. Iorga sfârșeamă acest tipar și creează o formă nouă, care este numai a lui, pe care n-a întrebuințat-o nimeni înaintea lui și pe care n-o va mai întrebuința nimeni după el. O carte, o conferință, un discurs sau numai un articol de ziar scris de Iorga este al lui Iorga și numai al lui. Îl deosebești dintr-o mie. Toți ceilalți, chiar cei mai de seamă și cei mai cutezători, respectă cel puțin o parte din rânduielile consacrate. Iorga nu respectă niciuna. Expunerile lui pot fi uneori lungi și adesea încălcite; totdeauna însă vezi un mare chin lăuntric, o minunată zbuciumare în procesul de elaborare a gândirii și de închidere a ei în cuvinte.

Ca profesor la universitate, ca parlamentar și ca ziarist, este contemporan cu Maiorescu, Delavrancea, Panu etc. Fiecare dintre ei aduce, în acest peisaj intelectual, personalitatea lui. Iorga este, între ei, o mare forță primitivă. Producția intelectuală a lui Iorga nu este curs, discurs, conferință, studiu sau articol. Este o erupție de lavă, un torent de pasiune, în care curg calde, arzătoare, nimicitoare, elementele cele mai variate și cele mai potrivnice. Unei asemenea producțiuni, fatal inegală, dar de-o covârșitoare forță telurică, nu-i poți aplica niciuna din legile stabilite și respectate de ceilalți. Nu numai că o asemenea încercare ar fi nedreaptă față de Iorga, dar ar fi o dovadă de totală neînțelegere din partea celui ce ar risca s-o facă. Vezuviul nu trebuie măsurat cu centimetrul. Trebuie privit în ansamblul lui.

Au mai făcut aprecieri cu privire la savant Aurelian Sacerdoțeanu, N. Bănescu, George Călinescu, Eugen Lovinescu, Grigore Gafencu, Gr. Tăușan, Gh. I. Brătianu, M. Berza, V.

Cristian, Nicola-Șerban Tanașoca, Valeriu Râpeanu, A.P. Samson, Virgil Carianopol, Șerban Cioculescu, Dan Zamfirescu, Al. Piru, Gh. Buzatu, Ștefan Ștefănescu și mulți alții.

Dintre savanții străini care l-au apreciat pe Nicolae Iorga, după evenimentul petrecut în toamna anului 1940, îl amintim pe Arnold Toynbee, unul din „cei mai mari istorici” ai secolului al XX-lea, care îi era recunoscător savantului român pentru elaborarea „Istoriei imperiului otoman”, „acea mare istorie” păstrată de britanic în biblioteca sa, într-o ediție germană.

Pentru omul de știință englez, Nicolae Iorga era „o mare figură a științei, a istoriei, atât a României cât și a Europei și a lumii întregi”, iar „sfârșitul său tragic” era considerat „o pierdere generală”.

După încheierea „celui de-al Doilea Război Mondial”, „opera istoricului român a fost examinată în sintezele consacrate evoluției istoriografiei mondiale”, așa cum sunt cele ale lui A.H. Hunnsen și colab. Și G.P. Gooch, care a apreciat că istoricul român „a fost cel mai învățat și mai productiv savant al Balcanilor”.

O serie de lucrări ale istoricului Iorga „au fost tipărite” în țări ca Germania Federală, Franța și S.U.A. Totodată, au apărut monografiile cu privire la istoricul român „dintre care se disting (...) cele datorate Biancăi Valota Cavallotti (nepoata lui N. Iorga - n.n) și lui William Oldson”, ultimul considerându-l pe Nicolae Iorga „una din figurile cele mai distinse ale vieții intelectuale românești contemporane”, „un savant patriot, cu mari merite pe linia dezvoltării istoriei naționale și integrării noastre în istoria lumii.”

Calendar

Ianuarie

1 ianuarie 1794 - s-a născut, la Slatina, poetul BARBU PARIS MUMULEANU (m. 21. 05. 1836, București)

1 ianuarie 1938 – s-a născut, la Dobrețu, Olt, istoricul GHEORGHE D. ISCRU

1 ianuarie 2000 – a murit, la Roma, poeta YVONNE ROSSIGNON (n. 1912, Studina, Olt)

1 ianuarie 1951 – s-a născut, la Corabia, pictorița CORNELIA PETRESCU

2 ianuarie 1907 – s-a născut, la Negreni, Olt, pictorul ION POPESCU NEGRENI (m. 28 octombrie 2001, București)

2 ianuarie 1962 – s-a născut, la Poboru, Olt, prozatorul și gazetarul NICOLAE TIȚA (m. 5. 01. 2016, Slatina)

5 ianuarie 1991 – a murit, la Slatina, jurnalista, prozatoarea și poeta MIHAELA DUMITRESCU (n. 16. 05. 1949, Corabia)

6 ianuarie 1940 – s-a născut în comuna Ciubârciu, județul Tighina, romancierul, poetul și eseistul ION LAZU

7 ianuarie 1976 – s-a născut, la Craiova, poetul IONUȚ OCTAVIAN BOTAR

8 ianuarie 1997 – a murit, la Slatina, prozatorul MIRCEA ANDREESCU (n. 29. 11. 1940, Radomirești, Olt)

14 ianuarie 1941 – s-a născut, la Vădăstrița, Olt, poetul ALEXANDRU TÂNASE

14 ianuarie 1948 – a murit, la București, memorialistul PAVEL ION (n. 1885, Caracal)

15 ianuarie 1979 – s-a născut, la Corabia, poetul VICTOR IACOBESCU

18 ianuarie 1943 – s-a născut, la Slătioara, poetul și publicistul DAN ROTARU

23 ianuarie 1940 – s-a născut, la Corabia, actorul și regizorul EMIL BOROGHINĂ

24 ianuarie 1932 – s-a născut, la Timișoara, actorul SILVIU STĂNCULESCU (m. 23. 10. 1998, București)

24 ianuarie 1949 – s-a născut, la Slatina, istoricul ALEXANDRU-CECILIU POPESCU

24 ianuarie 1967 – s-a născut, la Bălteni, Olt, poeta și pictorița INA FLORICA POPA

25 ianuarie 1961 – s-a născut, la Bobicești, Olt, pictorul GEORGE PĂUNESCU

26 ianuarie 2015 – a murit, la Drăgănești-Olt, pictorul, sculptorul, restauratorul, arheologul și muzeograful TRAIAN ZORZOLIU (n. 15 decembrie 1936, Stoicănești)

27 ianuarie 2000 – a murit, la Slatina, poetul, prozatorul și eseistul PAN. M. VIZIRESCU (n. 16. 08. 1903, Bârza, Olt)

28 ianuarie 1943 – s-a născut, la Vișina, Olt, prozatorul PETRE PREOTEASA

29 ianuarie 1928 – s-a născut, la Slatina, istoricul MIHAIL BUTOI (m. - ?)

Aspecte ale cosmicului, umanului și poeticului în creația lirică populară

Diana ALBU-IANCU

Definită în *Dicționarul explicativ al limbii române* ca fiind o „specie a liricii populare și a folclorului muzical românesc, care exprimă un sentiment de dor, de jale, de revoltă, de dragoste”¹, doina reprezintă un element aparte al culturii românești, ce a înglobat de-a lungul timpului trăirile oamenilor care au creat adevărate expresii ale artei cuvântului, îndelung analizate de specialiști ai domeniului, întrucât „doinele și cântecele lirice cunosc o infinită varietate tematică și imagistică și o perpetuă mișcare în universul lor.”² Însăși evoluția cuvântului este deosebită, întrucât chiar dacă mulți cercetători au propus diverse interpretări ale doinei, etimologia cuvântului rămâne incertă, ceea ce determină doina să fie cu atât mai specială: „Doina, ca și *dorul* și *duioșia*, aparțin cuvintelor intraductibile ca, de pildă, *esprit* și *gloire* în franceză, *spleen* și *gentleman* în engleză, *gemütlich* și *Sehnsucht* în germană, *palicaris* în neogreacă. Ele nu pot fi înțelese decât raportate la formele de viață din care s-au născut și s-au dezvoltat.”³

Varianta culeasă de Alecsandri, *Doină, doină, cântic dulce* este una dintre cele mai interesante creații ale folclorului românesc întrucât tema acesteia este chiar doina. Acest text este un elogiu adus doinei ce este întotdeauna prezentă în viața omului, fapt ilustrat chiar de frecvența cu care cuvântul *doină* apare în text. Astfel, prin intermediul repetiției, este reliefată doina, ca obiect al meditației umane.

De asemenea, tema anotimpurilor și implicit relația dintre natură și om este foarte bine reprezentată în acest text. Anotimpurile sunt efecte ale mișcării naturii care la rândul ei este influențată de un ritm cosmic: rotirea planetelor în jurul Soarelui. Fiecare anotimp influențează umanul, creându-se astfel o conexiune între un anotimp și o stare de spirit umană. Astfel, fiecărui ritm cosmic îi corespunde un ritm uman.

Abordând această temă în cadrul unui curs de la Facultatea de Litere (București, 2015), domnul profesor Silviu Angelescu vorbea despre faptul că în cadrul acestei legături pot fi observate două tipuri de fenomene

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. București: Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 83

² Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu: *Folclor literar*

românesc. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1990, p. 8

³ Dumitru Caracostea: *Poezia tradițională română*. Vol.II. Balada poporană și doina. București: Editura pentru Literatură, 1969, p. 451

paralele: consonanță și disonanță. Primul se caracterizează prin alinierea armonioasă dintre uman și cosmos, printr-o similitudine a trăirilor și printr-o energie vitală pe care omul o extrage din natură. Astfel, omul rezonază cu natura, iese în natură și se bucură de ceea ce aceasta îi oferă, folosindu-și toate simțurile. Această consonanță se caracterizează și printr-o deschidere amplă spre exterior, realizându-se o comuniune directă cu natura. Omul stă în mijlocul naturii și se bucură de ea. Există însă și fenomenul invers, cel al disonanței celor două ritmuri. Omul se retrage din natura angoasantă și ostilă, izolându-se în spațiul intim, interior. Omul nu mai este în mijlocul naturii, încearcă să i se sustragă, „fugind” parcă din calea ei. Omul trece astfel de la amplul exterior natural la cadrul interior al propriei case. Consonanța ritmurilor este specifică îndeosebi anotimpurilor calde și colorate: primăvara și vara. Acum, omul se bucură de „vântul de primăvară”, cântă doine de voinicie în mijlocul naturii, se contopește cu ea: „Bate vânt de primăvară,/ Eu cânt doina pe afară,/ De mă-ngân cu florile/ Și privighetorile.”⁴ Aceste două anotimpuri induc ființei umane bunăstare, sănătate, energie, fericire, poftă de viață. Disonanța ritmurilor este specifică anotimpurilor reci și întunecoase: toamna și iarna. Acum omul se închide în casă, „fuge” de natură și cântă doine de jale. „Vine iarna viscoloasă,/ Eu cânt doina-nchis în casă./ De-mi mai mângâi zilele,/ Zilele și nopțile.”⁵ Sentimentele induse omului de aceste două anotimpuri sunt tristețea, melancolia, lipsa de energie,

dorința de a se izola și de a-și exprima în singurătate angoasa provocată de natura ostilă.

Cu toate acestea, există însă un element care este constant în toate aspectele relației om-natură: doina. Aceasta este un element echilibrator care armonizează și parcurge toate momentele vieții ființei umane, deoarece, indiferent de anotimp și de stare, doina este cea prin intermediul căreia omul se exprimă: „tot cu doina viețuiesc”. Omul își exprimă în acest mod relația cu natura prin intermediul cântecului. Astfel, doina este un ritm poetic ce înglobează ritmul cosmic și cel uman. Prin crearea doinei, omul devine un artist creator de valori culturale. Actul poetic este cel care mai adaugă un capitol la Marea Carte a Omenirii, prin consemnarea conexiunii dintre ritmul cosmic și cel uman. Omul devine astfel un creator de cultură, un constructor prin excelență, căci dacă naturalul este un dat, un univers prim ce are în vedere influența naturii asupra umanului, culturalul este construit, este un univers secund ce vizează influența omului asupra naturii.

Privită din acest unghi, doina devine un obiect estetic cultural. Creatorul, meditănd asupra relației lui cu natura și ilustrându-o prin intermediul doinei, o transformă pe cea din urmă într-o expresie a mentalului. Omul dezvoltă în această doină o dublă funcție reflexivă: relația cu natura și relația cu el însuși. Astfel, prin încercarea de a defini importanța doinei prin intermediul doinei, el pictează un tablou interior dependent de unul exterior, fapt ce intră în categoria mentalului,

⁴ Vasile Alecsandri: *Poezii populare ale românilor*. București: Editura pentru Literatură, 1966, p. 137

⁵ *Ibid.*

prin ilustrarea unui anumit mod de a gândi, într-un anumit spațiu și într-o anumită perioadă de timp. Putem spune astfel că această doină conturează în acest context o anumită *forma mentis*.

Anotimpurile determină în mod esențial existența umană întrucât acțiunile oamenilor depind în mod definitoriu de acest ciclu natural, astfel încât ei își organizează activitățile în funcție de acesta. Un exemplu relevant în ceea ce privește condiționarea ritmului uman de cel cosmic este *Balada lui Pinteza Viteazul*, haiduc vestit care își îndeamnă ceata să se împrăștie prin sate iarna și să se reîntâlnească primăvara pentru a lua iarși în stăpânire codrul: „Și voinicii-l ascultau/ Toamna mi se-mpărștiau/ Și prin sate se-mpărșteau/ Și-așa iarna petreceau./ Iar colea primăvara./ Când codruțul însipica./ Iarba verde când ieșea./ Iar că mi se aduna.”⁶ La fel ca în *Doina* culeasa de Alecsandri, se pot observa aici cele două fenomene: de consonanță și disonanță a celor două ritmuri, cu diferența că toamna și iarna, haiducii se retrag în spații intime și închise, se izolează de ceilalți voinici și așteaptă cu nerăbdare sosirea primăverii pentru a se reîntoarce în natura benefică și protectoare.

Aceeași idee a haiducilor care consideră primăvara atât o sursă de energie inepuizabilă din care ei își extrag puterea, cât și o mamă care-i protejează și le asigură existența, este reliefată în următorul cântec de haiducie: „Mult mi-e dor și mult mi-e sete/ Să văd frunza în codru verde./ Să mai strâng vreo șapte cetel/ Primăvară, mama noastră./ Suflă bruma din fereastră/

Și zăpada de pe coastă./ Să văd iar verzind în cale/ Să mă las iar în cea vale/ Cu-o pereche de pistoale./ Frunza în codru cât se ține/ Toți voinicii trăiesc bine./ Iară frunza dacă-l lasă/ Toți voinicii merg pe acasă / Și la para focului / Zac de dorul codrului.”⁷ Se poate observa astfel, la fel ca în *Doina* culeasă de Alecsandri, că relația om-natură este una pozitivă în timpul primăverii. În acest moment al anului haiducii își desfășoară activitatea lor specifică, primăvara scoate la iveală adevărata lor natură. Iarna sunt melancolici și triști, ei zac în fața focului, cu gândul doar la codru și la comuniunea cu natura. Primăvara aduce cu sine o stare de bine, haiducii sunt plini de vitalitate, de forță fizică și spirituală, iarna sunt bolnavi, sunt izolați, lipsiți de vlagă. Atmosfera se topește într-o amorțală generală, ființa umană zace în așteptarea „mumei”, a primăverii protectoare care risipește răceala iernii și instaurează momente prielnice haiduciei, oferindu-i voinicului posibilitatea de a se manifesta într-un mediu propice „meseriei” lui. Primăvara este asociată cu sănătatea, în timp ce iarna pare a-i induce omului o boală și o stare angoasantă, care îl alungă din natură și-l transferă „acasă”. În acest mod, iarna determină migrarea dinspre exterior spre interior în timp ce primăvara determină migrarea dinspre interior spre exterior. Este ilustrată astfel influența ciclului natural asupra celui uman, ciclicitatea vieții fiind compusă din eterna întoarcere la și retragere din natură. Primăvara este un simbol al naturii-mamă, protectoare, ce oferă vitalitate

⁶ *Balade populare românești*. Prefață de Al. I. Amzulescu. București: Editura pentru Literatură, 1976, p. 444

⁷ *Flori alese din poezia populară. Poezia lirică*. Ediție îngrijită de Ioan Șerb. Prefață de Mihai Pop. București: Editura pentru Literatură, 1967, p. 31

și sănătate, în timp ce iarna este natura-mașteră, angoasantă, ce determină boală și lipsă de energie.

Aceeași idee este ilustrată în următorul fragment: „Foică trei migdale,/ S-o cânit codrul pe poale,/ Haiducii coboară-n vale./ Când frunza s-a-ngălbenit,/ Voinicelul șade trist./ Și frunza când a picat,/ Voinicelul mi-a plecat./ Răsai iute, bobule,/ Și-nfrunzește, codrule!/ Când văd frunza verde-n tine,/ Crește inimioara-n mine.”⁸ Disonanța dintre ritmul cosmic și cel uman este foarte bine reliefată în versurile de mai sus. Astfel, îngălbenirea și picarea frunzei, și, implicit, sosirea anotimpurilor reci, însuflă ființei umane tristețe, melancolie și angoasă. În schimb, apariția primăverii anunțată în special prin elementul central-frunza verde, determină o stare de bine, energie, vitalitate și bucurie. Este conturată în acest sens o opoziție între comuniunea cu natura energizantă și retragerea din natura ostilă. În primul caz omul își extrage energia din natură, în cel de-al doilea caz natura îi „fură” omului vitalitatea.

În afară de anotimpurile naturale care determină anumite anotimpuri interioare, elementele cosmice sunt prezente în creația lirică și ca părtașe la suferințele umane, consonând cu durerea individului, stabilindu-se astfel o legătură spirituală între cosmic și uman: „Foaie verde lemn uscat,/ De oftat ce-am oftat/ Soarele s-a-ntunecat,/ Luna n-a mai luminat./ De oftat ce-am oftat tare,/ Nici soarele nu răsare,/ Nici luna luminează n-are,/ Nici pe câmp nu crește-o floare.”⁹

Se poate observa că în aceste exemple poate fi aplicată schema cosmic-uman-poetic identificată inițial în

Doina culeasă de Alecsandri. Relația cosmic-uman este exprimată prin intermediul textului, astfel încât aspectul ritmului poetic și tema anotimpurilor sunt reprezentative și în aceste texte.

Pe baza argumentelor și exemplurilor de mai sus, putem concluziona că tema anotimpurilor și relația dintre ritmul cosmic, uman și poetic sunt unele dintre cele mai interesante aspecte ale creației populare. Astfel, fiecărui anotimp îi corespunde o anumită stare de spirit, iar această relație dintre natură și om este exprimată prin intermediul poeziei/cântecului. În acest sens, putem afirma că ritmul poetic este mediatorul relației dintre ritmul cosmic și cel uman.

BIBLIOGRAFIE

ALECSANDRI, Vasile: *Poezii populare ale românilor*. București: Editura pentru Literatură, 1966

Balade populare românești. Prefață de Al. I. Amzulescu. București: Editura pentru Literatură, 1976

CARACOSTEA, Dumitru: *Poezia tradițională română*. Vol.II. Balada poporană și doina. București: Editura pentru Literatură, 1969

Dicționarul explicativ al limbii române, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. București: Editura Univers Enciclopedic, 1996

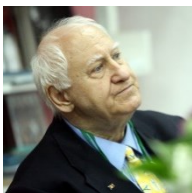
Flori alese din poezia populară. Poezia lirică. Ediție îngrijită de Ioan Șerb. Prefață de Mihai Pop. București: Editura pentru Literatură, 1967

POP, Mihai, RUXĂNDIOIU, Pavel: *Folclor literar românesc*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1990

TEODORESCU, G. Dem: *Poezii populare române*. Vol. I. București: Editura Minerva, 1985

⁸ *Flori alese din poezia populară. Poezia lirică*, p.44

⁹ G. Dem Teodorescu: *Poezii populare române*. Vol. I. București: Editura Minerva, 1985, p.258

Strugurii copilăriei

Ion ANDREIȚĂ

Mă vizitează acasă, pe cârja suferinței mele (multiplă fractură de os, între șold și genunchi, piciorul drept) prietenul Ștefan Crudu, din Bolintin Vale, secretarul general de redacție al revistei „Sud”, care apare în acest oraș. Îmi transmite salutări de la redactorul șef Vasile Grigore – însoțite de amenințarea să-mi reiau cât mai repede colaborarea – și-și fixează privirea pe neastâmpărata cârjă ce se zbate sub brațul meu. Îi zic, mai în glumă, mai în serios: O stăpânesc greu, ar vrea să se facă aripă. Du-o la târg, zice el, și sperii-o c-o vinzi, să vezi cum se cumintește. Ștefan ține în revistă rubrica „Mersul târgului”, care face vâlvă printre cititori. Altceva nu ai să-mi spui – fac eu pe supăratul – alte vorbe să-mi aduci? Ooo! ba, da, sare el, uitasem, iartă-mă – și prinde să cotrobăie în papornița în care se îngrămădesc, de-a valma, reviste, cărți, pâine, albume, plaivaze și alte marafeturi. Ți-am adus niște struguri, zice, din via mea; primii la coacere, blanc, nu știu dacă ai auzit de soiul acesta... local. Și scoate un platou-farfurie – cum l-a protejat, în înghesuiala din paporniță? – încărcat cu niște struguri negri, cu rouă pe ei. Cum, mă, *blanc*, când ei sunt negri? Nu știu, nene, noi, bolintinenii, așa le zicem, blanc, și nu se supără nimeni. Și-mi bagă farfuria în frigider.

...Doamne, ce struguri! ce nuanțe de culori, ce curcubeie negre-albastrii, ce parfum, ce savoare! – mă minunez, nevenindu-mi să cred. Struguri coborâți din grădina Raiului! Și-mi amintesc, deodată, că asemenea struguri am mai mâncat cândva, în copilărie; doar în copilăria și adolescența mea, rămase amândouă, undeva, în urmă, cu vreo câteva decenii. Și gândul mă întoarce într-acolo, în anii satului de demult; apartamentul dispăre ca într-o alchimie uriașă, iată-mă în pridvorul casei părintești mirosind a levănțică și busuioc, și o nalbă mare își întinde gâtul subțire spre umărul meu. Mirajul se schimbă brusc – și mă văd/sunt pe dealul cu vii, între băieți și fete cu chipuri cunoscute; tot într-o toamnă, plecați de acasă să păzim la vie, un obicei vechi, care numai *păzit* nu însemna, ci mai ales un prilej al nostru de a fi împreună.

Povești și doine, ghicitori, eresuri...

Ne adunam așa, seară de seară, pe dealul cu viile, alegând loc de unde puteam privi roată – și încingeam foc, rotunjind în juru-i porumbi la copt. Era și acesta un dichis, alesul porumbilor, și nimeni nu era mai meșteșugit ca Ionel al lui Codănaș, care știa să-i aleagă nici cu lapte, dar nici să-ți pocâlțești dintele-n boabă. Învârteam porumbii la foc cu bețe anume alese, de zarzăr roșu

ori de cireș amar. Jean al lui Leasă da fuga și aducea un ulcior cu apă de la fântâna lui Dinică, unde era cea mai bună apă de pe toată valea, de se îngheșuiau femeile să ia pentru fasole, că fierbea bine. Tite al lui nea Oniță Gae culegea un coș de struguri – de-ăștia negri, de care mă minunez astăzi – și petreceam așa toată noaptea. Struguri cu porumb copt, ori cu pâine coaptă-n țest – nu cred să fie ceva mai bun pe lume, mai gustos, mai ademenitor. Struguri negri, unii anume, ca strugurii aduși mie astăzi de confratele Ștefan Crudu; struguri cărora noi le ziceam anans (deși – ciudat! – despre adevăratul fruct anans nu auzisem, nu-l văzusem; cum să fi intrat acest cuvânt în limbajul nostru, nimeni nu știe; și nu de azi-de ieri, că așa îi știau și părinții noștri.

Din sat se ridica un fum lăptos – și câte un glas de mamă se auzea rar, pierdut în dunga văii, chemându-și odraslele la somn.

Apoi satul adormea lin. Ador-meau părinții și bunicii noștri, rupți de oboseala muncii de peste zi, de peste viață. Uneori, bunicii nu mai adormeau; urcaseră dealul opus viilor, și se culcaseră în cimitir. Ei își făcuseră datoria, pe care o transferaseră, acum, pe umerii fiilor-părinți ai noștri.

Ce oameni puternici! Ce vremuri frumoase! Părinții, bunicii și străbunicii noștri, strămoșii! – care revin la noi prin balade și doine, încopciați în mituri și legende. Ori reînviați de pana fermecată a câte unui poet atins de aripa geniului. Așa cum este prietenul meu de tinerețe, Felix Sima din pridvorul Vâlcii, care, într-o poezie soră cu veșnicia, îi evocă:

*îndurau – puteau să-ndure
și mureau – puteau să moară
peste boabele de mure
printre pietrele de moară*

*ei aveau – puteau să aibă
mersul tragic și fantast
nu se speriau degrabă
nici de zeul cel mai cast*

*se spălau – aveau zăpadă
și spuneau – cum eu vă spun
din cireșii din livadă
faceau țevile de tun*

*ei mergeau – puteau să meargă
și vedeau – puteau să vadă
cu un ochi de boltă-ntreagă
care nu putea să cadă*

*și cântau – puteau să cânte
doina-aceasta strânsă-n dinți
mestecând-o-n frunze crude
ei ne-au fost rămas părinți*

„Doină de părinți” se numește poezia, iar autorul ei este, cum îl numea cineva, „membru al Lojei Soarelui și Lunii, acoperit periodic de rouă, de brumă și zăpezi albastre... (iar) dacă ne gândim bine, el ar putea să fie chiar o fantasmă”. O fantasmă ca toți acei prieteni ai mei din copilărie, pe care mi-i aduse sub privirea memoriei tipsia cu struguri dăruți de Ștefan Crudu de la Bolintin Vale.

Mulțumesc, Ștefane. Ție ți se dedică aceste însemnări, vestind revenirea mea între palmașii condeiului.

Poezie

Maria UDREA

Mistuiitorul de îngeri

Eu...
 animalul din mine ce aduimecă prada,
 printre liane de îngeri...
 Arcuită la pândă,
 gura-mi flămândă
 simte gustul de sânge,
 cald, iute, vulcan în erupție,
 secunda o paște, o strânge.
 Eu...
 trupul – felină-n călduri,
 tremur, durere și țipăt,
 sufletul alergând prin păduri,
 căutând (prea târziu să mai piardă)
 zbateri, trăiri, echilibru pe coardă.
 Te-am găsit!
 În zvâcnirea de sân
 te adun,
 fierb precum caisele coapte,
 foamea de tine atacă,
 ochii-mi sunt tulburi,
 vânătoarea de șoapte
 mă seacă...
 Mușc în neștire
 din trupu-ți zvâcnind de plăcere,
 gura mi-e plină de sânge,
 mistuiitorul de îngeri te cere;
 cercul se strânge
 într-un inel ancestral,
 unu plus unu, pășim spre altar...
 Animalul din mine, sătul,
 e acum în pățul,
 lângă sufletul prăzii, cuminte,
 făcând jurăminte...

...tic-tac, tic-tac...

...se vorbește atât de mult despre moarte în jur,
 încât
 m-am molipsit de cea mai cumplită boală:
 Nebunia poftei de viață!

Copilărie

O mână de pietre,
 o bancă la poarta fără gard a sărăciei,
 o uliță scăldată de soare și praf;
 — Unu... doi... trei...
 Știți ce oră avem?
 Tăcerea mormântală a pietrei:
 — Matematica, doamna profesoară!
 ...un mănunchi de zdrențe ghemuite într-un pulover
 cu chip fără chip...
 plânset fără glas;
 — Mamă, mi-e foame!
 Copaci în floare, fără fluturi,
 străjuiesc încă
 inocența durerii din pătrățelele
 fără de încălțări ale șotronului.
 Copilărie:
 Laptele mamei la poarta zeilor!

Tată

Bate miezul nopții,
 Ora când se sfătuiesc viii cu morții.
 Sunt la poarta cerului
 îngenuncheată la picioarele Domnului
 te aștept la masa tăcerii
 pentru ultima rugăciune.
 Mă ard amintirile în cenușa uitării.
 O lacrimă pleacă spre rai,
 alta spre iad.
 La răscruce, gânduri, dureri, doruri...
 Între ele, noi.
 Tată
 vino la ultima cină.
 Am încărcat masa cu amintirea palmelor tale trudite.
 Prin tine, setea mă sapă
 Vino să-ți dau
 încă o cană cu apă!

Bogdan Constantin PASCAL

Dincolo de tine

Dincolo de pasul tău se-așterne doar nea,
dincolo de tine rămâne alb cerul
răstignit pe apele tâmpelor tale
și da,
sângerând doar pe inima mea
senină ca gerul.

Dincolo de brațul tău începe chiar gestul,
dincolo de pieptul tău răsare inima,
care doar știe să-și poarte fireshul
nefragmentat de iubire cândva.

Dincolo de tine rămâne,
rămâne ceva.

Între sărut și văz

Undeva între sărut și văz
ochii tăi nu mai vor nimic să ascundă:
mari și fierbinți coboară direct în mâinile mele
și cu mâinile te văd, de dinlăuntrul tău
dar și cu fapta.

Soarele timid
adulmecă raza ta de hrană ce crește,
gura în dospire a cerului
te privește lihnită cum dansezi
printre umbre și ore.

Șuiură aerul-lentilă, respirul începe să vadă,
ca o singură stradă, străzile mele nechează,
și pașii mei, ca un singur pas, se despiedică,
îngenuncheați și treji
ca șchioapele aburinde ale mânărilor
chemându-și mama.

Urmele toate în ale tale alunecă,
 urme de cuvinte care se-ntunecă,
 precum biserici singure și păgâne de nesomn,
 ca scarificarea omului în om,
 tăioase și ascuțite în scheletul însuși
 al atingerii.

Fulger prin bardo

Muntele pe care îl urc doar pentru mantra sa,
 ba chiar aceeași zi pe care într-una o trăiesc
 în egală și redevenită recunoaștere,
 grija cu care precupeții își așază marfa pe tarabe,
 dansul merelor prin galantarele și sacoșele toamnei,
 soarele care ninge invizibile mâini ce dau
 faptelor fructe,
 autorevelarea necesarelor nimicuri ale întregului
 despărțit de chiar ochii mei
 și liniștea,
 atât de necesară funcționării cuvintelor
 și tăierii inimii spre vertical,
 ca un fulger prin bardo,
 și cu atât mai mult
 muntele pe care îl urc
 trezindu-mă cât pot eu de devreme
 în aceeași fiecare și diferită dimineață,
 doar pentru mantra sa,
 ești tu.

Singura pasăre

Văzul mi s-a muiat în tine –
 cum cu mersul creștea
 un râu
 din asfalt, cu tălpile:
 apa ca zborul
 căuta în golire păsări.
 Singur, orizontul te privea –
 singura pasăre care trecea,
 singura pasăre
 care vorbea.

Negru OPAC

fototip

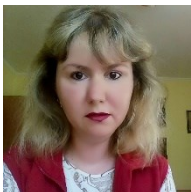
ploaia își injectează sobrietatea în venele orașului
 turla unei biserici îmi amintește
 conversația de azi dimineață cu Dumnezeu
 numesc un bulevard
 se rostogolește o piatră
 numesc piatra
 se rostogolește bulevardul
 grijulie
 clădirea inspectoratului general al poliției
 supraveghează
 melcul ce traversează hârtia umedă
 de pe un panou publicitar
 de la radio se aude o melodie cu Gică Petrescu
 e foarte posibil să fie sâmbătă
 o sâmbătă vastă ca uitarea.

neapărat trebuie să
 ai un program
 să știi unde o să fii în fiecare moment al zilei
 ce o să faci de dimineață
 și până seara târziu
 trebuie să ai rutina ta
 să rămâi concentrat
 totul să rămână sub control
 fiecare mușchi
 tendon
 felul în care cresc unghiile
 pune în ordine tot ce trebuie
 pus în ordine

împachetează tot ce trebuie
 împachetat
 încălță cei mai comozi pantofi
 leagă șireturile strâns
 răsuțește de două ori cheia în ușă
 apoi după câțiva pași întoarce-te și asigură-te
 că este închisă cum trebuie
 fă tot ceea ce trebuie făcut
 verifică lista pe care ai dezlipit-o de pe frigider
 vezi să nu omiți vreun lucru
 și când ești absolut sigur
 că totul a fost realizat
 întoarce-te în casa cu miros de conservă
 lipește din nou lista pe frigider
 și amintește-ți să nu privești
 niciodată
 știrile de seară
 pentru că
 fii sigur
 în cetatea Ilionului mai sunt cai de lemn
 iar Roma încă arde.

dr. strangelove

neascultătoare și alandala sunt degetele picioarelor mele
 așchii neregulate
 rigide
 nu pot aprinde cu ele țigara
 sau ține paharul
 în zadar am încercat să le-nvăț
 să răspundă la telefon
 să știe să stea în așteptare cum stau animalele de pradă
 sau să falsifice semnături
 în schimb sfâșie cearceafurile
 fac salutul nazist
 apucă tenace orice obiect din preajmă
 aleg la întâmplare cărți din bibliotecă
 venerează zei pe care mâinile mele i-au construit
 iar lacrimile-n cădere i-au distrus.

Lavinia Elena NICULICEA

Alfa și Omega

Timpul decupează
 o clipă
 din haina veșniciei,
 lipind-o pe epiderma
 sufletului.
 În buzunarul unui vis,
 omul poartă eternitatea.
 Timpul – croitor iscusit,
 măsoară trupul vieții,
 ajustându-i aripile
 după calendarul cerului.
 Doamne, împinge clipa
 spre început!
 Cu undiri de stele,
 să curg împreună cu ea
 prin clepsidră.
 Razele tale să mă plimbe
 între Alfa și Omega.

Cântec despre tata

Doamne, ți-aș cere o cartelă,
 să-l pot suna pe tata și dincolo,
 să-mi spună despre mama,
 să mai glumim cu viața.
 Prin clisurile oceanului de nori
 să le văd ochii, zâmbetul,
 magnolii-n asfințit – semn că
 dorul de mine e desmărginit.
 Clipa stingerii lor îmi îmbracă
 zilele-n negru și nopțile-n visuri
 albe, Doamne, dă-i glas tatălui meu

iar și iar să mă strige:
 — Nichita, mai scrie un vers
 pe-o foaie de suflet, pe-o foaie de timp,
 să-mi fie floare în formă de corimb.

Cu verdele am să (mă) iubesc

În culisele primăverii,
 Natura repetă replicile
 speranței,
 pentru o reprezentatie
 demnă de Oscar,
 dăruindu-mi surâsul florilor.
 În balansul clipelor mă joc,
 semnând contract pe viață
 cu lumina...
 Cu verdele am să (mă) iubesc,
 până la o nouă facere
 a lumii...

Spasme de lumină

Când cu minciuni mă pârjolește viața,
 Mă adăpostesc la umbra falnicului adevăr.
 Din amurguri fără glas îmi culeg speranța
 Cum își ia seva din noroi floarea de nufăr.

Ca o ploaie născută-n zori mă înalț și cobor
 Peste firul de iarbă strivit de plânsul lui ieri.
 Evadând din strânsoarea unui primitiv nor,
 Spăl obrazul clipei cu îngeri izgoniți din ceruri.

Când umbre bizare îmi sechestrează zborul,
 Cu spasme de lumină, răsăritul mă ridică,
 Dintr-un colț de infinit îmi spune Ziditorul:
 Urcă spre soare, cu veșnicia fă echilibristică!

Nu abdic pe câmpul înroșit de buzele macilor,
 Ca un soldat pe umeri port întreaga planetă.
 Tatuez tăcutele înfrângeri pe fruntea stelelor
 Nu cad cei ce au visuri ascunse în portbaionetă...

Irina ALEXANDRESCU

De ce n-ar fi?

Este sărbătoare în acest burg,
 femeile își scutură fustele maron închis
 și-și agață ciorapii în pantofi cu toc
 foarte înalt.
 Miresele merg pe jos
 cu limuzinele pe lângă
 și soții lor
 sparg ușile bisericilor cu mănuși albe.
 Preoții își calcă sutanele în picioare
 au pantofi de lac.
 Florăresele își anină trandafiri negri
 în părul alb.
 Bolnavii și-au pus perfuziile la butonieră,
 mamele nasc azi cu tăieturi în cruce
 pe pântecele plat.
 Nu mai plâng pruncii,
 nu mai zboară vrăbiile!
 La un colț,
 un câine cară un bufet plin cu friptură.
 Peste tot ard bani,
 oamenii se bucură de focul fără preț.
 Este sărbătoare în acest burg.
 De ce n-ar fi?

Zborul albatrosului peste marea amantă

Lasă-mi mâinile să curgă încet peste tine,
 viața și pletele dă-le cerului
 și privește înghețat soarele-n alb.
 Deschide-mi cartea de identitate
 și taie numele meu...
 scrie așa: NATURĂ MOARTĂ.
 Eu am o instalație secretă în toate venele,
 îi măsoar micronii în fiecare noapte
 și constat cum se hrănesc lacom
 cu globule de un roșu aprins
 ca alcoolicii le dosesc prin unghere de corp
 cât mai aproape de inimă.

Transparente devin sticlele-globule,
 transpare ceva dincolo de inerția în care m-am aruncat.
 IUBITULE, țișă în mine gura toată cu ochii strânși
 „o să mor!”
 Tu să fii Zborul albatrosului peste marea amantă.

Îți trebuie o oarecare decență

În venele mele nu mai este loc de viață,
 stau toate încolăcite ca șerpilor pe stâncile mormintelor
 cu blazon.
 În colț de creier urlă sirena sufletului
 cu șapte mii de noduri – speranțe sinucise în fiecare zi.
 Soarele își caută încet picioarele umflate
 de gută
 cu care-mi duc lumina
 din noapte în noapte
 am cratime în ochi
 și semne de întrebare în plexul deschis
 pentru formolizare.
 Trec prin gări părăsite mâinile mele goale, pline cu fulgii
 rupți din aripa unui înger
 de care m-am tot agățat ca de o cordelină.
 Danae era un fluture tremurând
 într-o fină comparație
 cu frica organică a depărtării de
 adusul meu condamnat.
 Ulise nu-și mai așteaptă corăbiile,
 iar Telemah
 îi va batjocori bătrânețile
 bătându-i cuie în gânduri.
 N-am ceruri peste viață
 și
 podurile s-au rupt de la primul stâlp.
 Cohorte de satane se împreună în budoirul meu
 și ies mirese
 și-și sfășie voalurile
 și gurile lor ard a sânge.
 Duhoarea este parfumul meu No. 5,
 un asemenea Chanel la butoniera cadavrului
 ce mă îmbracă zilnic.
 Îngerii se aliniază în lovituri de bice
 peste carnea-mi adusă:
 „Îți trebuie o oarecare decență... de cnut, femeie!” îmi zic ei dumnezeiește.
 Eu stau dreaptă în fața sorții
 ce vinde iriși la talciocul
 din joia mare.

Camelia ARDELEAN

Sub scânteierea florii de gutui

(sonet)

Sub scânteierea florii de gutui,
Am decupat simțirile de ceară,
Ce mi-au lăsat nervurile să doară,
În desfrunziri cu gustul amărui.

Și domolind silabe-n călimară,
Am cutezat, în vise albăstrui,
Să îmi agăț iubirile în cui,
Ca pe-o ebôșă palidă, neclară.

Când degustăm himerele în doi,
Precum o pâine coaptă-ncet pe vatră,
Sau înotăm prin lanuri de trifoi,

Sărind pe nenoroc, din piatră-n piatră,
Ne aruncăm în patimă mai goi
Decât un strop de ploaie în polatră...

Nu sunt poet...

Nu sunt poet, cel mult un trubadur
Al zărilor foșnind arar sub pleoape,
Un rătăcit pe-al sorții abajur,
Ce-și ia răgaz din lună să se-adape!

Nu sunt poet, ci un refugiat
Pe marea găzduită de foneme;
Din timp în timp, la nori afiliat,
Îmi dezvelesc azurul prea devreme.

Sunt un golumb ori poate-un albatros,
Când zborul mi-e motiv, ce mai contează?
În orologiul meu de vânturi ros,
Tic-tacul se apropie de-amiază.

Cu astrolabul vechi la purtător
 Și mintea împânzită de menhire,
 Mi-am semănat noi vise pe ogor,
 Sperând cândva să recoltez safire.

Nu sunt poet, de patimă exult,
 Din paradigme mi-am făcut un cult...

Rondelul timpului pierdut

Stafia timpului pierdut,
 Ca o epavă mă apasă,
 Îmi frânge clipe sub carcasă,
 Lăsând destinul descusut.

Iubiri cu-arome de vermut
 M-au prins vremelnice în ambrasă;
 Stafia timpului pierdut,
 Ca o epavă mă apasă.

Avidă de necunoscut,
 M-am mulțumit doar cu melasă;
 Mai am din porția rămasă
 Parfum din vidul absolut.
 Stafia timpului pierdut...

Rondelul pietrelor din noi

Povara pietrelor din noi
 Întipărită-i pe retină;
 Cu simțăminte-n carantină,
 Greblăm păcate-n mușuroi.

Deschis-am poarta la noroi,
 Sperând la izul de rășină;
 Povara pietrelor din noi
 Întipărită-i pe retină.

Purtăm, cu fițe de eroi,
 Sub noul vâl, aceeași mină,
 Pe-o scenă care se înclină,
 Împiedicați ades de ploi.
 Povara pietrelor din noi...

Un nou remember: Marin Sorescu în documente inedite, IV

Maria IONICĂ

**În curs de apariție,
un nou remember Sorescu: Marin
Sorescu în documente inedite, IV
Ediție îngrijită de Maria Ionică
(tehnoredactare, prefată și adnotări)
Fond documentar: George Sorescu**

Cum evidențiam în „argumentul” precedentului volum cu inedite documente soresciene, fondul documentar din arhiva scriitorului/familiei pare, deocamdată, inepuizabil, în cele peste două decenii trecute de la dispariția lui Marin Sorescu revelându-se noi însemne ale fulgerătoarei sale treceri prin blagiană lumină. Căci, pe lângă uriașa-i operă literară, părintele lui Iona a lăsat un număr impresionant de manuscrise, unele - publicate postum, precum și o vastă corespondență, din care s-a înfiripat, numai în această formulă auctorială, a patra carte cu și despre materiale rămase în bibliotecile caselor din București și Bulzești ale scriitorului, respectiv, din arhiva profesorului George Sorescu.

Din miile de pagini, se pot desprinde aspecte deosebit de interesante nu numai despre biografia și opera scriitorului, dar și privitoare la timpul și lumea în care el „a trăit, a creat și a sperat” – cum s-a gravat în marmura plăcii comemorative de pe frontispiciul Casei Memoriale din București. Așadar, nu doar din rațiuni *pro domo*,

subliniem că aceste cărți au incontestabilă valoare documentară, oferind sugestive detalii despre societatea românească din a doua jumătate a secolului XX, vizând probleme economico-sociale, relațiile de familie, viața cultural-literară ș.a.m.d. Pentru cititorii tineri, din epoca telefoanelor mobile, poate părea incredibil a aștepta patru ore pentru o legătură telefonică, până la urmă și eșuată (v. mai jos).

Grăitoare sunt înseși stampilele poștale de pe plicuri, la majoritatea putându-se desluși ambele coordonate spațio-temporale vizând traseul misi-velor. Astfel, două ilustrate expediate de Gh. Achitei din Roma ajungeau odată la București cam într-o săptămână: 22.12.1966 / 03.01.1967, 8.03./ 15.03.1967! Față de ceea ce va urma, se vedește și prin acest amănunt că nu se instaurase încă dictatura ceaușistă, când legăturile românilor cu străinătatea erau atent supravegheate și perturbate, atrăgând uneori consecințe nefaste pentru corespondent și familia lui. Datată 23 aprilie 1984, cartată tot la Roma a doua zi, scrisoarea lui Oskar Pastior era înregistrată la București în 18 mai și ajungea la destinatar după aproape o lună de zile.

În altă ordine de idei, pe măsură ce numele și creația lui Marin Sorescu pătrund în patrimoniul spiritualității europene/universale, avem posibilitatea

de a citi texte-manuscris aparținând unor personalități marcante ale culturii din acea vreme (Mircea Eliade, Oskar Pastior, Marco Cugno, Alain Bosquet etc., etc.), satisfacție dublată de constatarea că autorul nostru se bucura de tot mai largă apreciere în elita literară mondială.

Multe documente sunt din perioada de tinerețe a scriitorului, reflectând susținută muncă de creație, dar și succesul tot mai răsunător al acesteia. Recurgând la cronologie, se poate observa și mai bine parcursul eclatant-ascendent al faimei *singurului printre poeți*. „La Roma¹ întreabă lumea de tine“, scria Gh. Achiței în 1967, la doar trei ani de la debutul editorial cu parodiile, din 1964. „Antologia poeziilor tale o să fie o lovitură în Statele Unite“², îi scria din Stockholm, la 23.01. 1974, traducătorul Pierre Zekeli (1931-1988), scriitor din România, stabilit în Suedia în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

În general, corespondenții „de dincolo“ (fie români, fie străini) vin cu detalii privind receptarea creației soresciene și ecouri ale întâlnirilor avute de scriitor cu cititorii. „A fost o plăcere pentru noi să te avem aici, iar pentru oamenii de litere ai locului – un adevărat imbold înspre a cunoaște mai bine literatura românească. Se vorbește încă la Societate despre reușita serii de lectură“, scria în ianuarie 1984, din Belfast, Ioana Russell Gebbett (fostă Boroianu).

În centrul acestui nou *remember Sorescu* sunt incluse alte mărturii ale intensei activități intelectuale a scriitorului, beneficiar al unei burse de studii în Germania, oferită (ca și altor tineri scriitori români: Ana Blandiana, Romulus Rusan ș.a.) de Academia de Artă din Berlinul de Vest³.

Sunt consemnate și aici date de real folos pentru istoria literară (conferințe și șezători literare, recitaluri poetice, schimburi culturale, edituri, Congrese Mondiale de poezie), reproduceri din marile muzee ale lumii, ilustrate și felicitări ocazionale expediate din țară și de pe alte meleaguri, nemaivorbind de interesul biografiilor lui Marin Sorescu: invitații și fotografiile inedite la diferite evenimente, materiale trimise spre publicare în revista „Ramuri“ etc.

Puzderia de ilustrate oferă, de asemenea, prilejul contemplării unor imagini din marile muzee și orașe ale lumii, iar faptul că spațiul pentru corespondență era completat în italiană / franceză / germană / rusă denotă, ca și unele texte aparținând scriitorului, că acesta cunoștea mai multe limbi de circulație europeană.

La nivel stilistic, regăsim neastâmpărul jovial din celelalte volume cu scrisori soresciene. „Îți scriu de dragul acestei hârtii“⁴ / „azi noapte a plouat. Am o mansardă cu geam în acoperiș și parcă mi-a plouat în cap“ și altele „povestea“ autorul, aflat într-un fel de turneu literar prin R.D.Germană, Un-

¹ Eseiul și esteticianul Gheorghe Achiței urma atunci studii postuniversitare în Italia.

² De menționat că în 1970-1971 (înainte bursei de la Berlin), Marin Sorescu a participat la *International Writing Program*, în cadrul Universității din Iowa (Statele Unite).

³ La 1 februarie 1973, împreună cu soția sa Virginia, Marin Sorescu se stabilea, pentru un an, în fosta capitală germană.

⁴ Eleganta foaie pentru corespondență, cu antetul unui hotel de lux din München.

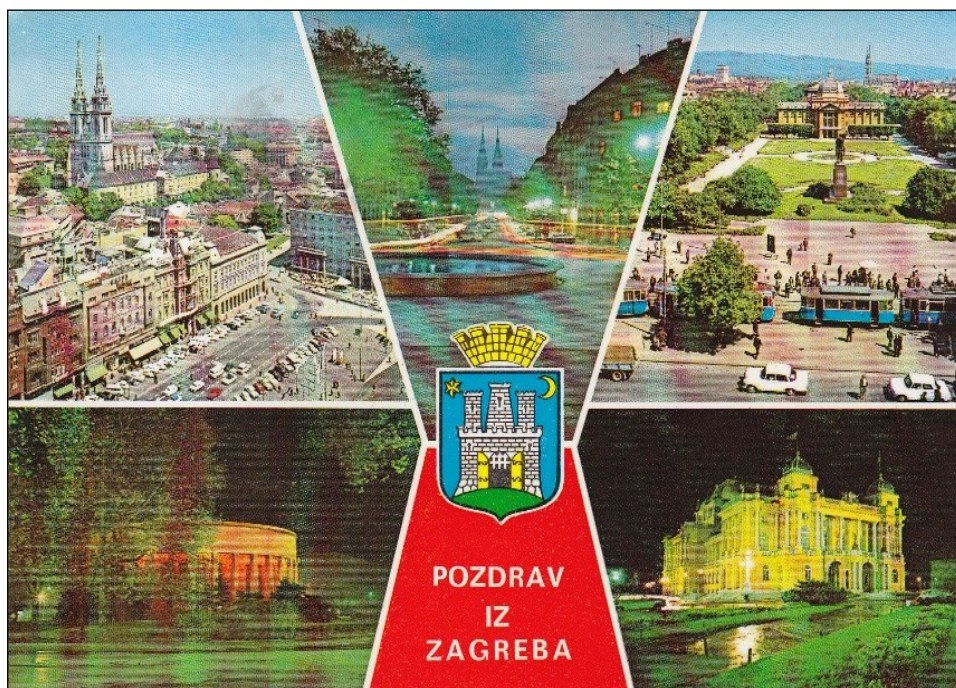
garia, Croația ș.a.⁵, soției rămase la Berlin.

Pe de altă parte, apar ilustrate cu imagini din țară, obiective turistice de ieri și de azi (Hotelul „Termal“ din Băile Felix) sau cu locuri care nu mai sunt (v. insula Ada Kaleh, acoperită în 1970 de apele Dunării, strânse în lacul de acumulare al hidrocentralei Porțile de Fier).

Se întrevăd și nuanțe despre ideologia timpului, urmărindu-l pe autor, începând cu modestul cămin studentesc ieșean din strada „Roza Luxemburg“ (!), venind în București, unde, până să se stabilească în str. Grigore Alexandrescu, nr. 43, a avut ca adrese: str. Sevastopol, nr. 26, raion „I. V. Stalin“; str. Dridului, bl.M3 „Grivița Roșie“...

Pe lângă corespondența cu membri ai familiei, prieteni, foști colegi de școală ai scriitorului, în volumele cu inedite soresciene apar o mulțime de nume, unele cunoscute, altele nu. Dar, căutând pe internet, află că majoritatea corespondențelor lui Marin Sorescu trăiesc și mai scriu (unii pot fi abordați direct pe adresele Facebook...), puțini rămânând în anonim, mulți consacrându-se în anumite sectoare profesionale/culturale (unii beneficiind și de anumite demnități, și înainte, și după 1989, ajungând redactori, directori, inspectori ș.a.).

În general, din aceste resurse documentare se pot desprinde câteva concluzii. Dacă în tinerețea scriitorului, cele mai multe mesaje îi veneau de la membrii propriei familii, anii 1973-

⁵ Călătoria din primăvara lui 1974 se dovedește a fi solicitantă, dar și fructuoasă: „Programul nostru e destul de încărcat în aceste zile. Am

întâlnit poeți interesanți, o să vin cu un braț de cărți pe care nu știu cum le voi duce“.

1974, când Marin Sorescu era bursier la Berlin, au fost evident favorabili promovării operei sale, tot mai cunoscute și apreciate⁶. Acompaniind parcă viitoarele jurnale soresciene, se confirmă că părintele lui Iona a făcut într-adevăr „ocolul pământului“, dar nu „pentru că tot îi stătea în cale“, ci purtat de valoarea operei sale literare.

Pentru cititorii revistei „OltArt“, dintre numeroasele și interesantele pagini ale acestui volum, am ales mai întâi o ilustrată din capitolul central (privitor la perioada când Marin Sorescu a fost bursier la Berlin), scrisă și expediată soției rămase la Berlin de către scriitorul aflat la o acțiune literară desfășurată în orașul iugoslav Zagreb.

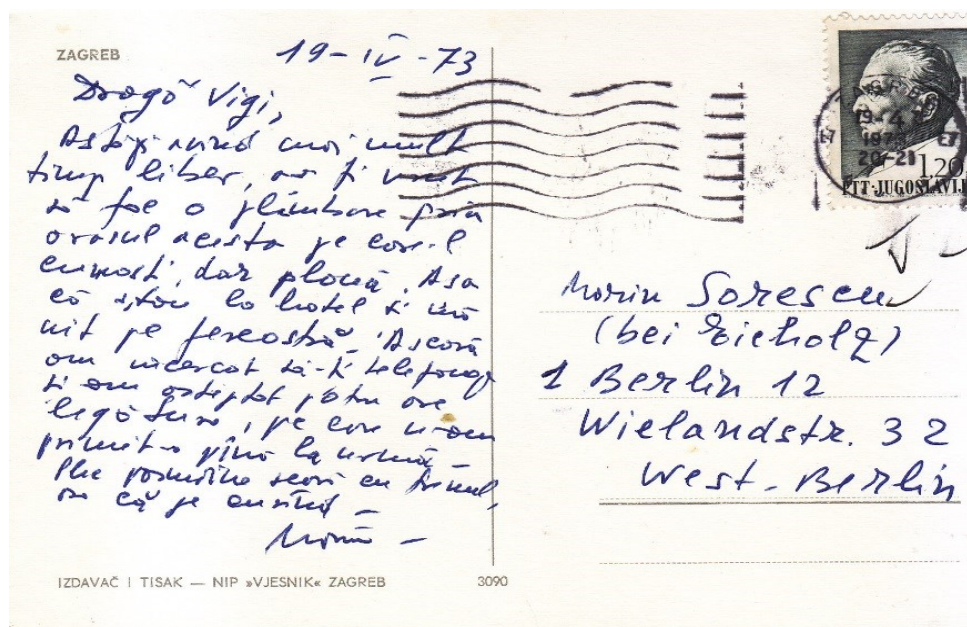
19-IV-73

Dragă Vigi,

Astăzi având mai mult timp liber, aș fi vrut să fac o plimbare prin orașul acesta pe care-l cunoști, dar plouă. Așa că stau la hotel și mă uit pe fereastră. Aseară am încercat să-ți telefonez și am așteptat patru ore legătura, pe care n-am primit-o până la urmă. Plec poimâine seară cu trenul, așa că pe curând.

Marin

Un alt document, datând din anul 1985 (având în vedere conținutul), este cel trimis lui Marin Sorescu de către Alain Bosquet. În câteva rânduri scrise pe o carte de vizită, autorul celebrei colecții din 1979, sugestiv intitulată - *Les cent plus beaux poèmes du monde*

⁶ Nu întâmplător Marin Sorescu a fost propus, în cel puțin doi ani, pentru acordarea Premiului Nobel (v. Ion Jianu, *Marin Sorescu, în antica-*

mera Nobel, Editura „Gracious Light“/„Lumină Lină“, New York, 2018).

Mon cher Maria,
 Merci de la magnifique interview
 dans "Ramuri".
 Voici le communiqué de presse sou-
 - rnant le nom de nos correspondants
 étrangers, à l'Académie Mallarmé.
 Quand reviens-tu ici?
 Affectionnement,
 AB.

(Cele mai frumoase o sută de poezii din lume⁷), îi mulțumește lui Marin Sorescu pentru „magnificul” interviu din „Ramuri”, interesându-se în final despre revenirea sa la Paris.

Cunoscutul poet francez alături și un decupaj cu reproducerea comunicatului de presă al Academiei Mallarmé, anunțând premiul pentru anul 1984⁸, precum și lista noilor membri corespondenți din străinătate ai prestigioasei instituții de cultură. Printre cei unsprezece nominalizați se află Marin Sorescu⁹ și prietenul său Justo Jorge Padron, scriitor spaniol.

Cum se observă și din titlurile volumelor, în pofida varietății materialelor (scrisori, ilustrate, invitații, fotografii, decupaje din ziare și reviste, bilețele, ciorne și însemnări răzlețe),

am preferat termenul *document*, subliniind importanța a tot ceea ce privește destinul marelui creator. Poate nu toate documentele sunt relevante, dar gândul că s-ar putea pierde anumite nuanțe biobibliografice a făcut să primeze dorința de a înregistra tot ce s-a păstrat până acum, lăsând viitorilor exegeți ai fenomenului Sorescu generos *front de lucru*.

■ L'Académie Mallarmé a décerné son prix pour 1984 à Joseph Rouffanche pour son livre « Ou va la mort des jours ». Elle a enregistré l'acceptation de onze nouveaux membres correspondants étrangers : Adonis (Liban), Eugenio de Andrade (Portugal), Uffe Harder (Danemark), Zbigniew Herbert (Pologne), Ozdemir Ince (Turquie), Denise Levertov (U.S.A.), Mario Luzi (Italie), Justo Jorge Padron (Espagne), Osten Sjostrand (Suède), Marin Sorescu (Roumanie), Eugène Vinokourov (U.R.S.S.).

⁷ Printre „cele mai frumoase o sută de poezii din lume” antologate de Alain Bosquet (1919-1998), poet, traducător și eseist francez de origine rusă, era inclus poemul sorescian *Shakespeare*, a cărui valoare artistică fusese

remarcată încă din 1964 de criticul G. Călinescu.

⁸ Joseph Rouffanche (1922-2017), poet francez premiat pentru un volum de poezii.

⁹ Numele lui Marin Sorescu se tipărise acolo *Sorecu!*

Vitralii

Alexandru Odobescu – rigoare, spectacol și aventură (I)

Silviu GORJAN

*„...toată tehnica e de sugestie...
un peisagist pe dimensiuni mari și în
același timp un scenarist” (George
Călinescu)*

N-am putea să-l vedem pe Odobescu, așa cum mai nou se spune, în lumina seducătoare a paradoxului. Că echilibrul aproape fericit al operei n-ar trăda existența dramatică a autorului, ni se pare surprinzător. Din contră, gândim că opera și existența omului, în cazul lui Odobescu, se află într-un perfect acord, dramatismul le unifică, echilibrându-le sub semnul permanenței căutărilor a armoniei.

Odobescu este exemplul clasic al spiritului compozit. El nu este un produs al veacului, ci veacul încearcă să se producă sub pana gândirii și a reveriei sale. Afirmatia lui Ortega Y Gasset din „Meditații despre Don Quijote” că „omul de știință este un om care merge la vânătoare” se suprapune intenției noastre de a arăta că Odobescu s-a aplecat asupra științei nu atât pentru a căuta, ci pentru a arăta și a demonstra.

Dar, anticipându-l pe Ortega Y Gasset, ca autor de literatură beletristică, Odobescu și-a imaginat vânătoarea, i-a dat acesteia ambiția operei de artă, fără să știe că o îmbracă în brevitățe spirituală și rafinament stilistic unic în lumea artei de la noi.

Viața sa, derulată între un eveniment și altul, nu fără tonalități dintre cele mai dramatice, a solicitat o anume manieră de creație a operei, mereu alta, în acord cu stările sufletești și cu evenimentele vieții. Momentele de echilibru sufletesc sunt susținute de rigoarea cu care omul de știință, istoricul și arheologul și-a elaborat opera. Dar zbuciumul sufletesc, proiectat în istorie, cu predilecție către întâmplările și caracterelor spectaculoase, a dus la ivirea „Scenelor Istorice” - realizări de excepție care îl înscriu pe Odobescu în spiritul acelor mari oameni pe care secolele al XVII-lea și al XVIII-lea i-au trimis către cultura de azi.

Deși știm că pentru Odobescu scrisul trebuia să fie „numai o urmare cugetată a gândirii și a studiului”, prin opera sa ne oferă cu totul altceva: nici urmă de orgoliu, nici regizare, nicio ordine prestabilită, nicio probă de călăuzire conștientă și obstinată a efortului spre un țel precis. Totul este chemat și realizat într-o manieră care nu exclude întâmplarea sau impulsul exterior, o deturnare de la un scop inițial, sau ambiguitatea compoziției. Naratorul savant și naratorul creat de obiectul reveriei sale coexistă în toate operele într-un spectacol mereu nou, de adevărată spiritualitate barocă.

Deși spiritul său clasic sau viziunea romantică pe care a revărsat-o pes-

te o lume în mișcare au fost mereu evidențiate, ne îndreptăm atenția către posibila plasare a operelor sale sub zodia barocului. H. Focillon susținea că orice scriitor trece în procesul elaborării operei sale și printr-o „epocă barocă”. Noi n-am atribui caracterul baroc al operei sale unei anumite epoci din contextul creației artistice, ci susținem că acest caracter este dat de temperamentul său, temperament cu o viziune spectaculoasă asupra lumii; opera sa este o compoziție unde meditația romantică se îmbină cu rigoarea clasică, unde reveria se îmbină cu observația realistă, unde predilecția către fast și caractere dramatice care trăiesc din plin sentimentul neliniștii se îmbină cu lumina amiezii clasice. În ideea autorului, „Scenele istorice din cronicile românești” sunt „imitații” după operele lui Negruzzi. Am putea spune deci, că Odobescu nu inventează, ci imită. Dar lucrurile nu stau chiar așa.

În primul rând, Odobescu a realizat o operă inconfundabilă pentru că a avut un deosebit simț al totalității exprimat prin dramaticul înțeles de el ca o succesiune de episoade trăite de existența umană într-un dialog propus cu o lume care nu se poate schimba și care nici nu este cea adevărată.

Apoi, Odobescu a îmbrăcat lumea operei sale într-o culoare și o tonalitate care nu au altă menire decât de a susține un spațiu istoric românesc de factură labirintică.

Odată urcat pe scena istoriei, ca domnitor sau curtean, omul din opera lui Odobescu începe să-și scruteze sfârșitul; existența lui devine o luptă nu pentru îndepărtarea acestui sfârșit, ci pentru a-i da acestuia demnitate; demnitatea pierdută și demnă de a fi regăsită îl îndeamnă la fapte și atitudini dincolo de puterea sa. Atât Doamna

Chiajna, cât și Mihnea vodă cel Rău, sunt personaje de excepție, temperamente damnable, existente sub semnul dramaticului născut din permanenta raportare și dependență de lume și de istorie. Refăcând istoria, Odobescu are un deosebit gust al totalității. „Odobescu e anticar, istoric, arheolog, și ca atare atenția lui merge în direcția reconstrucției”.

Gustul său pentru panoramic, pentru frescă în contorsiune dramatică este de factură barocă și ne îndeamnă să încercăm o abordare a nuvelor sale și din această perspectivă.

În primul rând, nuvela „Mihnea vodă cel Rău” se aliniază observației de mai sus printr-o acumulare accentuată de fragmente, de pasaje, în tonalitate lirică, epică sau dramatică, conturându-se astfel cadrul unei lumi în care istoria este înlocuită cu sentimentul ei.

După prezentarea văii largi a Cricovului, printr-o serie de detalii, ca într-o adevărată pânză de Ruisdael, cu

un sentiment al dramaticului și al melancoliei ce plutește în văzduh, Odobescu extinde perimetrul câmpului de privire, dar în același timp realizează un adevărat basorelief. Totul este mișcare și polifonie sonoră: „Într-o zi noroasă de primăvară, puțin în urma Paștilor, crivățul sufla iute și-nghețat din fundul văilor, iar jalnicile sale gemete aduceau de departe, împreună cu freamătul bătrânilor stejari, chioate de vânatoare ale bățăiașilor și lătrătura chelălăită a copoilor.”

Nimic romantic sau realist în acest peisaj plin de mișcare. Finalitatea lui este impresia, un preludiu al reliefurilor umane: „Mihnea și feciorul său, Mircea Ciobanul”; „tatăl, om matur și vârtos, avea scrise pe fața sa păroasă și posomorâtă și-n ochii săi arzoi și-ncruntați, strășnicia caracterului său; băiatul, abia ieșit din copilărie, vădea o fire și mai sălbatică...”

Barocul a manifestat întotdeauna predilecție către impresia puternică, spre detaliul care singularizează, șochează; impresia este de răutate, de sălbăticie și cruzime. Următorul tablou este unul de interior, iar descrierea se păstrează în atmosfera detaliului; gustul lui Odobescu pentru sugestie este deosebit de rafinat; o culoare, o umbră, o calitate a lucrurilor din interior sunt dovezi ale artei sale de a reține esențialul; o austeritate, mai degrabă specifică recuzitei teatrului modern, dar ceea ce contează este impresia de zbucium obținută prin fațeta calmă a liniștii.

Nu lucrul în sine, ci semnificația lui; acumularea enumerativă este capabilă să exprime într-un astfel de context dramatismul unei vieți și al unei epoci. Calitatea de istoric a lui Odobescu este dublată și chiar învăluită de marea sa capacitate de a transforma istoria în neliniște și în dramatic: „mai

încolo, pe ziduri, stau rânduie, peste un zăblău vărgat, arme de tot felul, coifuri, zale de fier, tuiuri, iatagane trunchiete și dispuieri luate de pe la dușmanii învinși.”

Această succesiune de atmosfere pregătește marea temă în jurul căreia, de fapt, gravitează întregul spectacol al acestei nuvele - moartea – cu derivatele ei istorice: dușmanii, trădări, răzbunări.

Moartea este, fără îndoială, una dintre marile atracții ale barocului; romantismul a făcut din ea un sentiment al tristetii și al melancoliei, o ocazie de contemplare a condiției umane în univers; barocul, în schimb, transformă moartea în spectacol, urmărind labirintul de gânduri, atitudini și fapte prin care omul, în mod inevitabil, i se supune, totuși. Boierul-socru îi spune lui Mihnea: „— Fătul meu!... fă inima vitează!... nu te lăsa!... De-ți va da Domnul Dumnezeu putere și tărie, să nu cruți, să n-aibi milă, că nici de tine nimeni nu va avea milă, când te vor vedea înfrînt și ticăit...”

Atmosfera tensională este susținută imediat de un eveniment surpriză, care dă ocazia momentului „vendetta” deja să prindă viață. Schimbul de replici este simplu, iar fresca abia începută are acum libertatea să se dezlanțuie:

„— Cine e?”

— Oameni buni ! – răspunseră d'afară.

— Ce căutați așa înopțat pe la casele creștinilor?

— Suntem de la domnie, noi, boieri ai țării, și venim să ne închinăm noului Domn ales de obște, lui Mihnea vodă!”

Pare foarte curios, dar și Negruzzi și Odobescu își fixează personajele în atmosfera spectacolului religios într-un

moment când gândul de a uide este cel mai puternic; aparența ascunde astfel esența; este înclinația specifică temperamentului baroc de a se folosi de fast, de a oferi minciuna drept adevăr. Acumularea de detalii într-o astfel de atmosferă este esențială. Aceasta impune, abate de la adevăr, oferă temperamentelor duplicitate șansa să înșele, să se ascundă, să se creadă despre ele că sunt ceea ce, de fapt, nu sunt.

Momentul înscăunării lui Mihnea se înscrie într-un fast bizantin, unde gesturile n-au sulețe, ci doar esență; ele sunt expresia unui zbucium reținut, pentru că psihologia celui de la porțile Orientului este oricând schimbătoare; ea nu durează, așa cum nici lumea în care se mișcă nu este stabilă: „La ușa bisericeii îl întâmpină mitropolitul Maxim cu mai mulți arhierei, purtând crucea și Evanghelia pe care Domnul le sărută cu multă cucerie; la urmă merse de-ngenunchie drept la ușa din mijloc a altarului, își rezimă capul gol de sântul preastol, iar mitropolitul, puindu-i omoforul pe cap, îi citi cu glas mareț rugăciunile de încoronare ale împăraților bizantini și-i unse fruntea cu sântul mir.”

„Dacă Odobescu a preluat mișcarea exterioară a personajelor și evenimentelor, în schimb el a creat un punct de vedere interpretativ, un sistem de judecăți de valoare și, pe baza lor, nu numai o suită de personaje care nu sunt personaje istorice înfățișate...” Observația lui Mircea Tomuș este adecvată punctului nostru de vedere, întrucât subliniază faptul că Odobescu n-a preluat, așa cum afirmă în notele sale de la subsolul paginii, ci a creat în funcție de propriul său temperament

mărturisit prin definiții clasice, dar dovedit prin realizări de spiritualitate barocă.

Din nou, nuvela propune un intermezzo dramatic. Discuția dintre Mihnea și Pîrvu, vornicul Basarab, este dialogul dintre mască și sinceritate dusă până la naivitate

Figurile umane ale basoreliefului realizat de Odobescu se apropie de mască cu o inocență care depășește cu mult simplitatea. Apare astfel, alături de sentimentul dramaticului, acordul unor existențe de factură tragică; Ilie, Neagu și Dragomir sunt victime pe care Mihnea le vizează sub aparența unei elegante curtenesii care nu are ce căuta într-o lume dominată de credința, nemărturisită, în legea celui mai tare. Într-o atmosferă de lumini și de umbre se consumă destinul lui Ilie și al miresei sale.

Tabloul realizat Ilincăi, fiica lui Radu, spătarul din Albești, de către Odobescu nu cuprinde consacrate undiri baroce, dar acestea se nasc totuși, din antiteza între un chip angelic și o lume demonică; antiteza dă câștig de cauză demoniului și astfel se naște tensiunea tipic barocă, greu de anulat: „Când tânăra fecioară se arată cu conciul semănat cu diamanturi, cu aburosul zobon de filaliu, cu auritul vâl de beteală răsfrat pe un biniș de suvain alb, cu grumazul acoperit cu șiruri de mărgăritare și cu cununia de flori pe frunte, ar fi zis oricine că vede icoana cea mai blândă și cea mai smerită a Pururei Fecioare. Acea frumusețe pătrunse pe toți, iar mai cu seamă pe Mihnea, în a cărui inimă deșteptă patima cea mai feroasă și mai nerușinată.”

Calendar

Februarie

1 februarie 1902 – s-a născut, la Slatina, compozitorul THEODOR GEORGESCU (m. 20. 08. 1985)

1 februarie 1928 – s-a născut, la Balș, publicistul și epigramistul VALENTIN SMARAND POPESCU

2 februarie 1955 – s-a născut, la Berzovia (Caraș-Severin), prozatorul și actorul VISI (ZEFIR BERZOVIS) GHENCEA (m. – 23. 12. 2009, București)

5 februarie 1948 – s-a născut, la Slatina, poetul și publicistul NICOLAE DOROBANȚU

5 februarie 1953 – s-a născut, la Sâmburești, Olt, poetul și publicistul GEORGE VAIMAN (m. 18. 12. 2015, Slatina)

7 februarie 1891 – s-a născut, la Caracal, pictorul GHEORGHE TEODORESCU-ROMANAȚI (m. 20. 04. 1980, București)

7 februarie 1984 – a murit, la București, compozitorul RADU ȘERBAN (n. 1. 12. 1927, Caracal)

9 februarie 1949 – s-a născut, la Dobrețu, Olt, pictorul, sculptorul și desenatorul NICOLAE TRUȚĂ (m. 16. 08. 2010, Slatina)

13 februarie 1967 – s-a născut, la Sprâncenata, Olt, poeta LIUȚA SCARLAT

14 februarie 1954 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, Olt, prozatorul și eseistul MARIAN-VICTOR BUCIU

14 februarie 1981 – a murit, la București, istoricul VASILE MACIU (n. 30. 12. 1904, Caracal)

15 februarie 1948 – s-a născut, la Potcoava, Olt, criticul, istoricul literar și omul de radio CONSTANTIN DUMITRACHE (m. 21. 11. 2001, Craiova)

15 februarie 1956 – s-a născut, la Caracal, poetul, eseistul și gazetarul AURELIAN TITU DUMITRESCU

18 februarie 1975 – a murit, la Caracal, publicistul și editorul REMUS FLORICEL SCARLAT (n. 16. 08. 1913)

20 februarie 1873 – s-a născut, la Caracal, poetul și dramaturgul HARALAMB LECCA (m. 9. 03. 1920, București)

20 februarie 1889 – s-a născut, la Slătioara, GRIGORE (NIFON) CRIVEANU, primul mitropolit al Olteniei (m. 14. 06. 1970, București)

20 februarie 1967 – s-a născut, la Amărăștii de Jos, Dolj, poeta și prozatoarea MARIDOR, pe nume adevărat MARIANA DIDU

22 Februarie 1973 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul CRISTIAN GHICA

25 februarie 1889 – s-a născut, la Slatina, sculptorul THEODOR BURCĂ (m. 1950, București)

25 februarie 1943 – s-a născut, la Ponoarele, Mehedinți, scriitorul DAN EUGEN DUMITRESCU

25 februarie 1953 – s-a născut, la Osica de Sus, Olt, poetul, publicistul și editorul MARIAN DRĂGHICI

27 februarie 1852 – s-a născut, la Slatina, MARIN ANDREIAN, fondatorul primei biblioteci publice din oraș (m. - ?)

27 februarie 1967 – s-a născut, la Cârlogani, Olt, poetul SILVIU VIOREL PĂCALĂ

Moscopole – leagănul culturii aromâne în Balcani

(Voskopoja – djepe i kulturës arumune në Balkan)

Oana GLASU

Cum era odată orașul

Oraș situat între munți la o înălțime de 1220 metri peste nivelul mării, înconjurat de păduri, potrivit diferiților autori, avea cândva o populație de 100.000 de locuitori, 60.000, 30.000 sau 15.000. În lucrarea sa „Byzantinisches Albanien” (Albania Bizantină), dr. Reiner Sorries, citat de specialiști albanezi în monumente, atrăgea atenția istoricilor în 1989 asupra superficialității acordate importanței orașului Voskopoja, care potrivit lui: „...în culmea dezvoltării sale când la noi nici ca nume nu era cunoscut, cu 25.000-30.000 de locuitori în secolul al XVIII-lea, ascundea de fapt între zidurile sale mai mulți oameni decât în orașe cunoscute precum Atena, Sofia sau Belgrad, care nu ajungeau nici la 20.000 locuitori, iar în istoria Artei Bizantine, Voskopoja nu a fost luată în calcul până acum...”. Tot dr. Sorries afirma că suprafața orașului atingea 1.8000 hectare, perimetrul zidurilor orașului era de 6 km., iar pe teritoriul său se realiza poșta diplomatică prin curier dintre Istanbul și Veneția. Sub acest imperiu, Voskopoja s-a bucurat de importante privilegii și o autonomie aproape deplină, ajungând să aibă justiție proprie și corp judecătoresc, poli-

ție internă, jandarmerie pe străzi, libertate religioasă, organizare corporativă și chiar asigurări sociale.

După anul 1700, Voskopoja (Moscopole) se prezintă ca un mare centru comercial, dar și industrial: cu industrie metalurgică, în special armament și argintărie. Centrul avea legături comerciale externe cu Geneva, Sardinia, Napoli, Ancona (portul, care aparținea statului papal), Veneția, târgurile din Franța, Spania, Viena, Buda și Pesta, cu mari târguri comerciale ale Orientului și Europei Centrale precum Egipt, Constantinopole și Asia Mică, vorbim deci despre un oraș care între 1720 și 1770 ajunsese o adevărată metropolă a Peninsulei Balcanice, cu cartiere foarte bogate și târguri înfloritoare.

Cum au venit și cine erau moscopoliții

Când a căzut Constantinopole în mâna turcilor, în 1453, mulți oameni învățați s-au retras în vest, iar majoritatea dintre aceștia s-a stabilit în Moscopole (mai târziu devenit Voskopoja), la 13 kilometri vest de Korça. Timp de 350 de ani orașul a fost faimos datorită tipografiei fondate în 1720, prima din Balcani, după cea din Constantinopole. Voskopoja devine centrul învățământ-

tului și culturii datorită faimoasei „Academia Nouă”, fondată în anul 1744, care pune accent pe filozofie, logică, matematică, fizică și pregătea economiști și finanțiști. Academia dispunea de o bibliotecă publică foarte cunoscută, care deținea nu doar clasici, ci și o colecție amplă de opere științifice din Europa de Vest. Diplomații de atunci își asigurau cu ușurință intrarea în universitățile capitalelor europene, unde aveau studii devenind profesori, doctori, economiști, juriști sau filosofi. Academia Nouă a avut o influență puternică în dezvoltarea limbii literare albaneze precum și a conștiinței naționale albaneze. Meșteșugarii cu experiență ai Voskopojei erau cunoscuți în toată Peninsula Balcani pentru prelucrarea bijuteriilor și decorarea armelor.

Comercianții voskopojari întrețineau legături cu toate țările peninsulei și cu o bună parte a Europei centrale și de est. Înflorirea acestui oraș de 30.000 de locuitori a fost distrusă de către feudații jefuitori în perioada 1769 – 1789, precum și de luptele care au intervenit una după alta. Ruinele a 24 de minunate biserici bizantine sunt încă dovada tăcută a slăvirii de odinioară a Voskopojei, ca centru cultural.

Cine a trăit acolo, cum era Voskopoja

Dacă ar fi să adunăm tezele și ipotezele referitoare la compoziția etnică a orașului Voskopoja, trei sunt elementele luate în calcul ca alcătuire etnică a sa: vlahi, albanezi și greci. Prezența oricăruia dintre aceste elemente

vine ca o dovadă în masă ceea ce a și favorizat acoperirea pentru crearea variantelor de oraș aparținând numai vlahilor (istoria românilor), numai grecilor (istoria grecilor), sau uneori, numai albanezilor (istoria albanezilor).

Din capitolul „Preistoria mișcării naționale albaneze” care face parte din cartea de amintiri a lui Eqerem Bej Vlora, aflăm că încă din secolul al XVII-lea, Voskopoja a fost locul unde își găseau adăpost mulți oameni școliți și persecutați și tot aici luaseră amploare nu numai obiectivele populare și culturale, dar și acțiunile economice fără concurență în Balcani. Din 1720 și până în 1769 aici a funcționat tipografia, despre care stau mărturie numeroasele cărți, multe dintre acestea păstrate până astăzi, două dintre exemplare aflându-se până în 1944, cu autograful autorului, la biblioteca din orașul Vlora, Albania. În Voskopoja a luat naștere o mulțime de scrieri secrete și alfabete noi, care pot fi privite ca încercări pentru crearea unui scris particular albanez. Documentele întocmite pe baza acestor alfabete secrete, conțineau scrisori particulare sau texte din Biblie, scrise în albaneză. Un interes special prezintă două astfel de eforturi: o adevărată păstrată în Petrela¹, precum și

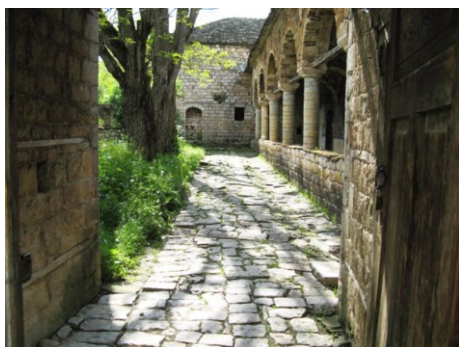

¹ **Castelul Petrelë** (albaneză: *Kalaja e Petrelës*) este un castel din Petrelë, din centrul Albaniei.

Istoria sa datează de la Iustinian I. și este situat la 329 metri deasupra nivelului mării. Castelul

un alt text al „scrisului sfânt” tradus în albaneză, amintit și explicat extraordinar și de Georg von Hahn.

Amintiri și impresii personale

La un moment dat, prin anii 2000, am vizitat personal fostul oraș Moscopole, aflat într-adevăr în mijlocul munților, o comună înconjurată de câteva sate în care trăiau în jur de 800 de persoane iar ca ocupație principală aveau păstoritul. Fragmentele străzilor din caldarâm, cu trotuare de o parte și de alta, păreau mai largi decât multe străzi de oraș de astăzi. În sat exista foarte multă piatră cu care s-ar putea reconstrui din temelii alte sate sau construi unele noi. Se știe și se observă și astăzi că orașul Voskopoja nu a avut ziduri, armată sau flotă precum orașe contemporane italiene sau germane și oricum în împrejurările politice ale peninsulei aflate sub ocupația Imperiului Otoman, acest lucru nici nu era posibil.

Petrelë are o istorie bogată, care conține un turn construit în secolul al VI-lea dH. Este una dintre locațiile turistice din apropierea orașului Tirana, care atrage un număr mare de vizitatori. Castelul, structura proeminentă din lemn este un restaurant, fiind așezat pe un deal stâncos, deasupra satului cu același nume. Are o formă triunghiulară cu două turnuri de observare. Deși a fost construită pentru prima dată în antichitate, clădirea actuală

Am întâlnit câțiva localnici în drumul spre centrul comunei, acolo unde se aflau câteva dintre bisericile care rezistaseră, printre acestea și Sfântul Nicolae. Cu unul dintre localnici am purtat un dialog, acesta vorbindu-mi imediat și instinctiv în aromână, însă prinzându-se repede că nu înțeleg mi-a întors răspunsurile în albaneză. Cu foarte multă mândrie vorbea despre locul acela, despre satul lui de astăzi, dar pe care nu ezita să-l numească loc binecuvântat, în care 60 la sută dintre locuitori folosesc limba aromână și sunt aromâni de origine, numind în continuare Moscopole – Mecca aromânilor (vlahilor).

Biserica Sfântul Nicolae (Shën Kolli) se află în centrul comunei și este cea mai mare și întreținută biserică. Este de fapt o bazilică, construită în 1721, pictată în interior de către David Selenicas și frații Zografi (Constantin și Cristo), iar pe peretele exterior are o

datează din secolul al XV-lea. Castelul Petrelë face parte din sistemul de semnalizare și apărare al Castelului Krujë. Castelele au semnalat unii pe alții prin intermediul incendiilor. Astăzi există un restaurant în interiorul castelului. Castelul are vedere la valea Erzen, dealurile, plantațiile de măsline și munții din jur.

gravură sculptată, în care este prezentată imaginea oraşului de acum 300 şi ceva de ani. Preotul Toma Samara, slujitor al domnului în biserica sfântul Nicolae, ne povesteşte că în 1948, statul albanez a declarat monumente istorice 8 dintre bisericile rămase din totalul de 24, printre care şi aceasta. Cutremurul din 1960 distrusese arcadele bazilicii, restaurate între 1967 – 1970. Părintele Samara, de statură mijlocie, în jur de 50 de ani, care fusese şcolit în oraşul Durres (Durazzo – port la Adriatică), era căsătorit şi avea 3 copii iar cel mai important era faptul că era membru al unei familii de vlahi veniţi în zonă la începutul secolului trecut. În orice caz, oraşul bisericilor fără număr şi al locuitorilor ce îţi vorbeau despre ştiinţă în urmă cu 300 de ani, Voskopoja (Moscopole), mi-a lăsat o impresie şi mai puternică când mă îndepărtam. Măreţia locului te invita să revii curând într-unul dintre marile oraşe din Balcani, odată.

Distrugerea Voskopojei (Moscopolei)

În anul 1769, triburile albaneze din jurul oraşului au distrus centrul culturii, considerându-l un centru al ortodocşilor filoruşi. Dezorientate şi lipsite de viziune, autorităţile turceşti de atunci, au lăsat mână liberă albanezilor să-şi stingă setea de răzbunare împotriva grecilor.

În 1765, comercianţii din Voskopoja au primit toate garanţiile pentru sigura

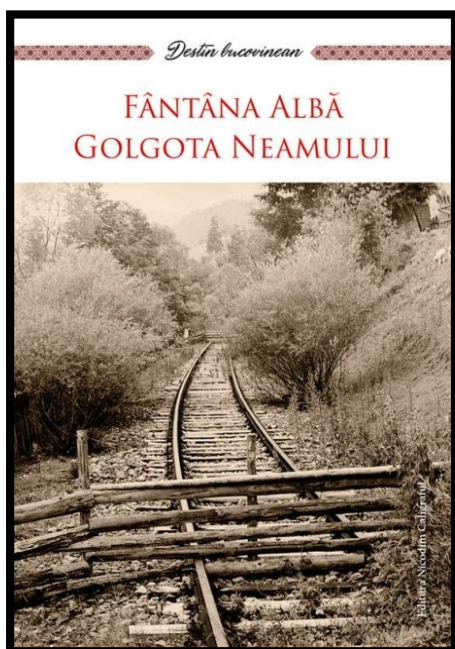
ranţa caravelor, de la oficialii sangeacului Vlorei, în special pentru neplata taxelor de drum şi protecţie faţă de unele triburi sălbatice din jurul oraşului, numai că în momentul în care ruşii Greciei au fost primiţi cu amabilitate de către populaţia băştinaşă, autorităţile turceşti au găsit de cuviinţă, ca răzbunare, să întreprindă acţiuni împotriva ortodocşilor şi cu totul speciale împotriva vlahilor, distrugând total oraşul, care în acel moment număra 12.000 locuitori. O parte a populaţiei s-a adăpostit în oraşele vecine: Korça şi Berat, dar cea mai mare parte a locuitorilor a ajuns în România şi dincolo de ea.

BIBLIOGRAFIE

- Aurel Plasari, „Fenomeni i Voskopojes”, ed. Phoenix, Tirana, 2000.
- Ben Andoni, „Korrieri”, februarie 2002.
- Edwin Jacques, „Shqiptarët”, Tirana, 1995.
- Eqerem Bej Vlora, „Parahistoria e lëvizies kombëtare”, Botimet IDK, 1973.
- Viktoria Puzanova, „Nëpërmiet tempujve të Voskopojes”.

Fântâna albă, fântână de lacrimi (I)

Florin POPESCU-MOICEANU

În generoasa ofertă editorială a anului 2018, dedicată Centenarului (cuprinzând peste 600 de titluri apărute până la finele lunii noiembrie, după unele surse) un loc de cinste îl reprezintă, în opinia noastră, remarcabila culegere de studii, articole și mărturii coordonată de acad. Alexandrina Cernov (cititorii OLTART și-o amintesc desigur și prin interviul acordat revistei, cu amabilitatea-i caracteristică, prin intermediul d-nei Dorina Popescu), culegere intitulată *Fântâna Albă – Golgota neamului*, cuprinzând texte semnate de Ion Dominte, Vasile Ilica, Nicolae Șapcă, Maria Toacă-Andrieș, Felicia Nichita-Toma, Petru Grior, volum apărut cu binecu-

vântarea Înaltpreasfințitului Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, la Editura Nicodim Caligraful, a Mănăstirii Putna (printre altele, Mănăstirea Putna reprezintă și unul dintre cele mai solide centre ale producției editoriale, aspect din păcate mai puțin cunoscut și apreciat față de cum ar merita, în lumea culturală românească; nu putem îndeajuns sublinia contribuția decisivă și exemplară a Arhimandritului Melchisedec Velnic, Starețul Mănăstirii Putna, și în acest domeniu), care deschide colecția “Destin bucovinean”, menit a completa informațiile asupra tragicului eveniment (informații deocamdată parțiale și insuficient intrate în conștiința publică, deși încă din 2011 ziua de 1 aprilie a fost declarată prin lege ca „Ziua națională de cinstire a memoriei românilor – victime ale masacrelor de la Fântâna Albă și din alte zone, ale deportărilor, foametei și altor forme de represiune organizate de regimul totalitar sovietic în Ținutul Herța, nordul Bucovinei și întreaga Basarabie”) și care apare cu prilejul sfințirii Portalului Memorial Golgota Neamului – “Fântâna Albă”.

După *Argumentul* Arhimandritului Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, sobra și necesara *Introducere* semnată de d-na Alexandrina Cernov, membru de onoare al Academiei Române, conține o utilă semnalare a importanței cunoașterii subiectului pentru reconstituirea demnității „destinului bucovinean” și un rezumat fidel al contribuțiilor selectate pentru a figura

în această lucrare. Remarcăm în acest punct o trăsătură generală a volumului, respectiv valorificarea mărturiilor supraviețuitorilor terorii staliniste, completată desigur cu informații provenite din cercetarea materialelor de arhivă (și uneori amendându-le drastic, cum este cazul cu identificarea numărului de persoane implicate în evenimente, oscilând între 200 și 5500-6000, sau a numărului de victime, documente oficiale cifrându-l pe acesta din urmă la 24, afirmație reluată până astăzi în numeroase „analize” ce se pretind științifice doar pentru că recurg la citarea documentelor de arhivă, cărora le acordă credit absolut!), a articolelor publicate în presa vremii etc. Regăsim aici una dintre caracteristicile istoriografiei românești din nordul Bucovinei și din Basarabia: apelul constant la mărturiile victimelor, la redarea experiențelor personale, la cartografierea exactă a memoriei individuale și colective. Petru Grior redactează o culegere de mărturii intitulată *Cartea durerii. Martirii României*, vol. I-VI, Cernăuți, 2012-2016, revista Institutului de Istorie Socială din Republica Moldova conține chiar în denumire o pledoarie pentru memorie: *Pro Memoria*, Academia de Științe a Moldovei a realizat o cercetare exemplară valorificată în seria *Arhivele Memoriei. Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească*, vol. I-III, Chișinău, 2016-2018, numeroasele monografii ale localităților din spațiile amintite conțin substanțiale reproduceri ale experiențelor individuale, au fost publicate importante confesiuni, exemplele pot continua, ca și travaliul memoriei, iar istoricii din România (și, odată cu ei, întreaga societate) ar câștiga enorm utilizând experiența, meto-

dele și rezultatele confrăților lor din Basarabia, ținutul Herței și nordul Bucovinei; la rigoare, pentru a ne argumenta afirmația, ne exprimăm regretul că Academia Română nu a conceput un program național de identificare, aplicare de chestionare, culegere de documente și de valorificare a rezultatelor cercetării privind victimele regimului totalitar comunist din țara noastră, eventual grupate pe localități, preluând și sugestii oferite de realizări aparținând altor discipline (ne amintim substanțialul *Atlas Etnografic Român*, coordonat de Ion Ghinoiu)...

Volumul continuă cu contribuțiile lui Ion Dominte (1889-1948), grupate sub genericul *Un zvon străbate Bucovina*, care în mai-iulie 1942 (la puțin peste un an de la tragica urcare a Golgotei, amintirile fiind încă proaspete) a efectuat o amplă investigație jurnalistică la Suceveni și în localitățile învecinate, anchetă concretizată într-o serie de articole publicate în ziarul „Bucovina” și care oferă informații credibile prin acuratețe, prin consultarea unor numeroși (și importanți) participanți la evenimentele relatate și prin obiectivitate. Ion Dominte descrie în detaliu atmosfera satelor din nordul Bucovinei și Ținutul Herța în primul an al ocupației sovietice (sărăcirea țărânimii prin impunerea de bani și contribuții în natură, declanșarea foametei artificiale, introducerea multor prestații de muncă obligatorii la drumuri, poduri, amenajarea de păduri etc., deportări, declanșarea operațiunii de colectivizare, începutul masivei rusificări, ateismul regimului, intrând în coliziunea frontală cu tradiția populației; în această din urmă privință sugestiv ni s-a părut mai ales interviul cu preotul din Suceveni, Simion Ivaniuc), antecedente ale episodului Fântâna Albă (tregeri de frontieră în vederea

repatrierii în România, reușite sau nu; de ex. în 15 noiembrie 1940 un grup de 105 persoane a forțat trecerea frontierei, în cursul confruntării cu grănicerii înregistrându-se 8 morți din partea grănicerilor și 3 din partea țăranilor), evenimentele petrecute în ziua de 1 aprilie 1941 la Suceveni (unde s-au întâlnit grupuri mari de oameni sosiți din satele Cupca, Pătrăuții de Sus, Pătrăuții de Jos, Carapciu, Iordănești, Ropcea, Mihuceni, Trestiana, Petriceni, Corcești, Dimca etc., estimați ca număr de către autor între 3000 și 3500, cărora li s-au alăturat numeroși localnici, în frunte cu preotul Simion Ivaniuc, cu toții decisi să plece spre frontieră în vederea trecerii în România, de care fuseseră ruși în urma tragicelor evenimente din iunie 1940), în cursul deplasării spre Hliboca (Adâncata, unde se aflau sediile Comandamentului Grănicerilor și al NKVD-ului raional), la trecerea podului peste Siret (unde a avut loc o primă ciocnire cu trupe de milițieni și grăniceri călări), la Hliboca (unde autoritățile sovietice au eșuat în tentativa de a-i face pe manifestanți să se răzgândească), pe drumul de întoarcere la Suceveni (manifestanții reușind să evite distrugerea podului de peste Siret și să refuze o altă tentativă a oficialităților de a-i face să se răzgândească), pe drumul spre punctul de frontieră de la Fântâna Albă (drum forestier ce șerpuiește prin pădure cale de cca. 9 km, pe care manifestanții, purtând steaguri și cruci, scandând împotriva regimului sovietic și cântând cântece patriotice, au fost supravegheați de soldați sovietici; concomitent sunt redat alte episoade, dintre care unul îl are drept personaj principal pe preotul Ivaniuc, somat a se prezenta la Hliboca pentru a da explicații), și mai ales masacrul din Poiana / Varnița Camen-

cei (punct obligatoriu de trecere spre punctul de graniță, în interiorul pădurii, Poiana Camencei fusese aleasă de grăniceri pentru stoparea înaintării coloanei, fiind săpate între timp tranșee pe cele trei laturi ale ei, ale căror urme se văd și astăzi, în atacarea manifestanților pașnici fiind folosite puști și puști-mitraliere ale căror rafale au secerat rândurile dese ale convoiului, în timp ce aceia aflați pe la mijlocul coloanei, încercând să scape prin pădure, au fost urmăriti de soldații călări care veneau în urma lor și uciși, majoritatea supraviețuitorilor fiind arestați și escortați la Suceveni sau la Hliboca), redă ipoteza provocării (sovieticii lansaseră zvonul perimitei cererilor de plecare în România pentru etnicii români, după modelul repatrierilor efectuate deja ale etnicilor germani și polonezi, și pentru a depista lipsa de loialitate față de noul regim). Sunt descrise apoi teroarea exercitată asupra supraviețuitorilor, a familiilor și a cunoștințelor acestora, asupra întregii populații românești din regiune, tratamentul dincolo de orice imaginație la care au fost supuse trupurile decedaților (transportate la Suceveni, tot drumul până acolo fiind plin de sânge, timp de două zile și două nopți, cu camioanele acoperite ale armatei, în căruțe sau în mașini, și de acolo în direcții necunoscute: posibil, în cimitirul evreiesc din Hliboca, unde au fost făcute gropi comune – aici au fost descoperite trupurile a 9 țărani împușcați în cap și dezbrăcați; gropi comune au fost săpate și în Poiana Camencei, de către 20 de lipoveni din Fântâna Albă, iar în acestea ar fi fost înmormântați de vii și răniți; informațiile sunt completate în alte contribuții din volum, precizându-se ca loc al gropilor comune în principal dealul dintre Suceveni și Fântâna Albă, în timpul ocu-

pației sovietice această zonă fiind interzisă, iar dealul respectiv arat și plantat cu pădure de molizi).

Volumul continuă cu relatările lui Vasile Ilica (1924-2015), martor la aceste evenimente, în acei ani elev la Liceul Regele Ferdinand din Storojineț, reîntors după 1989 la locurile de baștină, investigator al tragediei românești a acelor ani, autorul unor volume prețioase: *Fântâna Albă – o mărturie de sânge, Bucovina abandonată* (Oradea, 2010) și *Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă – Suceveni – Lunca – Crasna – Igești)* (Oradea, 2003), căruia i se impune în aprilie 2012 interdicția de a intra în Ucraina. Una dintre cele mai importante contribuții ale acestuia la elucidarea împrejurărilor producerii evenimentelor de la Fântâna Albă o constituie identificarea și descrierea unui antecedent al acestora, respectiv adunarea de la Storojineț (reședință raională) din 26 martie 1941 (la scurt timp după desfășurarea alegerilor de deputați, desfășurate după modelul sovietic bine cunoscut azi, dar cu totul neobișnuit electorilor români de atunci), când țărani din raion (provenind din sate precum Cupca, Ropcea, Pătrăuții de Sus, Pătrăuții de Jos, Ciudei, Budineț etc.), solicitând urgentarea analizării cererilor de repatriere în România și aprobarea acestora, au protestat în fața reședinței raionale și a Sovietului Orășenesc. Solicitățile acestora au fost respinse, iar la finalul demonstrației participanții au decis ca în ziua de 1 aprilie să se întâlnească în zona satului Suceveni și să plece în procesiune spre punctul de frontieră, grănicerii neavând curajul de a-i opri sau de a trage în ei, Planificarea acțiunii, confirmată și de alte relatări,

aruncă o nouă lumină asupra desfășurării evenimentelor, și în egală măsură creionează scenarii alternative. O altă contribuție a lui V. Ilica ține de identificarea personajului care, la Storojineț, adresându-se manifestanților și încercând să-i convingă să renunțe la proiectul părăsirii U.R.S.S. și la refugierea în România, aduce un „argument” ce se dorea zdrobitor: „ce vreți să faceți în România, țară care aproape că nu mai există și vă spun eu aicea că în curând nu va mai exista deloc?” (personajul apare și în alte relatări, nefiind însă nominalizat, uneori fiind descris ca îmbrăcat în ofițer). Este vorba de Vasile Luca, deputatul „ales” în Sovietul Republicii Ucraina, viitorul conducător al României comuniste. Pasajul poate constitui un ecou al unui proiect stalinist de transformare a României în republică unională, poate reflecta o dorință personală a personajului de tristă faimă, poate suscita opinii și controverse, dar merită menționat – și reținut. Și, menținându-ne pe tărâmul ipotezelor: deportarea în masă din 13 iunie 1941, afectând populația Basarabiei, a ținutului Herța și a nordului Bucovinei (pentru V. Ilica, listele deportaților din nordul Bucovinei au fost realizate în cadrul amplelor anchete desfășurate în urma evenimentelor de la Fântâna Albă), e de considerat ca o formă de protecție a URSS față de posibila invazie nazistă? Altfel spus: atacul din 21-22 iunie 1941 asupra Uniunii Sovietice, prin care se deschide frontul de est în al Doilea Război Mondial, nu a fost unul prin surprindere? Sau, în varianta consacrată: Stalin știa? (Mărturisim că suntem curioși să aflăm și răspunsul Ambasadei Rusiei la aceste întrebări!)

Credință și istorie

Paul ARETZU

În timp ce în Europa Occidentală se consolida tot mai pregnant o cultură de tip laic, în Răsărit, înflorea cultura bizantină. În Țara Românească, de o remarcabilă strălucire a fost „monarhia culturală” (N. Iorga) a Sfântului Constantin Brâncoveanu. Acesteia, precum și domniei lui Matei Basarab, le dedică Aurelia GROSU o admirabilă monografie-album, *Mănăstirea Brâncoveni și Curtea Domnească* (Editura Episcopiei Slatinei și Romanaților, Slatina, 2018, cu o *Predoslovie* a PS Sebastian, Episcopul Slatinei și Romanaților și cu un *Cuvânt de închinare* al Maicii Sta-rețe Stavrofora Eufrosina Stanciu, grafică de Cristina Bacicu Botez). Prin susținerea (financiară și spirituală a) bisericilor din Moldova și Transilvania, dar și a celor din geografia orto-

doxă, marele domnitor a realizat, înaintea celei teritoriale, o adevărată unire religioasă.

Mănăstirea Brâncoveni se află în localitatea omonimă, sat cu o veche atestare arheologică (cu urme ceramice din perioada de trecere de la eneolitic la epoca bronzului, precum și geto-dacice și romane), dar și documentară (hrisovul emis de Vlad Călugărul, în 1494, pe când satul se afla în stăpânirea boierilor Craiovești). Prin vecinătate trece cunoscutul drum roman (*valul lui Traian*). Satul a fost dăruit mănăstirii Bistrița, apoi va ajunge în proprietatea boierilor Brâncoveni. Autoarea urmărește, folosindu-se tot timpul de documente istorice, traseul proprietarilor cărora le-a aparținut satul, vreme de 300 de ani: „Brâncovenii, satul de

Mănăstirea Brâncoveni

cămin al boierilor din Brâncoveni, se va transmite din generație în generație pe linia directă a urmașilor, potrivit cutumei” (p. 19). Matei Basarab, neavând copii, lasă satul nepotului de frate, Preda Brâncoveanu, bunicul patern al lui Constantin Brâncoveanu, „cel mai bogat boier al vremii” (p. 25). Prima mențiune documentară a mănăstirii aparține lui Mihnea Turcitul, consemnată într-un hrisov datat 1 sept. 1582-iulie 1583.

Aga Matei din Brâncoveni, înrudit cu boierii Craiovești și cu Neagoe Basarab, este ales domn în 1632, adăugându-și antroponimul Basarab. Se căsătorește cu Elina, sora lui Udriște Năsturel. A ctitorit multe mănăstiri, pe care le-a înzestrat mai ales cu averi funciare. Brâncoveni este declarat sat domnesc, având Curte domnească, unde se emiteau acte și se ținea divan. Tatăl lui Matei, Papa, se căsătorise cu fiica marelui postelnic Constantin Cantacuzino, reunind astfel două mari familii domnești, Basarabii și Cantacuzinii. Constantin Brâncoveanu s-a format cultural în mediul unchilor săi, renumiți cărturari, stolnicul Constantin Cantacuzino, marele spătar Mihai Cantacuzino și Șerban Vodă Cantacuzino. Viitorul domn este trimis în misiuni diplomatice la Istanbul, Viena și în Transilvania. Căsătorit cu Maria (Marica), descendentă și ea din familii boierești de primă mărime, au avut unsprezece copii, patru băieți și șapte fete. Domnia este înfloritoare și armonioasă, dar intrigi din țară, chiar ale Cantacuzinilor, și din afară duc la întemnițarea lor la Edicule și, apoi, la decapitarea domnitorului, a băieților (cel mai mic avea 11 ani) și a sfetnicului Ienache Văcărescu. Trupul său a fost înmormântat în taină de doamna Marica în Biserica Sfântul Gheorghe Nou. Moartea sa martirică, susținută de marea credință, a determinat Biserica

Ortodoxă Română să-l canonizeze. Fiul nepotului său, Constantin III Brâncoveanu, recuperează averea confiscată și ocupă înalte demnități. Un fiu al acestuia, Nicolae Brâncoveanu, reușește, în 1769, să întregască moșia Brâncoveni. O moștenește nepotul său, Grigore, o personalitate politică și culturală marcantă. Soția sa, Elisabeta (Safta) Balș, va construi în București Spitalul Brâncovenesc, demolat în perioada comunistă. Neavând urmași pe linie bărbătească, Grigore Brâncoveanu hotărăște ca nepotul său adoptiv Grigore Bibescu să primească și numele Brâncoveanu, intrând astfel în posesia moșiei Brâncoveni. Acesta s-a căsătorit cu fiica ambasadorului Turciei la Londra, având trei copii, între care și celebra scriitoare Anna de Noailles, la al cărei cenaclu participau nume dintre cele mai importante ale literaturii franceze, fiind și prima femeie admisă în Academia Română. O parte din moșia Brâncoveni este împărțită țăranilor în urma legii rurale din 1864. Prințul Constantin Basarab Brâncoveanu (1875-1967) a susținut exproprierile în baza Legii agrare din 1921. Regimul comunist, însă, i-a confiscat toată averea și l-a expulzat din reședințele sale. Astfel s-a încheiat strălucitorul capitol Brâncoveanu în istoria ingrată a României.

În privința caselor boierești, cel mai vechi document datează din 1518 și aparține domnitorului Neagoe Basarab. Se deduce din acesta că erau făcute din lemn, având „dimensiuni impunătoare și o structură solidă” (p. 37). Lanțul moștenitorilor, de-a lungul timpului, a acestor case este alcătuit din jupânița Neacșa, jupânița Calea, vornicul Danciu, aga Matei (Matei Basarab, care se ocupă de refacerea din cărămidă a caselor, de consolidarea unui zid de apărare și de zidirea bisericii-paraclis), Preda Brâncoveanu,

Constantin Brâncoveanu. Descendenții acestuia din urmă abandonează Curtea domnească, iar construcțiile se deteriorează. Acestea sunt incendiate de un atac al tătarilor, prin 1723, apoi afectate de războaiele ruso-turce, mai ales de cel din 1787. S-au mai adăugat cutremurele din 1802 și 1838. Dar cei care au distrus ultimele urme au fost locuitorii din sat, care au furat cărămizile din ziduri pentru propriile construcții. S-a păstrat numai biserica paraculis a Curții domnești, cu hramul Sf. Nicolae, devenită biserică parohială. Aceasta fusese construită în afara zidului de incintă al Curții domnești, pe locul altei biserici mai vechi. Are pridvor în stil brâncovenesc. A fost și ea afectată de cutremure și incendii.

După prezentarea Curții domnești și a șirului boierilor Brâncoveni, o atenție specială este acordată mănăstirii. Tradiția o atribuie boierilor Craiovești, în secolul al XIV-lea. Existența mănăstirii este atestată în hrisovul emis de Mihnea Turcitul, în anul bisericesc 1582-1583. Hramul ei: Uspenia – Adormirea Maicii Domnului. În 1634, domnul Matei Basarab reface și fortifică mănăstirea, împrejmuiind-o cu ziduri de apărare și ridicând deasupra porții un turn-clopotniță pentru supraveghere. După moartea lui Matei Basarab, mănăstirea devine necropolă pentru descendenții săi. În 1668, sunt reînhumate în pronaos osemintele lui Papa Brâncoveanu și ale lui Preda Brâncoveanu, primul ucis de seimenii răsculați, al doilea executat din porunca domnului Mihnea al III-lea. Tot aici sunt aduse osemintele lui Barbu, fratele lui Constantin Brâncoveanu, mort la Istanbul. Și mama lor, Stanca, va fi înmormântată alături de soțul ei, Papa Brâncoveanu (1699). În același an, Constantin Brâncoveanu reface biserica, mărinind-o. Ea are un pridvor sprijinit pe coloane cilindrice, iar an-

cadramentul din piatră al ușii este de o frumusețe deosebită. Pictura murală originală a fost refăcută în 1842, păstrându-se însă tabloul votiv, aflat în pronaos. Ușa din lemn sculptat a fost și ea refăcută în 1930. Se păstrează cele două pietre de mormânt inițiale. Prima provine din biserica veche, renovată de Matei Basarab, adăpostind osemintele lui Preda și ale lui Papa Brâncoveanu, datând din 1668. A doua, din marmură, aparține Stancăi, mama domnitorului, datând din 1699.

Biserica bolniței, în formă de cruce, aflată în afara zidurilor de sud ale mănăstirii, terminată în 1700, reproduce vechea biserică renovată de Matei Basarab. Frescele interioare sunt originale, „Exigențele stilului bizantin sunt puse în lumină de finețea liniilor, expresivitatea chipurilor și armonia cromatică” (p. 79). Hramul bolniței este al Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. Autoarea descrie în amănunțime valoarea iconografică.

Alt capitol este dedicat modulului în care au evoluat, de-a lungul timpului, proprietățile mănăstirii. Constantin Brâncoveanu a ridicat-o la rangul de Mare Lavră, beneficiind, astfel, de o serie de privilegii. Totodată, mănăstirea a primit, din partea boierilor Brâncoveni și a celor doi domnitori, bunuri imobile (sate, moșii, robi țigani, vii, mori, păduri), cărți, veșminte și obiecte de cult. Au fost trecute sub ascultare, ca metocuri, schiturile de la Robănești, Orezu, Mamu. Mănăstirea a fost ctitorită pentru călugări. Boierii din satele din jur au făcut și ei dani în moșii, păduri, țigani, vaduri de moară, vii, atestate prin documente corespunzătoare. La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, mănăstirea își va pierde treptat proprietățile, adăugându-se și secularizarea averilor mănăstirești, din 1863.

Mănăstirea Brâncoveni în anul 1900

Un alt capitol pomeniște pe cei care au condus obștea sfintei mănăstiri. Cel despre care se păstrează cea mai veche mențiune este egumenul Rafael (martie 1621). Urmează stareții Dorothei, Gavril (în vremea căruia este consemnat un copist, Radu Sârbu, precum și vizita făcută mănăstirii de Paul de Alep), Grigore, Nichifor, Anania (în timpul căruia funcționa în mănăstire o școală de caligrafie și miniatură, dintre copiiți remarcându-se monahul Nicolae), Rafailă (în vremea lui, Constantin Brâncoveanu construiește biserica nouă – 1699), Misail (în timpul căruia se ridică bolnița), Manasie, Neofit, Inochentie (Oltenia se află sub ocupație austriacă, iar mănăstirea este transformată în cazarmă), Partenie, Iacov, Ghenadie (este egumen după 1739, când are loc retragerea stăpânirii austriece), Inochentie (mănăstirea are mult de suferit în urma războiului ruso-turc din 1768-1774), Nicodem, Anastasie (când mare parte a averii mănăstirii se risipește), Teodosie (reface starea mănăstirii), Ioanichie (termină lucrările începute de predecesorul său), Chesarie, Pimen, Radu Șapcă (egumen, pentru o scurtă vreme, al mănăstirii). În 1885, în chilii este instalat un azil de

bătrâni. În 1930, se reactivează stăreția în mănăstirea Brâncoveni, prin Isidor Daminescu, Varlaam Ciochină și Ioanichie Andone. După 1951, mitropolitul Firmilian aduce în mănăstire zece maici. În 1952 este numită stareță monahia Antonina Oprea. În 1959 se dă decretul prin care monahii (și monahiile) mai tineri de cincizeci și cinci de ani sunt obligați să se reîntoarcă în viața laică.

După perioada înfloritoare din timpul lui Constantin Brâncoveanu, urmează momente grele pentru mănăstire. Este prădată de turci și tătari, iar în timpul stăpânirii austriece, în chilii, sunt încartiruite trupe. Se adaugă pagubele pe care le aduc războaiele ruso-turce, precum și administrarea proastă a unor egumeni, ducând la accentuarea ruinării mănăstirii. Cutremurul din 1838 este devastator. O contribuție deosebită la refacerea mănăstirii o are starețul Teodosie. De asemenea, Grigore Basarab Brâncoveanu, născut Bibescu, înfiat de ultimul moștenitor direct al Brâncovenilor. După secularizarea averilor mănăstirești (1863), chiliile vor adăposti, timp de 100 de ani, un spital-azil pentru infirmi. În timpul Primului

Război Mondial, trupe germane ocupă vremelnice mănăstirea, accentuând degradarea acesteia. În 1930, Comisiunea Monumentelor Istorice reia lucrările de restaurare a mănăstirii începute înainte de război. După Al Doilea Război se continuă lucrări de reabilitare a construcțiilor, dar într-un ritm foarte lent. Însă o nouă lovitură vine să prejudicieze mănăstirea, Decretul din 1959, în urma căruia călugării sunt obligați să părăsească așezământul monahal, chiliile fiind transformate în adăposturi pentru porcii cooperăției de consum. În 1972, încep lucrările de recuperare a ansamblului de la Brâncoveni, biserica paraclis a Curții domnești și mănăstirea Brâncoveni.

Mănăstirea, restaurată, a fost repusă în funcțiune în anul 1985, cu maici, sub stăreția Mihaelei Tamaș, transferată de la Clocociov. Un important și neașteptat sprijin au primit din partea Elenei Bărbulescu, sora lui Nicolae Ceaușescu, în timp ce la București se demolau biserici și mănăstiri. După 1989, se aduc numeroase îmbunătățiri complexului monahal. În beciul construit de Matei Basarab s-a amenajat un lapidarium cu piese salvate din mănăstirile bucureștene demolate la sfârșitul anilor optzeci, precum și un muzeu de artă medievală. S-au făcut lucrări de restaurare a frescelor din biserica bolniței. În mănăstire funcționează un atelier de pictură de icoane și altul de croitorie de veșminte preoțești. Obștea numără 36 de maici și surori, îndrumate de maica stravroforă Eufrosina Stanciu.

Dintre personalitățile care au condus viața monahală a mănăstirii s-au evidențiat: egumenul Inochentie, confirmat în 1728 episcop al Râmnicului, editor al unor cărți de cult în

limba română, egumenul Grigore, înscăunat episcop la Buzău, în 1668, arhimandritul Teodosie, care a reparat și a repictat biserica, după cutremurul din 1838, starețul Ioanichie, transferat ca egumen la mănăstirea Hurezi, preotul Radu Șapcă, entuziast pașoptist, călugărit, înmormântat în pridvorul bisericii, în două albiile de lemn, cu o cărămidă sub cap, semn al smereniei.

Un capitol inventariază patrimoniul artistic al mănăstirii. Caracteristic stilului brâncovenesc este pridvorul, susținut de coloane cu capiteli, dar și ancadramentul ușii de la intrarea în biserică, ornat cu sculpturi de un mare rafinament (executate de meșterul dalmatin Giorgio Pessena Levin), conținând în partea de sus, tot sculptate, pisanie și acvila cruciată. Argintăria este reprezentată prin candelă măiestrit lucrate. Autentică și de mare frumusețe este pictura din biserica bolniței. Portretele ctitorilor sunt monumentale, pline de eleganță. Pictura este caldă, luminoasă, apropiată de sufletul omului. În lapidarium sunt expuse obiecte sculptate în piatră, provenind de la bisericile și mănăstirile bucureștene demolate, Văcărești, Pantelimon, Sf. Spiridon Vechi.

Aurelia Grosu scrie, într-un stil remarcabil, o carte interesantă, captivantă, despre un loc istoric binecunoscut, împodobit cu doi oameni aleși, cu iubire de Dumnezeu și de semenii, doi ctitori de așezăminte monahale și de cultură, Matei Basarab și Sfântul Constantin Brâncoveanu. Este o monografie a Mănăstirii Brâncoveni și a Curții domnești din proximitate, folosind o documentare serioasă, completă, recurgând la surse arhivistice și livrești, dând o lucrare riguroasă, dar și cu o vădită vocație afectivă.

Historia magistra vitae – o nouă carte de Aurel TINCA

C. SANDU

O nouă carte, purtând amprenta intelectuală a venerabilului dascăl de limbă și literatură română, Aurel TINCA, este pentru cititori un nou prilej de adâncă și răscolitoare bucurie spirituală.

După volumul antologic **EMINESCU** – trudă didactică de o viață asupra stihului poetului național și asupra scrierilor critice despre opera lui –, magistrul dă la iveală, dintr-un imbold de responsabilă iubire de neam și de țară, la aceeași bine făcătoare de cărți editură Hoffman, lucrarea-studiu de profund interes național, **HISTORIA MAGISTRA VITAE**.

Prețioasa și de tot utila carte este așezată cu pioșenie, de trudnicul autor, pe frontispiul celei mai mari înfăptuiri naționale, Unirea cea Mare, de acum un veac.

Semnal luminos pentru acest timp cețos de descumpănire socială, politică și istorică – parcurs în dezbinare, în ură, în măsluire, în ignoranță și nepăsare față de noi înșine, cei de ieri, cei de azi și cei de mâine – cartea ne îndeamnă, din această perspectivă, la neîntârziată reconciliere cu propria istorie.

Cum să nu vezi, în rânduirea faptelor acestei cărți, cât de bine simțit și gândit, cât de bine pus în aplicare, a fost marele proiect de țară, la 1918, și cât de dibaci au fructificat în favoarea nației române, liderii politici și oamenii de cultură de atunci contextul politic european. Și cum să nu te întrebi, deloc retoric, unde este marele proiect de țară al vremii în care ne fălim, festivist doar, cu un glorios centenar de țară?

Mari figuri istorice sunt rânduite, după vorbă și faptă, în paginile pline de vibrație patriotică ale acestui letopiseț al mândriei naționale firești, obiective, echilibrate, de puternic bun-simț intelectual. Cu acribia cercetătorului avizat și împătimit de povestea neamului său, Aurel Tincea cerne prin sita deasă a istoriei fapte și faptași măreți într-o „creșterea limbii românești și

a patriei cinstire”, ca să-l cităm pe bătrânul Ienăchiță.

Trec prin dreptu-ne, Ferdinand cel Loial, Regina cea iubitoare de neam și țară, ***mari bărbați de stat*** precum Dr. I. Rațiu, Gheorghe Pop de Băsești, preotul Vasile Lucaciu, Iuliu Maniu, I.I.C. Brătianu, Octavian Goga, Nicolae Iorga, ***ostași ai apărării gliei străbune*** ca Avram Iancu, Generalul Dragalina, Generalul Grigorescu, Ecaterina Teodorescu, ***altare ale jertfei naționale*** Mărăști, Mărășești, Oituz, Alba Iulia, Ip, ***mari cărturari dăruieți, prin scrisul lor, idealului național:*** Micu-Klein, Petru Maior, Șincai, Agârbiceanu, Delavrancea, Blaga, C. C. Giurescu, Ioan Aurel Pop etc.

Și nu în ultimul rând, autorul aruncă o strălucindă rază de recunoștință, la an centenar, asupra ziaristului american Milton G. Lehrer, autor al lucrării de covârșitoare importanță istorică ***Ardealul – pământ românesc***, altminteri chiar punct de plecare al acestei documentate și de tot cuprinzătoare cronici a unui timp de răscruce al existenței noastre istorice ca neam.

Îi datorăm autorului recunoștința noastră, îndemnându-i pe cititori să se aplece cu evlavie asupra acestor pagini în care încă arde vie flacăra iubirii de neam și glie.

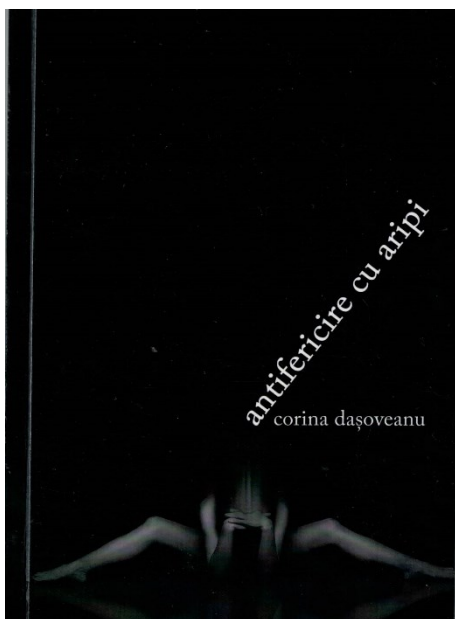

Mausoleul de la Mărășești

Raftul cu cărți

Antifericirea cu aripi sau dizarmonia emoțională între eu și tu

C. VOINESCU

Cine a surprins momentul de ră-sărit al poeziei Corinei Dașoveanu a fost fascinat de explozia bruscă a luminii din cuvânt, de incandescența vorbei prefăcute în metaforă, de forța miraculoasă a pledoariei lirice, de seducătoarea formă materială luată de idee, căci permanentul transfer dinspre abstract spre concret pare a fi una dintre coordonatele constante de creație ale autoarei.

Spuneam atunci, cu prilejul lansării volumului de poezii: *Îmi iau pantofii, sufletul, rujul, dispar. Vizibile, substanțialele ei lecturi, anterioare creației, s-au așezat*

într-un strat considerabil de cultură, din care poezia și-a tras seva și a dat în floare. Sunt convins că autoarea n-a îndrăznit să se dedea metaforei până ce nu a simțit că acumulările necesare au atins nivelul exploziei lirice creatoare. De aceea nu cred că suntem în fața unui debut târziu, ci doar pertinent și produs la timp, demonstrându-se astfel, încă o dată, că a scrie și a publica sunt demersuri la îndemâna oricui, dar nu și condiții suficiente pentru o poezie de gală. Poezia nu este dreptul unei elite, care, altminteri, nici n-a confiscat-o vreodată, ci doar consecința extrem de rară a unui providențial har, dezvoltat în perimetrul propriu al unei temeinice culturi. Fiind stare subiectivă, particulară, de adâncimi greu sondabile, poezia nu stă la îndemâna oricui, din cele două ipostaze esențiale ale sale, emi-tere și receptare.

Întotdeauna critica literară de rigoare a pornit de la identificarea temeliei culturale a autorului, descoperind etapele devenirii sale intelectuale, înrâ-uririle creatoare filtrate prin propria pană, curentul sau curențele literare la care a aderat, raportul său cu cuvântul, căci între poet și cuvânt există un raport de tot special, pentru a ajunge, în sfârșit, la idei, teme și motive, transfigurate liric mai mult sau mai puțin convingător de harul creator.

Corina Dașoveanu a răspuns pil-
duitor unui atare chestionar, poezia sa,
fără a deveni ostentativ intelectualistă,
se extrage dintr-un perimetru de mituri
străvechi, purtătoare de netăgăduite
valori spirituale: *de fapt nu a existat un
pom al cunoașterii,/ e o metaforă bibli-
că de adormit adami,/ a existat cunoaște-
rea/ dintre trupul șarpelui și trupul
femeii,/ cum nici pomul vieții nu a fost
pom,/ ci smulgere de sămânță a viului/
din viul șarpelui.*

S-a vorbit despre spiritul femi-
nist al poeziei Corinei și cred că as-
pectul merită atenție, pentru că nu
despre un activism liric ostentativ e
vorba, ci mai degrabă de proiecția în
real a propriilor trăiri, relevate de
perspectiva feminină a cunoașterii prin
iubire: *nu sunt o ană contemporană
tembelă,/ nu-mi cade niciun zid în cap,
de fapt nici manolii nu mai sunt ce erau
odată.../ de zugrăvi zilieri e plină
lumea femeilor.* Neutralizarea semanti-
că inițială a numelor proprii Ana și
Manole în substantive comune, apari-
ția contextuală a termenului-șoc „tem-
belă”, ironia subtilă și aluzivă „nu-mi
cade niciun zid în cap” și metafora
ludică „zugrăvi zilieri” sunt trăsături
estetico-lirice general evidente, ele
neparticularizând doar „legenda”, în poe-
zia citată. Autoarea selectează chiar un
anume tip de femeie, pentru a înlătura,
parcă, orice urmă de confuzii exege-
tice: *îmi plac femeile flămânde în cre-
ier,/ femeia care iese din zid,/ femeia-
nor/ de un pur și simplu neînțeles,/ da,
îmi plac femeile care miros a iarbă/ și
a nopți fără lună...* Devin cât se poate
de limpezi refuzul ignoranței și al
încrămenirii în model, în favoarea
obținerii libertății de visare și a unei
cunoașteri de tip luciferic privind
eternul feminin, misterul lui învăluitor.

Cât privește identificarea în cre-
ația lirică a Corinei a unui curent literar
înfrăuritor, determinând tipare estetice
imuabile, este suficient, după părerea
mea, să observăm că este o poezie mo-
dernă, cumulând, atât cât să ardă pur,
și șaizecism, și optzecism, și două-
miism, și postmodernism generic.
Autoarea nu se împiedică în canoane
lirice prefabricate, nu preia formule și
soluții estetice preexistente, nu-și așa-
ză cuvântul în perimetre lirice delimi-
tate de concepte rigide, deși dovedește
că este o fină cunoscătoare a evoluției
formelor estetice ale poeziei și că toc-
mai de aceea, în baza acestei cunoaș-
teri, și-a găsit modalități proprii de
expresie artistică.

Continuând logica chestionaru-
lui critic de care vorbeam mai înainte,
am dedus că parcursul idee – cuvânt –
formă este osmotic, Corina trudind în
subsolul vorbei după înțelesuri pline de
înțeles, întru izbânda binomului se-
mantic semnificat - semnificant, pre-
cum în acest poem de tot seducător
prin fulgurantele-i imagini artistice:
*dezvește-ți ziua,/ femeie,/ ți se încăl-
zesc secunde pe coapse,/ și freamătă
a prânzul cel mic călcâiul tău.* Și
pentru că tot veni vorba, poeta știe bine
că în sprijinul ideii trebuie găsit un
cuvânt pe potrivă, cu sonorități lirice
aparte, edulcorante: *durerea e tăcută,
fără **privelnici**/ ca o nuntă dureroa-
să.../ foșnesc doar zăpezi în cearșa-
furi,/ în **ningeri**/ de îmi ești și îți sunt/...*
Alteori, accidental sau cu intenție, își
permite chiar expresive ligamentări
sau formații lexicale derivate de tipul
deaviațascunselea, imblestemare sau
însfârșire, așezate contrapunctic dina-
intea unei idei de indubitabilă gravitate
filozofică.

Tema predilectă a Corinei Dașoveanu rămâne iubirea, transferată însă

de pe vetustele portative ale romantismului liric pe cele ale unui supra-realism temperat, când mai grav, când mai ludic, cu armonii și dizarmonii emoționale impuse reflexiv între eu și tu: *undeva înapoia prezentului/ ești tu/ cu pasul în aerul dens ca un lemn.../ aici, în punctul acum,/ sunt eu,/ descultă prin mine... sau: tu, / realitate cu literă mică/ eu,/ dezmiardare cu palme mici/ sau: eu, tu,/ sfinți pedepsiți pentru curajul/ de a ne desface nimbul.*

Poeta percepe iubirea ca experiență existențială și cunoaștere, deopotrivă: *nu am găsit calul troian/ în nicio cetate/ sau grajd epopeic/, iar, nu de puține ori, iubirea este atât certitudine, cât și îndoială: am pus otrava într-o sticlă de lapte/ e un fel de ruletă rusească/ mâine dimineată între mine și inger,/ unul dintre noi trebuie să o nimerească/ din frigiderul ăsta de iad/. Autoarea transgresează, descori, realul spre zona de frământări meditative, niciodată lipsite însă de speranța unei reale împliniri, întrezărite în acea deloc ascunsă voluptate a trăirii: *apoi nimic nu a mai contat,/ îmi făceai contur de femeie/ cu dragostea ta de bărbat,/ din nou curgea întunericul,/ sfârșitul și patima,/ iar pe podea se dezbrăcau visele.**

Nu e deloc ușor să exersezi variațiuni lirice pe aceeași temă într-o singură carte, pentru că cel puțin păcatul redundanței te pândește la fiecare colț de pagină. Corinei îi reușește însă această experiență poetică, ea reîmperspățând de fiecare dată imaginarul poetic cu motive inedite, surprinzătoare, șocante chiar, cum este cel al zilelor săptămânii, dintre care de referință simbolică rămâne joia: *ce joi e o femeie care așteaptă/ sau: suntem proprietari*

acestei joi polare/ în care,/ ne iubim-alb-negru. Subtil, ironic și bine speculat este, de pildă, motivul roții, într-un poem precum „mic poem pe două cercuri”: *întotdeauna o bicicletă mi s-a părut/ o poveste de dragoste./ Roata din față – ea/ frumoasă cu mers șerpesc,/ cerc încrezut și cochet./ a doua roată – el,/ cauciuc golan fluierând,/ după ea.* S-ar mai putea vorbi, desigur, și despre alte motive lirice: visul, demonii, îngerul, orbul, sfinții, întunericul, iarna, noaptea, clipa sau acoperișul: *...merită/ să te urci pe acoperiș/ să te prefaci că ești coșar pentru o secundă/ ultima.*

Iubirea se sprijină comprehensiv pe subteme sau teme adiacente aduse în perimetrul tematic central pentru construirea unui univers liric amplu, complex, eterogen chiar. Se disting printre acestea amprenta imuabilă a timpului, moartea, dumnezeirea, lăuntrul și înafara lui, trăirile, cu convergență, toate, în înnobilarea statutului uman prin cunoaștere: *acum știu ce trebuie știut,/ ce simplu/ se învâрте moartea în acest univers/ rotund ca un ochi de ciută/ din care nicio pădure/ nu plânge.*

Explozive și, nu de puține ori șocante, imaginile artistice dau forță de expresie poemelor Corinei, iar metaforele ard în culorile jocului de artificii, limitându-mă, de astă-dată, spre ilustrare, la o singură secvență: *e liniște albă/ în iarna noastră de dragoste/ de parcă raiul a văruit cu îngeri/ aerul.*

Corina este o poetă dezlănțuită. Niciunul dintre obstacolele existențiale din poemele sale nu-i mai pot opri asaltul spre vârfurile citadelei unde vrea să înfigă, în semna de victorie, o metaforă. Succes, Corina!

Cartea sacră a Doamnei Adela Popescu

Dan LUPESCU

Prin aprilie 2018, adică la circa un an și jumătate după ce scrisesem studiul *Poezia concentrică a Adelei Popescu* – inclus, acum, ca Postfață, în această bijuterie editorială bilingvă: română-japoneză -, delicata poetă îmi trimite textul, prin email, pentru o nouă, ultimă revizie. Îmi cere ca, dacă eu consider că este oportun, să scriu o eventuală completare a acestuia.

DA, găsesc de cuviință că trebuie adăugate câteva considerente noi. Pentru a nu afecta/ strica unitatea eseului inițial, cred că formula ceva mai potrivită este aceea a unui **P.S./ Post Scriptum**, pe care îl plasez sub acolada de lumină a titlului *Cartea Sacră a Doamnei ADELA POPESCU*, mai ales că autoarea mi-a repetat, cu insistență, că va fi/ este și volumul ultim pe care îl publică.

Moment de apoteoză, putem afirma, această **Carte** încununează o viață de om.

Se impune să repet că – după aproape trei sferturi de secol de creație, în liniște și pace, creație clădită, dincolo de orice paradox, pe vulcanul clădit, incandescent, al luptei cu Timpul, dar cvasipermanent în armonie cu Sinea sa, metafizică, cu Ego-ul său liric ancestral, heraldic, în concordie cu lumea și cu Unicul Creator -, acest volum poartă însemnele cifrei 7 (Șapte), pendulând între vibrații sacre, magice, mitice și biblice.

Gândită și scrisă, ca și cele anterioare, în regim isihast, această **Carte Sacră** a luptei lăuntrice, teribile a Poetei cu Timpul, denotă înscrierea sa sub

semnul celor 7 virtuți (Smerenia, Dărnicia, Bunătatea, Răbdarea, Modestia, Abstenența, Sânguința), dar și înfrigurarea voievodal-angelică de a se ține departe, cât mai departe, de tărâmul celor 7 păcate capitale (avaritia, invidia, mânia, aroganța, desfrâul, lenea, trufia).

Cu obârșii puternice în spațiul dintre Carpații Meridionali, Dunăre/ Istru (Nilul și Amazonul europenilor) și Marea Neagră/ Pontul Euxin – adică exact acolo unde au trăit pelasgii, agatârșii, sciții (acum 10.000-13.000 de ani), traco-geto-dacii (în urmă cu opt-nouă milenii, fiind singurul neam de pe Terra a cărui istorie este scrisă în propriul aur, cu genă specifică, unică în lume), toți marii arheologi ai lumii susținând că, pe teritoriul României de azi, s-a aflat leagănul culturii și civilizației Europei Vechi -, trăind în zarea culturii de sinteză dintre Orient și Occident, moștenind, în străfundurile inconștientului colectiv, arhetipurile unei spiritualități fabuloase, din vremea lui Zamolxe (1.440 de ani înainte de Hristos) și Zalmoxe (550 î.H.), ucenicind, decenii la rând, ca soție devotată, soră de cuget și tâmplă de lumină, lângă marele cărturar George Muntean, inițiat în toate tainele ezoterice, Adela Popescu nu are cum să nu țină cont, în universul său poetic, de faptul că 7 sunt zilele săptămânii, 7 – planetele, 7 – treptele desăvârșirii.

Și tot 7 – sferile cerești, petalele trandafirului, ramurile copacului cosmic...

Desigur, Adela Popescu știe că, în mitologia de milenii a Japoniei, există Șapte Zei ai Norocului (**Shichifukujin**),

iar **Bushido** (*Calea războinicului*), din cultura niponă, este Codul de Onoare care-i ajută pe samurai să-și însușească 7 virtuți.

Șapte sunt culorile curcubeului (ROGVAIV – prescurtat), apa pură are PH-ul 7, Roma a fost construită pe șapte coline, notele muzicale sunt tot 7, mărimea capului intră de șapte ori în înălțimea corpului, ochiul reprezintă a șaptea parte din lățimea totală a capului, gărgărițele/ buburuzele au 7 buline negre...

Curcubeul are tot 7 culori.

Cele 7 minuni ale antichității sunt: Marea Piramidă de lângă Cairo, pe platoul Gizeh, Grădinile suspendate ale Semiramidei, Templul zeiței Artemis din Efes, Colosul din Rodos, Farul din Alexandria, Statuia lui Zeus din Olimpia, Mausoleul lui Halicarnas.

La rândul său, Evul Mediu se poate lăuda cu ale sale 7 minuni: Marele Zid Chinezesc, Catacombele din Alexandria, Colosseum-ul din Roma, Stonehenge, Turnul din Pisa, Turnul de Porțelan din Nanjing, Moscheea de la Hagia.

În același Ev Mediu, în credința creștină, cifra 7 simboliza armonia, miostivirea și pacea. Din câte șapte stele sunt constituite constelațiile Carul/Ursa Mare, respectiv, Carul/ Ursa Mică.

Tradiția hindusă îi atribuie Soarelui șapte raze, dintre care șase indică direcțiile spațiului, iar a șaptea rază corespunde Centrului.

În tehnica de meditație, filosofia și știința Yoga sunt definiți șapte centri energetici subtili, sub denumirea consacrată de **chakra**.

În Africa, 7 este simbolul perfecțiunii și al unității.

Conform cutumelor, la români se practica trasarea a 7 linii peste mormântul proaspăt, pentru iertarea păcatelor celui abia înhumat.

După ceremonialul înmormântării, cei prezenți se îndepărtau șapte pași de

mormânt, apoi reveneau, tot în șapte pași, spre el. În multe provincii românești, se credea că sufletul mortului sălășluiește/ întârzie/ rămâne șapte zile în proximitatea mormântului.

Pitagora, celebrul matematician din Grecia Antică, afirma că 7 este rezultatul însumării/ adunării triunghiului și pătratului – figuri geometrice desăvârșite pentru matematicienii de acum câteva milenii.

Suma celor două cifre ale vieții 3+4 (tatăl, mama), ca și cele patru puncte cardinale erau cunoscute de egipteni și babilonieni.

Apreciem că, în construirea celui de-al șaptelea volum de poeme al său (prezenta ediție bilingvă: română-japoneză), Doamna Adela Popescu a concentrat cât mai multe dintre vibrațiile semnificațiilor cifrei 7, enunțate mai sus, dar a avut în vedere, cu prioritate, faptul că 7 reprezintă semnul omului plinar/ împlinit/ întreg (suma numerelor 4/ femeia și 3/ bărbatul). Concomitent, a ținut cont de realitatea că 7 constituie simbolul lumii complete, al creației încheiate, al renașterii și perpetuării a tot ceea ce este viu. (roportal.ro, elystar.ro/modules/news, geocities.com, Ed. For You)

Acest superb, elegant volum: **Cartea Sacră** a Doamnei ADELA POPESCU ne convinge, prin subtilitatea riguros matematică a structurii sale ezoterice, că se întrupează într-o hologramă a Cuvântului Desăvârșirii și a unității originare, specifică fluidului primordial, din care Unicul Creator a zămislit toate cele văzute și nevăzute, știute și neștiute, greu de cuprins cu mintea și inima, dar pe deplin accesibile Duhului Sfânt, care le-a și dăruit scânteia divină.

După cum se cunoaște încă din străvechime, Dumnezeu a creat Lumea în șase zile și, odihnindu-se în cea de-a șaptea, a metamorfozat-o în zi sacră, întărind, astfel, prin tainic legământ,

legătura ombilicală, în plan fizic și spiritual, dintre Dumnezeu și om.

În prelungirea concepției Sfântului Augustin, prin a șaptea apariție editorială a sa – nu oriunde, ci în Țara Soarelui Răsare: Japonia, miraculos tărâm al mândrilor samurai! -, Adela Popescu dăruiește celor două popoare ale noastre, român și nipon, un original ghid de măsurare a timpului devenit istorie, dar ne și deschide un imens Portal Spiritual, noua **Poarta Sărutului** brâncușian (de la Tg.-Jiu, Gorj, România): minereul de foc, esența esențelor – Timpul Trecerii/ Petrecerii/ Peregrinării omului pe Pământ, luminat neîncetat de Steaua Polară a Iubirii, Luminii, Iertării și Vindecării instantanee prin Miracol Divin.

Citiți **Cartea Sacră** a Doamnei ADELA POPESCU și veți trăi taina basmului românesc nepereche: **Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte.**

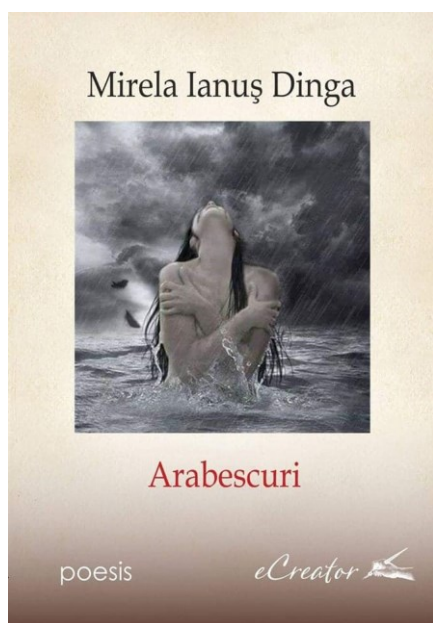
În lupta cu Timpul, feroce, necruțător Timp, există, totuși, un învingător: Poetul, Omul tuturor victoriilor absolute.

În cazul de față, gladiatorul biruitor poartă numele Adela Popescu, din România - țara înfrățită, pentru veșnicie, din punct de vedere cultural și spiritual, cu Japonia, tărâm de la Soare Răsare, în care legea supremă este aceea a respectării datinilor și a Educației ridicate, permanent, la rang de Politică de Stat.

Japonia – Țara respectului complexor pentru om și pentru creațiile sale adevărate, de valoare universală.

Mihaela Ianuș Dinga – poeta ce se răzvrătește în „dansuri cadence”

Camelia ARDELEAN

De poeta Mirela Ianuș Dinga nu am auzit niciodată până acum, așa cum, probabil, nici ea nu a auzit de mine. Am ajuns, de curând și cu totul întâmplător, în posesia volumului său de poezii, intitulat *Arabescuri* (apărut la Editura eCreator, din Baia Mare, în 2018), într-o zi însorită de vară, pe când mă plimbam prin parcul din apropierea Pădurii Bejan din Deva, unde am poposit lângă standul de cărți, amenajat și aprovizionat cu generozitate de Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu”, din localitate.

Abia după ce am terminat de citit cartea, care mi-a captat imediat atenția, am aflat cine se ascunde în spatele identității de pe copertă. Am descoperit o poetă de vârstă apropiată mie, ce își are

rădăcinile în județul Galați, dar a fost adoptată, cu mulți ani în urmă, de o altă țară prin venele căreia curge sânge latin, Italia, unde a debutat în 2017. A urmat, în același an, o „explozie” de volume, patru de toate (și câteva premii la concursuri internaționale organizate în țara care a înfiat-o), într-o perioadă relativ scurtă, semn că atunci când adâncurile (îți) sunt pline de magmă (creatoare), mai devreme sau mai târziu, la momentul prielnic, aceasta ajunge la suprafață.

Revenind la cartea Mirelei, încă de la primele pagini am fost învăluită de căldura și expresivitatea unui vers clasic bine strunit, redactat în manieră (cuasi)modernă – și acesta nu este un lucru rău, deși poate părea puțin neobișnuit (fără semne de punctuație, în mare parte – cu excepția punctului de la finalul fiecărei strofe – și cu majusculă doar la începutul primului vers al strofelor), încărcat de metafore inteligent construite și originale. Deși tema iubirii, abordată de autoare, este una comună, mi-am dat seama că am dat peste o poetă care, în ciuda faptului că din dragostea mult visată (i-)au rămas doar „flăcări și fum” (sau poate tocmai de aceea), așa cum ea însăși (ne) mărturisește, „arde” în poezie, în cel mai frumos sens al cuvântului: „Învătaşem să ardem tăcut/ ne plângea stins cenușa în oase/ din scânteii valsul vechi îl ascult/ cum îngână silabele arse” (Ardeam).

În pofida atmosferei cu predilecție melancolică, „castelul” de cuvinte alese cu îndemânare continuă, într-o ascensiune inedită, să-și apropie „turnurile” (slovele) de cer, singurul loc de unde mai poate izvorî un strop de speranță: „Ne scuturam de pleava unor vise/ când timpul rănilor își linge scurt/ pe urmele de melci agale scrise/ tăcerea își cârpea balansul rupt/.../ „Și ne-

afundam în nopți și nisipuri/ ce se mișcau în jur înșelătoare/ tunelul strâmt al unor false timpuri/ urca spre zori săpând de sub zăvoare” (Sevă amară).

Natura se împletește armonios cu iubirea, chiar dacă tabloul rezultat este unul „înghețat”: „Noi uitasem mirosul de gheață/ răgușind în timide zăpezi/ pendulând între moarte și viață/ vântul curge pe nuci în livezi.// La cămașă cu nasturii rupți/ ziua-și pârguie fruntea-n apus/ noi pe frontul tăcerii căzuți/ bem silabele timpului dus” (Un apus).

Iarna pare să fie anotimpul preferat al Mirelei Dinga pentru transpunerea în versuri a trăirilor sale afective, cel puțin așa se deduce (și) din poezia Un fel de iarnă: „Ne gârbovisem ca în miez de iarnă/ sub blănuri lungi și grele, antifrig/ din dangătul omătului ne cheamă/ ecoul când refuz să te mai strig”.

Imaginaie iubitelui apare obsesiv pe tot parcursul cărții, poate pentru a demonstra, o dată în plus, că dragostea este și va rămâne cel mai înălțător și profund sentiment pe care îl poate trăi ființa umană: „Rătăcită în palme uitate/ m-adunai în genunchi fir cu fir/ de sub streșinile umbrelor sparte/ ne gustam sub aripi de zefir.// Ne sculptam și în plumbul tăcerii/ linii frânte ne curg înspre piept/ din mirarea-ncruntată a serii/ doar un fulger știa că te-aștept” (Așteptare).

Un alt anotimp preferat de poetă pentru descătușarea stărilor sufletești este toamna, una cuibărită și în inimă, nu doar în frunzele copacilor: „Mă risipeai sub pleoape ca pe-un altar păgân/ strident gustând din pulpa nespulselor cuvinte/ mușcați de huma rece genunchii-ți să rămân/ mă implorau când noaptea se-ngrămădea-n orbite” (Toamnă).

Cum cred că s-a observat deja, Mirela Dinga folosește nu rareori aso-

nanța ca figură de stil, iar aceasta dă un farmec aparte scrierilor sale, conferindu-le o amprentă personală: „Și scoicile rănite plâng ascunse/ brodând misterul apelor în perle/ spiralele tăcerii nepătrunse/ agață-n firul viselor mărgele” (Din goana vântului) etc.

Adeseori în filele cărții înfloresc metafore avangardiste, captând atenția celui ce pășește sfios pe cărările de suflăt ale poetei atinse de bagheta muzei: „Și se zbătea iar pântecu-n viori/ mușcat prelung de note muzicale/ pe sânul trandafirilor măsoari/ parfumul sânge-rând dintre petale./.../ De toată neputința-mpovărați/ ce și-a găsit liman în piept la noi/ cădem de frig și somn încătușați/ strivind cuvinte-n straie tot mai noi” (Cuvinte noi) sau: „Noi pierdusem clipa, parcă se-necase/ în clesidra stinsă cu nisipul mut/ verdele din frunze iarăși sugrumase/ roua ce plecase-n luptă fără scut” (Arșiță).

În orice pagină a volumului po-
posești, găsești ceva memorabil, can-
tabil, versurile curg natural, ca o apă
limpede; emoția este la ea acasă, iar
sensibilitatea, de asemenea: „Bolnavi
de rătăcire și mirare/ ne închinăm iz-
voarelor de dor/ în steme sacre lacrima
tresare/ pe şuierul cometelor ce mor”
(Emoție); „Și ca pedeapsă îmi măsoari
parfumul/ cuprins pe pielea mea de
remușcări/ silabe culturoase-și sapă
drumul/ din gânduri strangulate de
mirări” (Pedeapsă).

Captivă în spirala iubirii, poeta
face o analogie între viață și jocul de
șah: „Pășim peste uitare ca pe gheață/
din când în când din glezne sar scânteii/
în șahul complicat jucat de viață/ noi
carii i-am eliberat de șei” (Răzvrătire),
conștientizând că totul are, până la
urmă, un sfârșit, independent de voința
noastră: „Și eram muguri deveniți
deodată/ sinucigași plăpânzi croiți în
verde/ corolele tăcerii plâng pe piatră/

și devenim ecou ce lin se pierde”
(Iriși).

În poezia *Spre nicăieri*, autoarea
surprinde foarte bine apusul iubirii,
într-un peisaj cenușiu, în care senti-
mente nu (mai) găsesc poteca spre
adâncurile ființei: „Din când în când la
frunze ne-nchinăm/ pe fruntea lor când
zăbovește vântul/ zăbalele de plumb
când le purtăm/ în marșu-absurd spre
nicăieri cu gândul.” În clipa-n care îmi
eram străină/ tu cuibul mi-ai deschis
din palma ta/ și m-ai spălat cu lacrimi
și lumină/ să-mi pot purta desculță
umbra grea”.

Deși unele din poeziile Mirelei
Dinga sunt impregnate, într-o anumită
măsură, de lirismul păunescian, ele
poartă cămașa dantelată cu figuri de
stil originale a autoarei, care preferă să
se exprime la persoana întâi, pentru a
da o notă și mai mare de veridicitate
versurilor, respectiv trăirilor personale.

Poeta cochetează ocazional, pe
parcursul volumului, cu versul liber, pe
care îl presară cu măiestrie printre cele
ri(t)mate, demonstrând că are disponi-
bilitate (artistică) pentru mai multe
forme de poezie, fondul fiind unul la
fel de bogat în trăiri și sensuri și
degajând același parfum de romantism
(amestecat cu gândire rațională), ca și
versul clasic. Unitaritatea tematică este
compensată de bogăția imaginilor ar-
tistice, create parcă de penelul unui
pictor iscusit: „Pe corpul meu/ arabes-
curi scrise de mâna ta/.../ privirea răs-
turnată/ încearcă să iasă/ la liman/ pre-
cum corpul zvelt/ al unei statui/ din in-
teriorul bărnei/ de lemn vechi/ abando-
nată într-o biserică părăsită” (Arabescuri).

În poezia *Amuțire*, autoarea des-
crie o pasiune ce se stinge treptat, ca un
foc pe care nu s-au mai pus de mult
vreascuri: „Ne mușcase nedumerirea și
vântul/.../ agoniza în urma noastră pra-
ful/ lăbărtându-se fără pudoare/ ne pri-
veam cu ochii închiși/ pentru a ne ve-

dea sufletul/.../ freamătul rămânea pe loc/ pendulând între umbre, disperare/ și amintiri...”.

Deznădejdea singurătății în doi este surprinsă cu acuratețe în poezia „Noi”: „Ne loveam de ceață/ de arbori, de ziduri/.../ căutând în lipsa busolelor/ pe cadrane de argilă/ un punct de reper/.../ noi – un fel de puncte fixe/ rătăcite între/ bătaile.../.../ inimii”.

Sentimentul de neputință în fața trecerii nemiloase a timpului și a efemerității ființei umane este zugrăvit în culori sumbre: „...cârpim dangătul/ rătăcit în tranșeele/ fără nume/ ale timpului/.../... răsărim în fiecare/ dimineață din nisipurile/ mișcătoare ale îndoielii/ poticnindu-ne de/ punctele cardinale...” (Nisipuri mișcătoare).

Toate celelalte poezii, din care n-o să mai spicuiască acum, fiindcă aș ocupa prea mult spațiu, păstrează același ton nostalgic, aceeași curgere mălăsoasă, delicată. Ca un cititor pasionat

ce sunt, mi-am luat libertatea, în periplul pe tărâmul necunoscut de mine (până acum) al universului poetic al Mirelei Dinga, să reproduc din versuri aleatoriu, nu în ordinea în care acestea apar în volum, pentru că am simțit nevoia să revin asupra lor. Am avut surpriza (plăcută) să constat că unele se completează cu altele, ca într-un joc de puzzle, și m-am lăsat „prinsă” de acest joc.

Nu știu dacă poeziile sale vor prinde aripi spre zenit sau vor dăinui de-a lungul timpului. Știu doar că ele au pătruns în cămăruța secretă a sufletului meu și nu pot decât să mă bucur că am descoperit o împătimită a versului clasic, care se „supune”, fără să pară că aceasta ar fi o corvoadă pentru ea, rigorilor prozodiei. Ca atare, îi doresc succes acolo unde se află și, cine știe, poate că drumurile ni se vor intersecta cândva pe meleagul poeziei (și nu numai), acolo unde slova e regină!...

Tablouri poetico-muzicale

Octavian MIHALCEA

Vorbim despre o apariție deosebită în actualul peisaj liric autohton, volumul *PIANISSIMO*, apărut la Editura Arvin Press din București, semnat de Maria Calleya. Încă din debutul cărții suntem familiarizați cu un proiect neîntrerupt al căutării la nivelul esențelor, acolo unde sunt intuite fațetele inexpugnabile caracteristice *apelor adânci* ale spiritului. E așteptată marea întâlnire cu ultradezirabilul fundamentării interioare. În același timp, putem sesiza și o inevitabilă conștiință a inadecvării la datele realului, doar ascendența iubirii estetizante acompăniind salutar jocul existențial. Maria Calleya scrie o poezie cu vădite nuanțe incantatorii, muzica reprezentând *piatra angulară* dintr-un special eșafodaj al vibrațiilor întru introspectarea sinelui. *Foarte încet,*

foarte dulce, trăirea existenței în clipă are statut privilegiat printre atât de perenele date sufletești ce beneficiază de adecvate efecte auditive în registru cult: „Stăm alături, tu și eu,/ În dimineața albastră înecată de aer,/ Pentru o clipă, eterni, împăcați, rotunzi,/ În rezonanță cvasiperfectă cu cerul,/ Cu râul primordial, neîndrăznind/ A schița o mișcare, încordăm arcul/ Interiorului zguduit de furtună,/ Privim ziua urcând spre altar/ Știind că amiaza, cu fanfarele ei/ Ne va găsi oarecum depărtați,/ Oarecum palizi, infinit mai săraci -/ Mai știm însă că înaltul clipei/ Va depăși fluviile/ mormanul de rumeguș/ Azvârlit înainte-ne și toată suita/ Prăpăstiilor simfonice împrăstiate pe drum -/ Am trăit o oră egală cu veacul -/ De aceea rară, atâta de râvnită,/ Ca o bătaie de clopot, prelungită,/ Sfășie turnul timpului pietros -/ Cântarea muritoare, zmeu în flăcări,/ Făuritorului de fire, se înalță/ Din două inimi, jertfă și prinos." Și totuși, în anumite ipostaze, un aer situat cumva *à la recherche du temps perdu* își pune inconfundabila patină asupra sublimărilor lirice din *Pianissimo*. Cromatizările aspectate fluid compun tablouri ideatice percutante care pot fi integrate evanescenței sfere simboliste. Spiritul morfeic întregește senzația de planare printre multiplele mutații interioare. „Din tărâmurile de umbră” izbucnește substanța metamorfozei în plin elan, nelipsită fiind accentuarea *fin de siècle*, dominante și problematizantă: „Urmăresc fără suflare cum se desprinde/ Încă o pată de zid în amurg,/ Balcoane înverzite de mușchi,/ Uși bătrâne lângă orbite ferestre,/ Și întreg aerul încălzit de umbră -/ Nu mă pot opri, fiindcă le semăn/ Și îmbrățișarea mea, trecând mai departe,/ E în același timp grăbită despărțire”. Discursul poetic al Mariei Calleya denotă multă finețe nedisimulată, integrată unui captivant cadru unde „La glasul nostru, măști,/ Costume, fantome reiau/ Dansul întrerupt, un menuet/ Derutat, in-

fini elegant”. Aproape fiecare imagine poetică presupune o numire a polivalenței. Totul e interpretabil conform unor edificări mai mult sau mai puțin eterice. Iată această ipostază amintind de celebrul dicton al Apostolului Luca, *Ignem veni mittere in terram*: „Îmi îngădui să scriu -/ Un alt fel de strigăt/ Biruitor/ Peste incendiatul/ Pământ”. Energiile în perpetuă expansiune vor fi mereu apropiate poeziilor din volumul *Pianissimo*. Punctualele aspectări acvative au deosebită relevanță abisală, împreună cu inconfundabilii fiori muzicali. Undeva, este imaginată și ființa unui sfînx inflamabil, străjuind neliștiile existențiale. Actul creației ia intense dimensiuni ontologice, cu valențe *la limită*: „N-ar trebui să te apropii de hârtie decât dacă/ simți că arde, că e inevitabil să alegi, să smulgi/ cuvintele din furtunoasa lor încolăceală și să le/ ordonezi cum poți, după șuvoiul încinsei lave ce/ țâșnește dinăuntru, și astfel, să încerci să mori/ într-un chip ideal.” Dincolo de toate inerentele frământări se situează neobosita căutare a strălucirilor Adevărului. Spiritualizata comuniune cu natura poate lua dimensiuni soteriologice. „O entitate înflorită prin răs”, așa ar arăta posibila dimensiune eliberatoare. Până atunci, persistă „un rest tragic”, mereu revelatoriu, fără a fi pierdută din vedere pozitivitatea interioară. Maria Calleya abordează și problematica genezei stării muzicale, resimțită când sub forma „iubirii atroce, tulburându-ți carnea”, sau apropiată acelor „presiuni subtile asupra pielii înfiorate”. Profunzimile sufletești ar merita să fie comparate cu nemărginirea întinderilor marine. Baudelairian, invocând semenul, fratele, se dezvăluie câteva fragmente dintr-un univers odată plutitor. O inedită extincție *art nouveau* făgăduiește tacit redimensiunări plurivalente: „M-au vizitat aici, într-o înălțime/ hoinari miriapozi, căutători de sens// În mers târâș ori înălțând sprâncene/ Ei aurul tăcerii l-au

sorbit și-au mers// Spre alte câmpuri cu alți sori și zmee/ Iar urma lor pe dale s-a prelins// Din zalele croite-n mii de catifele/ Mărunt, un strop de abur s-a subțiat, s-a stins". În același timp, „zaiafeturile negustorilor de vieți" amintesc acel balcanism nu întotdeauna benign care internalizează rătăcirii și cutremurări. Dacă ar fi numai „albasturul brocart", intens și magnetic, lumea s-ar deschide mai ușor profunzimii frumosului, „Netulburată/ ordinea imperială/ prin a cărei respirație/ alunecăm urcând". Visul și legile sale atât de fluide însoțesc multe din versurile Mariei Calleya. E vorba despre o muzicalitate immanentă învăluind toate *mesajele* cărții. Poeta preconizează *catharsis*-ul global menit a se integra funcției ascendente a spiritualității. Fin eclectism nocturn în continuă desfășurare, așa ar putea fi definite intensele căutări: „N-ar fi nevoie decât/ de o cupolă/ tăcută/ înaltă/ cu miresme de sori,/ de o noapte de cumpănă,/ ca orice noapte/ promițtoare și/ primejdioasă,/ și de glasul nostru/ planând în rotocoale line/ peste

ființe năpădite de ierburi,/ scoici, melci și sare/ fierbinte". Dar în umbră stă binecunoscuta „Efigie arsă/ într-un timp sonor, de clopote." Chiar dacă peisajul existențial se prezintă bântuit de torturantul spirit al obscurității, speranța va persista, infatigabila speranță: „Voi vedea/ încă o dată soarele, luna crescând și, poate,/ mugurii unei vindecări colective." „Belșugul sclipitor de nisipuri spulberate", iată sintagma caracteristică încercărilor de a depăși, transfiguratoriu, cercul fenomenelor terestre. Volumul *Pianissimo* al Mariei Calleya are toate calitățile unei autentice profesii de credință, asumându-și plenar ulterioritatea, orice natură ar lua aceasta. Impresionează delicatețea și, în același timp, profundul impact urmărind transgresarea numeroaselor condiționări. Sincretismul esteticului cu eticul conferă poemelor un statut ce, din păcate, nu mai este profestat într-o foarte discutabilă contemporaneitate. Intensele poetizări ale Mariei Calleya au virtuți alchimizante de care merită să ne apropiem empatic.

Întoarcerea la natură

Daniel LUCA

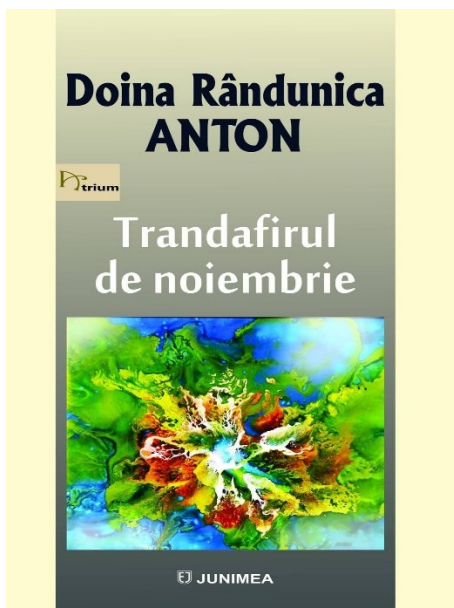
Pe coperta a patra a volumului de versuri *Trandafirul de noiembrie* (Editura Junimea, colecția Atrium, Iași, 2018) – premiat la Festivalul Internațional de Poezie de la Sighetu Marmației, 27-29 septembrie 2018 – Dorin Ploscaru afirmă despre poezia Doinei Rândunica Anton că „este cuprinsă între motivul păsării și al zborului (...) și tema apusului și a plecării”.

A nu se înțelege că este vorba aici doar despre păsări și zbor, deși sunt prezente înaripate care de care mai felurite (cioara, rândunica, flamingo,

pasărea liră etc.), ori plutire, ci de o adevărată întoarcere în sânul naturii, departe de sat, oraș ori altfel de cetate, acolo unde nu există o singurătate impusă, ci căutată (Nu ne privim, ci doar căutăm un loc / De odihnă și singurătate).

Erotismul e voalat, pudic, chiar și cele mai neînsemnate gesturi devin senzuale, pe prim plan fiind așezat sentimentul (Îmi țin rochia întinsă peste genunchi / Tulburând linia înflăcărată / A unei raze apuse).

Până și animalele sălbatice simt schimbarea din jur, iar instinctele lor se

transformă în afecțiune (Prin inima lupilor / Aleargă o căprioară).

Intemperiile nu pot schimba sentimentele, ci doar le pun la încercare (Un vânt de iarnă / Spulberă vise), așa cum nici trandafirul de noiembrie nu se dă învins (În deplină singurătate, / Ca un dar de exil / Ca un strigăt în aspra furtună / Înflorește trandafirul de noiembrie / Luminează stihiiile, / Te recunoaște și te cheamă).

Totul este un joc de lumină și umbră, fără ca vreuna să o domine pe cealaltă, ci doar completându-se (Pe drum umbrele scriu cu praf / Despre lumină).

Umbră ce e capabilă de a trece și înăuntru, aducând neliniști (O umbră s-a culcat în mine / Cu genunchii strânși la gură / Ca un copil înfrigurat).

Timpul trecut nu există, ci doar prezent și viitor, așa cum nu există regrete, ci doar așteptări (Nu privesc în trecut / Urc dealul și aprind un foc).

Cu atât mai mult cu cât viața în doi e... altfel, mai complexă, mai plină de conținut (Doar viața-mi toată / De tine mai plină).

Există plecare și în iubire (și lunecare, nu numai zbor: Doar lunecăm prin viața / Ce blând ne desparte), așa cum totul e trecător, totul e plecare, însă numai un suflet pur, precum un copil, poate sesiza această stare de fapt (Totul e plecare, dar nimeni nu simte, / Doar copilul care strigă în lumina mai trează / Decât rana unui soldat).

Dar și transformare, când timpul și inima se prefac în pământ (Întorc ceasornicul cu bătaile inimii / Până se face pământ).

Cuvintele spuse sau scrise nu se pierd niciodată, rămân în amintire ori în carte, devenind izvor de iubire (Întorc filele cărților / Ca pe niște porți ale unei cetăți de odihnă; Îți sărut gura pierdută / de toate cuvintele lumii acesteia).

Iar natura nu rămâne datoare, ci pătrunde cu toată ființa în suflet, animându-l și făcându-l să dorească mai mult (În seara aceasta las să treacă prin mine / Stol după stol), să iubească mai mult (Nu știu să mă rog, nu știu să mă închin / Dă-mi Doamne gura luminii pe gură, / Iubirea privirii în cuminecătură, / Scoate-mă la maluri cu ispite cu tot / Și mă iartă așa cum eu nu mai pot).

Câteodată, mesajul poetic e diluat (precum în poemul **Cetatea de la marginea lumii**), dar poezia Doinei Rândunica Anton, deși cuminte, delicată, lină, unde până și erotismul este mai degrabă sugerat decât exprimat, are o forță imagistică deosebită (îndeosebi vizuală), un rol deosebit de important revenindu-i metaforei.

Metabolizare spirituală și metaforă în poezia lui Nicu Cismaru

Mihaela RĂDULESCU

Cel de-al șaselea volum, *Scânteieri lirice*, semnat Nicu Cismaru, încântă prin starea vizionară asupra universului înconjurător. Discursul liric imprimă uneori, procese de obiectivizare, prin intermediul cărora eul creator se detașează, își permite distanțarea de lume, sorbind înțelepciunea vieții, prin gesturi meditative: „Limba i s-a pierdut printre cuvintele cu file.../ El o caută cu penseta adormită/ de secunde anesteziate local, pe aripile unui porumbel...// Privește cadranul și cută ieșire, / spionând anii plecați mult prea devreme / spre un oftat adânc, / măsurat cu inegale vârteje la fiecare răscruce...”

Și totuși, poetul relativizează tot acest reflux al gândirii așezate, echilibrate, prin modul cameleonice de a-și schimba registrul liric, subiectivizarea

viziunii poetice fiind posibilă prin intermediul inovațiilor stilistice: „Adie-mă cu umbra ta, / Cu șoapta vântului mă-mbracă./ Când nopțile vor tremura, / Speranța las-o să se-ntoarcă.// Rămân în gară de planton/ Și dacă ești, sunt deocamdată, / Un fanion pe un peron, O mică lampă spânzurată”. Din orice perspectivă am privi discursul liric, Nicu Cismaru știe să ducă metafora în zone interpretative nebănuite, foarte îndrăznețe, conținutul semantic fiind complex, registrul expresiv căpătând nuanțe diverse.

Autorul nu mizează pe idee, pe concept, ci mai degrabă plasează cuvântul în slujba simțirii, a trăirii. Poe-mele sunt efuziuni ale spiritului, sunt transpirația inimii și devin respirații subconștiente. Cartea e scrisă în cheie alegorică, în sensul că individul, ființa umană își reconstituie traseul sentimental, apelând la substituirii metaforice, instituind literaturii, roleri și funcții noi. Prin prisma unei abordări psihologice, poezia e aservită inconștientului și subconștientului, captând energii pozitive, pe care le transfigurează simbolic, în dimensiunea oniricului.

Ei bine, poezia lui Nicu Cismaru e vie, poartă marca autenticității, e expresia omului în raport cu lumea, fiind proiecția metaforică a vieții. Dincolo de formă și conținut, avem cuvântul, care transformă realitatea imediată, o diluează, o anulează, o metamorfozează în stări de spirit.

Metafora e revelatorie, ea captează prin registrul plurivalenței interpretative. La Nicu Cismaru, poezia e un proces al transformărilor, al esenția-

lizării trăirii, metafora fiind expresia vieții. E o fascinație a limbajului, logosul producând efectul mirajului, al exaltării spirituale, eul creator suprapunând planul oniricului cu cel al realității. Notele distincte ale expresivității fac posibilă o desfășurare a discursului liric interesantă, dimensiunea imaginarului mizând pe subtilități de conținut.

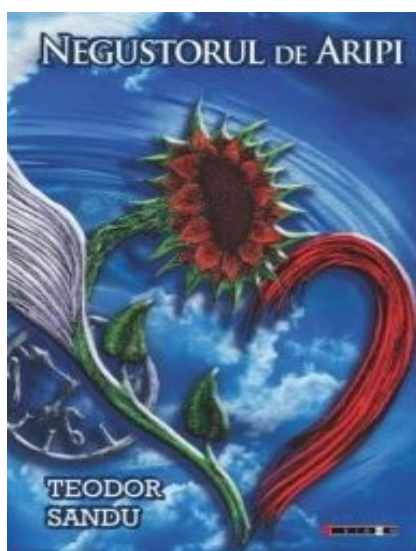
Privind arhitectura textuală, observăm păstrarea formei în canoanele clasicului, așa cum știm că-i place poetului să scrie. Și totuși, Nicu Cismaru are forța de a scrie și în vers liber, mizând pe tentația postmodernismului. Poemele în vers liber, au fluiditate, sunt apetisante, au o rezonanță aparte, stilizând notele jocului de limbaj. Fiecare idee poartă amprenta unei conștiințe poetice înalte, expresivitatea fiind elementul cheie în deciptarea imaginarului poetic: „Apoi m-am prefăcut în lup/ cu gâtul înroșit de fâlcile

mele/ de capră/ Gemeam și behăiam.../ Da, ca o capră / de durerea fâlcilor mele/ de capră.../ Mă așezasem sub copita ei, simțindu-i mersul în ceafă”.

Cartea induce, ba chiar instituie o metabolizare prin metaforă a relației ființei cu universul exterior, înțeleasă ca metodă de sustragere din mundan prin jocul imaginarului și stăpânirea expresiei. Dacă vreți, e o formă de regândire a existenței. Nicu Cismaru știe să se salveze din cotidian, reinventează sensul propriei vieți, redefinindu-l prin cuvânt. Volumul e o resurecție a creațiilor anterioare, în sensul că esențializează stilul creator, îl duce spre desăvârșire. E o contextualizare a notelor specifice poeziei sale în peisajul liricii actuale, dar și în planul propriei creații. Prin intermediul funcțiilor limbajului și prin fascinantele asocieri semantice, Nicu Cismaru transformă lumea din jur, în *Scânteieri lirice*.

Negustorul de aripi – un ocol în jurul universului propriu

Constantin VOINESCU

Negustorul de aripi, recenta carte a lui Teo Sandu, este o expediție lirică temerară în căutarea sinelui, în descoperirea, uneori, sau redescoperirea, alteori, a propriului eu, cu treceri, din aceste pricini, de la starea de contemplație la cea de reflecție, pe o traiectorie ce transcende, nu de puține ori, realul.

Poetul trece, în interiorul aceluiași text poetic, de la *a privi* la *a înțelege* și de la *a înțelege* la *a reflecta*, *a medita*, ajungând astfel, mai degrabă la o învoială cu sine decât la o judecată imuabilă. El simte nevoia *unui ocol în jurul universului/ pentru a culege buccăți de furtună*, demers închipuit ca *zbor*,

ca desprindere de terestru, ca înălțare spre cunoaștere, cu ajutorul aripilor, așezate simbolic în chiar titlul volumului.

Până și privirile, ca instrument al cunoașterii, iau, în același poem, *Dorință*, de pildă, forma aripilor, simbolizând sugestiv nicicând reprimata aspirație sufletească de înălțare deasupra condiției umane, deasupra propriei condiții. Simbol al spiritualității, aripa dobândește în poemele lui Teo Sandu, noimă de cunoaștere luciferică, de descoperire a misterului existențial și de potențare progresivă a acestuia: *pentru a înțelege unele taine/ faci comparație/ între realitate și revelație/ între ce vezi și ce nu știi/ între ai plecat și/ te rog să mai vii/ între imaginație și/ ce-ți mai aduci aminte/ între punct și/ o mie de cuvinte/ întrebarea fără răspunsuri/ și sosirea fără anunțuri/ între plânsul fără sughițuri și/ prăpastia fără abisuri...*

Rânduit cu meșteșug liric în vers, cuvântul se primește neîncetat, cu semnificații toarse din reperul motivistic inițial: *aripi*. Astfel se dezvoltă ideea de libertate, de ieșire din spațiul existențial strâmt, apăsător, dintr-un impus domiciliu forțat, spre zone libere, largi, de cunoaștere și devenire spirituală: *ești asemenea păsărilor oarbe ce zboară obligatoriu/ în cercuri largi pe lângă sensuri superioare/ pe lângă cuib, pe lângă gânduri/ și se opresc la un moment dat brusc/ culegând gânduri unul câte unul de prin toate părțile/ pentru a fi în rând cu lumea aceasta/ uneori dezamăgitoare de la facerea ei încoace.*

Aripile înseamnă avânt, căci zborul fără avânt, fără propulsie, fără țintă, ar fi cădere, prăbușire în abis, în cotidianul tern, în deșertul pustiu al străzii plin de oameni cenușii, acolo unde pi-

cioarele goale au tălpi de smoală, unde iubirile nu-și mai scriu scrisori, iar noi înșine devenim disperați prin subsolurile unde nu mai avem/ semnal/ la telefonul mobil.

Mesajul limpede al poemelor din această carte a zborului în plan vertical este neîncetata strădanie a individului de înălțare deasupra sa, de transgresare a liniei de demarcație a materiei de spirit (*m-am desprins de trup/ și am rămas doar cu aripile desfăcute*), de pătrundere în metafizic prin depășirea cadrului experienței existențiale cotidiene. Căci numai astfel poate fi dobândită libertatea de acțiune a individului, conform proprie-i voințe, supuse neconținut cunoașterii prin zbor: *am încercat să ies de pe linia trotuarului personal/ ce șerpuiește printre mormintele uitate/ ca și cum aș fi încercat să ies din timpul meu rostogolit/ după ce a fost împărțit în sfere/ ce sar, jucând șotron/ în spațiile delimitate de cretă colorată.*

Înțelegând deci aripile ca semn al avântului, al despovăririi de materie, al eliberării sufletului de apăsarea terestră, propriul eu duce și o acerbă luptă pentru dobândirea lor, căci ele nu sunt dăruite de cineva, ci dobândite de sine prin sine, cu prețul parcurgerii unui lung și spinos, dar și purificator, drum inițiat: *îmi amintesc scheletul meu de sub pământ/ care a început să se miște/ de pe o parte pe alta/ întinzând mâinile pline de pământ argintiu amestecat/ către disperarea luminii/ alteori/ despre zborul la care particip acum/ printre toate păsările călătoare/ cărora nu le cunosc secretul de a avea drumul fără opreliști/ și cu toate aceste adau din aripi în același ritm cu ele...*

Aspirația sufletului spre a cea stare supraindividuală este sugerată de avânt, de elanul în zbor, ce deține și calitatea de a aduce cunoașterea schimbătoare de statut existențial primar. *Păsările călătoare, aripile* sunt în poemele lui Teo Sandu semne poetice cumulând idei ce transpar vizibil din versuri precum cele citate: *desprinderea-înălțare, evadarea* din cotidian, din propria condiție umană, *transcederea* spre supraterestru, dinspre mundan spre supramundan, spre infinit, *zbor, libertate*. Sau *plutire*, ca la Eminescu, în *Povestea magului...* unde îngerii (înaripați) plutesc în univers, într-un spațiu dintre om și Dumnezeu, dintre aspirație și împlinirea ei.

Cu o largă circulație în lirica românească, de la Bacovia la Blaga și de la Labiș la Nichita, motivul aripilor, al păsării în zbor, filtrat printr-o viziune poetică proprie, traversează de la un cap la altul șirul de poeme cuprins în cartea lui Teo Sandu. Eul propriu se eliberează de angoase nu doar prin înălțare, ci și prin deplasare în plan terestru, prin desprinderea de locul unei îndelungate și apăsătoare staționări: *dimineața/ înainte de a mă trezi/ mă grăbesc îngrozitor/ să găsesc un taxi/ pentru a pleca de lângă mine/ o condiție imperativă/ deoarece/ mărtu-*

riesec că m-am obișnuit prea mult/ cu propria-mi prezență/ cu sufletul meu ce-mi invocă singurătatea...

Tematic poezia lui Teo Sandu se cuprinde reflexiv între viață și moarte, între scurgerea implacabilă a timpului și iubire, între trecut și ce va fi, între apăsare și eliberare, între constrângere și libertate, între inerție și mișcare. Acest univers poetic bine construit prin strunirea atentă a semnificațiilor izvoare din cuvânt poartă pecetea originalității atât prin limbaj, cât și prin forma artistică sobră, ferită de ornamentul inutil. Frământările lăuntrice în căutarea identității proprii, neliniștile și îndoielile nu conduc spre o soluție existențială expiatoare, spre răspunsuri dătătoare de speranțe, ci adâncesc, amplifică taina: *identitatea mea a început să se disocieze/ în toate oglinzile în care o văd/ cu toate imaginile ei goale/ și nu mai știu care e cea adevărată.*

Teo Sandu scrie convingător, cu mijloace poetice potrivite temei, o poezie a explorării sinelui, redimensionând, în viziune lirică proprie, raportul eu – sine, scrie o poezie a eliberării sinelui de sine, a desprinderii de terestru, a înălțării transcendente. O poezie pe ale cărei aripi cititorul se lasă înălțat spre emoții artistice învăluitoare.

Poezie

Mariana CORNEA

până la anulare

cel ce ia forma apei
remodelează malurile
și aerul tăios ca o cifră
împinge pielea pământului înspre poli
fiecare piatră
fiecare stâncă spălată
poartă pe brațe o formă
și-o lumină seceră grâul
traversându-și venele
pe dinăuntru

cel ce ia forma ploii
străbate desculț bulevardele
ce respiră arată calea spre marile ape
un ochi înalt și-albastru
cu părul croit pe măsura răsucirii
păsările-și fac cuiburi din albitura lumii
peștii-și rujează buzele cu roșu
copacii și frunzele aprind o lampă
în care încremenește totul

ceva mai mult decât o mărturisire
împinge pielea pe oase
și pe sângele înghețat
copitele îngerilor
de câte ori

umblând pe străzi

am văzut un munte mai înalt decât alți munți
străbătut de ghețuri neatinse
ape
ovale-rotunde

am văzut un munte mai înalt decât alți munți
mișcător ca un bocet țigănesc
cărbune
cu trecerea timpului

i se suciseră venele îndreptându-se amenințător
tare și rece ca mările nordului
cercuri
din cremene
cărbune
rugină

toate femeile ieșeau de acolo cu rochii lungi
crescute pe buze flori albe
pe umerii mai palizi
mai puternici
de încă o întindere

cu miile văzuserăm un munte mai înalt decât alți munți
într-un loc
între mucegaiul cerului și mucegaiul cărnii
dumnezeii se plâng de lipsa de aer
de când începuseră să vorbească
nu aveau culori
doar guri lungi cât plictisul
spre stânga spre dreapta
un blestem moștenit
până când trupul

departe poate deveni o consecință
un mister abstract
pe fiecare perete
ar putea să plângă
ca un sfânt obosit
de frica
de curajul lui

Gina ZAHARIA

nu mă aștepta

astăzi mă voi opri sub salcâmi
voi înnopta acolo odată cu iarba din cântec de greieri
patul meu din raze de lună se va întinde
ca un curcubeu la peșit
nici foame nu-mi este
ultima oară am adunat comori de suflet
pentru masa aceea goală
și nu mă sperie șuieratul șarpelui din spatele zilei

îmi spun rugăciunea și cânt

voi intra în somnul tău ca un soldat gelos pe floarea
din părul iubitei
îți voi deschide descifra codul inimii și voi hoinări cât e noaptea de mare
pantofii mei vor lăsa urme peste tot
cu bucuria unui oaspete pierdut într-un pahar de vin

mă răsucesc într-o chemare și atât

după mine un roi de gânduri se întrec
cu foșnetul căprioarelor
prin pădurile virgine
atinse de grindină

acuarelele cerului

nu te îngrijora dragul meu
drumul pe care merg trece printr-o pădure de crini
și ce dacă se vede apusul mereu am iubit acuarelele cerului
au ceva din tandrețea brațelor tale
când mă legănau deasupra oceanului

voi da la o parte aricii
voi călca atentă să nu șterg dungile tigrului rămas de turmă

însetată voi fi și voi sorbi liniștea din cupe cumini
 ca o apă dulce voi pătrunde în sângele tău
 ca un torent voi strânge amintirile sparte
 de copitele căprioarei furișată într-o poveste exotică

și nu voi întreba de ce plouă cu noi pe acoperișuri înalte
 nici de ce m-ai trădat cu umbra mea pe partitura unui crez
 am aplaudat din când în când
 alteori am aprins focul pe ogorul cu gânduri
 strigam că ai ascuns izvoarele dar tu mă păstrai dincolo de ochii închiși
 clipeai odată cu mine mă botezai în inima ta și-mi dădeai nume nou
 să mă chemi și să nu știu să vin
 să te urmez și să nu te ajung niciodată

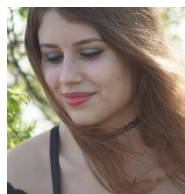
de mână te țin

unde ai fost ziua mea bună și de ce m-ai lăsat în ceata asta de tâlhari
 am zis că-i o glumă dar tu te scalzi în aurul lor
 iar eu nu mă pricep să-i hrănesc
 de-ai ști ce caraghioși sunt
 unul are haina pe dos altul fumează cu ochii închiși
 câțiva au sărit de pe Turnul Eiffel
 într-un pahar cu iluzii

poate ești supărată că am plecat dimineață fără să-ți spun
 că ești frumoasă
 știu
 iar ți-am furat rujul care săruta cel mai bine
 și se așeza pe eșarfa artiștilor trecuți de prima tinerețe
 dar altădată te dădeai după treburile și nu mă pedepseai
 pentru nimica toată

sper că mă auzi vorbesc în șoaptă să nu trezesc împlânzitorul de tigri
 l-am îmbătat cu privirea aia oacheșă
 pe care mi-ai împrumutat-o într-o duminică
 mi-a trebuit ceva răbdare dar a zâmbit când vântul mi-a furat
 dantela de pe umeri
 aaaa era să uit
 de astăzi de mână te țin

Diana Adriana MATEI

O poezie despre mine

Nu vă obosiți să priviți în mine prezentul
căci atâta am de spus

sunt un ochi din care a rămas
doar celălalt ochi
și un braț din care-a mai rămas
o mână

în rest sunt un actor care
nu a adoptat ideea invenției de sine

Mi s-a dat un om și mi s-a spus
Joacă-l pe-asta

și l-am jucat cu neluciditatea
condiției lui de el
cu limpezimea locuirii mele
în condiția lui de el

Amorul care ar fi putut
să mă dezmiere vreodată
a trecut inexistent-mă
în sânul celor interpretați de mine
împărțindu-l frățește

Ultima dată am jucat
sărutul a două persoane
aș zice că-i ca o strângere de mână cu aripi
în care mi-am tăiat zborul în pene

Acum mi s-a mai dat un om
și mi s-a spus iar joacă-l

Și l-am jucat... interpretându-mi dublura
care picta un pantomim nenăscut
pe cât de nenăscută eram!

Când îngerii vor cădea

Va veni vremea când îngerii
îmi vor cădea și mie în voaluri
iar rochia de mireasă
își va croi în spinii tăi
tot raiul

și voi vedea că-n sângele lui
apusul își va mai închea
o dată cerul în vâl
cu mormânt în câte o roză
plângând!

Gânduri postume

Obişnuiesc de la o vreme
să trăiesc cuvinte care nu știu
pe ce culori sunt scrise
și nu vedeam până acum
că roata unei trăsurii e doar
o parodie a mișcării pământului
în care vehiculul râde întotdeauna
cu portiera deschisă
ori că în cutele scaunului
ruginesc în continuare
portative fără vrăbii.

Nu îmi pasă că locuiesc
într-o odaie ridicată cu pietre
care m-au nimerit de fiecare dată
și nu e de mirare că încă
mă doare carnea uitându-mă
pe tavanul care sângerează

Și încă mai cred
că-n loc de memorie
m-am pricopsit cu o pereche de suflete
care gândesc cu trupul celuilalt
ca și când și-ar aminti
de două ori de mine
așa cum eram
iubindu-mă cu patima
din care numai eu
mi-aș putea concepe de la capăt
părinții!

Vali NIȚU

mă-nalț pentru o reverență

alunecând prin timp îmbrac trupul serii cu o poezie
îi dăruiesc o brățară dintr-un vers
autograf pentru Divinitate

anotimp după anotimp dintr-o metaforă îi fac cercei
îi scriu în despletitele dimineți
imaginația poetului – ca mod de viață

martor e necuprinsul iubirii cu drepturi de autor
mă agață la urechea viselor să pot șopti
că-i un dar iubirea de la Dumnezeu

într-un cerc dragostea mă ține de mână
aninat de culorile curcubeului
istoria clepsidrei trăiește să mă curgă

în vara sufletească iubesc pașii din roata
prezentă din amorul unei femei
culoarea roșie – reverența pentru viață

la poarta sărutului silabele iubirii dintr-o răscruce
mă-nchid cu cheia într-un refugiu
într-o carte cu chip de femeie – celestă secundă.

valsul luminii are mirosul tău

în curcubeul anotimpurilor
imaginea neegală a femeii pe care o iubesc
pură fântână
îmi potolește setea și trăiesc sărutul fierbinte
din zarea brațelor sale
nepereche dansul dintre cuvinte

zboară spre lumină în desenul minții
gemene gânduri rescrise
tu și eu
rod logodit cu propriile amprente

dincolo de vise
 în umbletul sărutului și al trupurilor flămânde
 clipa atâtor dorințe

deschid palma serii și o sărut
 simt curgerea lină a înserării
 înspre verdele ochilor din timp
 pasiune ce mistuie ceasurile târzii

îmi strunesc degetele să atingă cuvântul
 ne strigă numele
 ecoul răspunde
 vin
 iubita mea

diseară voi picta pe buzele tale
 un incendiu de argint din imperiul trupurilor
 având un nume
 floare de iris.

a iubi libertatea de a fi

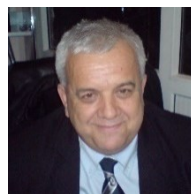
scriu gândurile sufletului
 iubesc să scriu – scriu să iubesc
 sunt doar o nuanță dintr-un curcubeu
 undeva-n ideea de a fi jocul în doi
 din umbre și lumini – bărbatul și femeia – noi

pictez cuvintele oriunde în lumina unei lumânări
 alerg armoniile ochilor
 în cel mai îndrăzneț vis din libertatea ce aplaudă
 cea mai frumoasă lume
 de după nelume

au înnebunit dorințele
 le e sete cu fiecare vis de un val fierbinte
 sculptează pe obrazul dimineții
 setea unui timp
 în miresme de crin fierbinte

dincolo de pasiune
 aniversarea zilei de naștere a iubirii
 nerăbdarea de a ne vedea în camera de zi
 în dansul ca un zâmbet pentru o lecție a dorinței
 în ritmul ochilor pătrunzători
 buzele senzuale – trăiri în esențe.

Nicolae NISTOR

POETUL ORB

Un albatros rătăcit
se lovește de stâncă,
este poetul orb
ce vorbea despre lume
prăbușit pe drumul din munte...
Atârnă durerea în pupile închise,
drumul spre cer o cale spre vise
cu picioare desculțe și tăceri neatinse.
El urcă și urcă și nimeni nu vede
un orb ce se crede un zeu
în care aruncă prostia cu seu
și asmute câinii către el...
Din mâinile frânte cresc aripile
albe și se simte adiere de zbor.
El, orbul, poetul se transformă
într-un zeu alb zburător...

TATĂL MEU CEL SFÂNT!

se dedică tuturor taților deveniți stele...

Acum nici lacrimile nu ajung,
nici un căuș nu mai culeg în urma ta.
Ești prea uitat în pietre de mormânt
și prea mult vânt dansează în urma ta...
Mă prind de scorburi care tac mocnit,
în apa care curge peste tine...
Nu înțeleg de ce ai luat atâtea în tine,
iar noi ce să mai ținem, amintiri?
Pământul se dizolvă în culori crude
peste aceste anotimpuri nude,
iar eu îți stau la căpătâi cu florile de munte.
Îmi cad pe cap atâtea nopți plecate
în stelele unde te-am pierdut,
iar când începe iar să plouă
văd ochi de stele stinse, te văd plângând...
Ai fi dorit să pleci cu soarele cel blând,

CEASURI TOPITE

Privești cu un ochi la ceasul din perete
 care rotește cercul copilăriei
 sau arcul hegelian...
 Apoi vezi omul ăsta
 cu mâinile toarse de iubire
 el, centrul Universului,
 celălalt, ochi invidios pe Horus,
 prea grăbit să ardă piramide...
 Viața care se rotește lin
 spre stânga – ai vrea
 tu spre dreapta – ca o mare calmă albastră
 mult soare și scoici vorbitoare...
 Nu ai știut să cerni timpul,
 ai fost prea grăbit până la topire.
 Văd pe roata asta cum persistă memoria,
 relativitatea timpului care cade
 într-o curgere reală sau ireală,
 imagini 3G pe perețele prea înalt,
 prea alb să vezi limbile imaginare...
 Copilul caută treptele unei rotiri,
 un carusel visat de el,
 de cei care au plecat
 prin cartea care comprimă timpul
 printr-o curea zero și unu.
 Să stai cu ochii la ceas după ce
 te-ai întors din călătoriile lui Dali
 unde totul se topește
 încercând să mai salvăm ce se poate
 sau dincolo ce poate fi,
 dincolo de clepsidra vidă ,
 poate un zâmbet de silfidă?

LACRIMĂ VIE

Fântâna nu a plâns niciodată,
 era uitarea ascunsă după timp
 și acum așteaptă tunete
 să nu-i mai fie sete,
 iar noi trecem pe acolo
 unde ursitoarele te îmbie
 din oglinda de apă vie...

Florea FLORESCU

Cer cu vulturi

La marginea unei vii,
coapsele devin făclii.

Înveșmântate în soare *actorului Ilie Gheorghe*

Stă cuvântul pitit în călimară,
Iisus vrând să coboare,
face din cuvinte covoare.

Moștenire literară

Trag cu urechea la cuvinte,
noaptea,
cum se ciocnesc în morminte.

Rugăciunea din urmă

Spânzurat de cer,
vulturul vine,
la Iisus să se închine.

Fac târg cu cartea

E o prostituată.
Metaforele se ceartă.
Pe rafturi
își dezbracă sufletul îndată.

Ocean de busuioc

Noaptea nu este obscenă.
Linia dintre sâni
este defileul pentru mâini.

Cadavru de vultur

Uitarea divină,
în moartea zborului!

Urma scapă turma

Poetul cântă din cuvinte,
sfinte,
așezate-n morminte.

Suveranitate

Ziua suferă de noapte,
ca șasele de șapte,
ca nașterea de moarte,
ca poezia de carte.

Mugurii de primăvară

De copac s-au descusut
și-au zburat în sus
să-l sărute pe Isus.

Dar de Crăciun

Prințesei Sofia-Maria Florescu

Ninge în neștire
cu pereți de mănăstire.

Livada de meri

Cuib
de sâni
pentru păgâni.

Între floare și frig

Pruncii îmi pun întrebări și răspund,
Înger nu mai sunt, căzusem din cer,
Eram când prea-nalt, când prea scund
Jumătate ostaș, jumătate oier.

Pruncii se miră în asemănare
Cu cel de o ființă cu care mă strig,
Maternității copacului care
Pe aceeași coloană-i floare și frig.

Vânzătoarea de dragoste

Desagii sânilor spânzurați,
noaptea sunt evaluați.

Pogonul lui Dumnezeu

Dragostea când se încheie,
zile de-a rândul
iarba miroase a femeie.

Pântecele satului Ghizdăvești

În galopul calului,
casele arătau la poartă,
ca niște pântece
de femeie însărcinată...

Și totuși, omul

Porți masca iernii, mamă.
A amuțit pădurea de piatră
Pe năframă.

Ce singură îmi pare că ești,
Singură ca un munte pe cer.
Timpul te privește din față
Pădure de piatră.

Chenar cu poezie

Buzele tale
ard
cerul pământului
pe-o singură lacrimă,
pe-o singură voce,
cântecul rănilor de lumină
în arșița vântului.

Arca lui Noe

Plouă de-o oră
și douăzeci și șapte de zile,
grâul s-a copt
mai puțin cu douăzeci și șapte de zile.
Miroase a tristețe,
a Bacovia.
Noe
și-a rupt arca
în nisipurile
Ghizdăveștiului.

Cartea își rescrie prefața

Trec dintr-un ceas în alt ceas necuprinsul
cartea își liniază întinsul.
Trec dintr-o zi în alta amintele
cartea își alege cuvintele.
Trec dintr-o săptămână în alta migala
cartea își presară cerneala.
Trec dintr-o lună în alta hotarul
cartea își transcrie tiparul.
Trec dintr-un an în alt an dimineața
cartea își rescrie prefața.

Titlu de proprietate

A plecat tata de pe ogor,
în lumea celor fără dor,
și mi-a lăsat drept moștenire,
un pogon de iubire.

Leacuri peste veacuri

– aspecte de magie și medicină populară românească

Claudia BALAȘ

Medicina populară românească a folosit încă din timpuri străvechi o serie de leacuri preparate din plante. Nu este numai o „medicină magică”, ci o adevărată știință populară elaborată de-a lungul veacurilor în condițiile cunoașterii foarte amănunțite a unui complex biocenotic cu numeroase specii utile.

S-a acordat întotdeauna un deosebit interes studiului plantelor utilizate în medicina populară românească în scopul verificării însușirilor curative semnalate de popor de-a lungul timpului și adaptării acestor plante în terapeutică. Printre cele mai vechi texte de acest gen păstrate se numără și manuscrisul nr. 740 din Arhivele Statului din București, datând din secolul al XVI-lea; în prima parte a acestei lucrări, intitulată *Folosirea Plantelor de Leac*, sunt menționate unele produse vegetale folosite în medicina populară, dar cu acțiune terapeutică recunoscută și de farmacologie, precum: menta; „are putere și vindecă toate boalele”, autorul recomandând fierberea plantei în vin sau în apă, și administrarea acestuia dimineța pe nemâncate, având calitatea de a „smulge cu puterea sa toate stricăciunile launtrice”.

O altă plantă amintită în manuscris este napul, care în urma fierberii în

apă este util în spălarea părului sau folosirea sa în îndepărtarea viermilor intestinali prin fierberea în vin și băut dimineța pe stomacul gol.

De asemenea găsim menționată și urzica, indicată atunci când unui om „îi este greu la stomac” și sfatul „bea și vei fi sănătos”, prepararea acesteia făcându-se prin fierberea plantei și adăugând miere proaspătă de fagure. Mai este menționat și faptul că „cine are răni, pisează frunze de urzică cu untură veche, curăță toate rănilor și le vindecă”. Frunzele plantei bogate în provitamina A, vitaminele C și K, sunt folosite și astăzi pentru acțiunea hemostatică, pentru proprietatea de a fluidifica secrețiile bronșice și pentru caracteristica diuretică.

Roinița este recomandată de vechiul autor în afecțiunile oculare, în timp ce pătlagina e indicată în tratamentul rănilor frigurilor și diareei sub formă de unguent sau fiartă în vin.

Reprezentând un capitol de literatură populară cu caracter practic, rețetele medicale au circulat intens la români fie pe cale orală, fie în scris. Astfel au rămas moștenire culturală numeroase vechi manuscrise miscelanece și chiar tipărituri în limba română, cu

precădere calendare, care conțin formule de leacuri populare.

Dintre publicațiile cu texte farmaco-terapeutice sunt demne de menționat Calendariul pe 112 ani apărut în 1785 la Iași. În Predoslovia către Citori, autorii au menționat „doftoriile cele cu lesnire și fără multă cheltuială ce se găsesc pe la casele celor săraci, ca să le folosească la vremea boalelor lor”. Paginile rezervate doftoriilor cuprind fie formule de siropuri preparate din pelin, măceș, scorțișoară, portocale etc., fie unsori, precum cea de pelin, liliac, crin, răme etc., în timp ce recomandările terapeutice sunt prezentate în ordinea lunilor și se referă la afecțiunile mai des întâlnite în perioada respectivă și anume friguri, dureri de cap, mușcăături de șarpe, limbrici etc.

Cu vântu ai venit

Cu vântu să te duci

Albăstreaua, floarea grâului, crește prin semănături, pe marginea drumurilor, prin locuri aride și pietroase. Înflorește în mai-iunie. Infuzia din flori de albăstrele se folosea pentru spălături în boli ale ochilor. Ceaiul din florile plantei era folosit în boli de rinichi sau ficat. Vitelor, în boala numită zăpreală (nu puteau urina) li se dădea o fiertură din flori de albăstrele.

Coadă șoricelului, coada șopârlei crește prin locuri cultivate și necultivate, prin câmpuri și marginea pădurilor. Părțile aeriene ale plantei sunt folosite în scopuri medicinale. Ramurile cu frunze și flori se culeg după înflorire. Uscate și pisate sub formă de pulbere se puneau pe răni pentru a opri sângerarea și a dezinfecta locul vătămat. Tot sub formă de pulbere amestecată cu usturoi pisat și sare se folosea pentru ameliorarea durerilor de măsele

și vindecarea păduceilor (bătăturilor) de pe tălpile picioarelor. Pulberea, amestecată cu tămâie, ulei și ceară forma o alifie care se aplica pe răni.

Plămădită în țuică, coada șoricelului era întrebuințată ca leac în durerile de stomac, boli de rinichi și ficat. Ceaiul din ramurile și florile plantei era bun pentru tratarea tusei, durerilor în piept, de stomac, colicilor intestinali, constipației, bolilor de ficat și fiere, hemoroizilor.

Coadă șoricelului sau *buruienile albe*, cum mai este denumită, se folosea și în descânțece. Cu ea se afumau și descântau copiii care sufereau de enurezis nocturn (urinau noaptea în pat). În acest scop, planta era culeasă în zi de miercuri sau vineri și cu ea se afumă și descântă în trei zile de luni, timp de trei săptămâni la rând. Descântătoarea spunea: *Cu vântu ai venit/ Cu vântu să te duci!*

...iară *Tu alun, să mi-l aduci ca un nebun,*
Tu arțar, să mi-l aduci ca un armăsar,
Tu sânger, să mi-l aduci ca un înger.

Alunul crește prin păduri, uneori este cultivat. În scopuri medicinale se foloseau seva de alun, bățul de alun și fructele arbustului, alunele. Pecinginea se tămăduia cu sevă de alun, iar cu un băț verde de alun încins foarte bine în spuză se ardeau păduceilor (un fel de bătăături) de pe tălpi. Cărbunii plămădiți (macerați) în rachiu erau leac pentru izdat (colici intestinale).

Bățul de alun era folosit și în descânțecile de mușcătură de șarpe. Cu trei bețe de alun se mesteca apa neîncepută pusă într-o cofiță nouă: *...Așa să iasă din os,/ din carne,/ din piele,/ Mușcăturile rele,/ a celui șerpurel,/ ce stă sub pietricică,/ în fântână*

mică,/ Sub tufă răsadită. Cu apa descântată se spăla locul mușcăturii.

Bățul de alun îl găsim și în far-mecele de dragoste. Pentru aflarea ur-sitei cuiva (fată sau băiat), descântă-toarea se folosea de trei smicele (nuie-lușe, bețe): una de alun, una de arțar și una de sânger, cu care bătea un ulcior cu apă neînceptută, spunând: *Tu alun, să mi-l aduci ca un nebun,/ Tu arțar, să mi-l aduci ca un armăsar,/ Tu sânger, să mi-l aduci ca un înger.*

Arțarul este un arbore melifer care crește în pădurile din zonele montane și înfloarește în lunile aprilie-mai. Frunzele erau folosite ca nutreț pentru animale, iar fiertura din coajă recoltată primăvara se folosea la vop-sirea lânii în bleumarin și negru. În scopuri medicinale, fructele erau folo-site pentru ceaiuri în cazul diareei. Bă-țul de arțar se folosea în descântece pentru aflarea ursitei.

Spânzul, cutcurig, bojgoțel, roșcuță, plantă erbacee, crește prin păduri și lo-curi pietroase, prin poienile de la mun-te și înfloarește în aprilie-mai. Cunoscu-tă ca buruiană de leac, se culegea în ziua de *Sâmbăne* (Sânziene, nașterea Sf. Ioan Botezătorul, la 24 iunie). Pentru sporirea virtuților ei magice și pentru a contracara eventualele efecte nefaste Sânzienelor, Drăgaicelor, plan-ta se păstra timp de șase săptămâni în biserică. În scopuri medicinale se folo-seau rădăcina și frunzele. Din rădăcina unei plante care creștea singură și care avea o singură floare sau era fără floare se confecționa o țepușă mică, numită spân/spânz care se folosea în cazul abceselor dentare, colicilor intestinali, durerilor de cap. Înspânarea consta în introducerea țepușii legate cu o ață în locul umflat și dureros sau în apropiere de acesta. Acest procedeu terapeutic se folosea și la animale (porci, cai, cornu-

te). Macerată în rachi, din care se bea câte o lingură înainte de masă timp de o săptămână, rădăcina de spânz era fo-losită pentru tratatrea trâncilor (hemo-roizilor).

Din frunze se făcea ceai pentru boli de inimă, rinichi, friguri, apople-xie, letargie, epilepsie, boli de piele și paraziți intestinali (limbrici).

...și Când s-o mai face târg
În locul ăsta de mătase
Și când o mai face nuca asta nuci
Și cornul ăsta coarne
Atunci să-ți vină ție
Și nici atunci!

Cornul, arbust care crește prin pădurile din zonele de deal, înfloarește în martie. Fructele sale, de culoare ro-șie, se numesc coarne și sunt folosite în alimentație. Se pot consuma crude sau uscate. Se obișnuia să se usuce la um-bră și să se păstreze, pe durata iernii, în magazie, prin grâu. În scopuri medici-nale se folseau doar fructele arbustului, coarnele. Pentru tratarea diareei se consumau crude, uscate sau fierte. Coarne fierte se puneau și în mâncarea porcilor pentru a evita îmbolnăvirea lor. În eczeme și pectingine se folosea mustul de lemn de corn. Pe muchea unui topor se aprindea o nuia de corn și cu ce rămânea după ardere (pulbere și zeamă) se ungea partea vătămată.

Lemnul de corn, folosit ca ma-terial de construcție, era bun și pentru descântece. Fetele și femeile „luate de zmeu” se descântau de trei ori, noaptea, în zilele de marți spre miercuri, joi spre vineri și duminică. După fiecare descântec se arunca câte o coarnă din fructele cu-lese dintr-un singur corn. Pentru cei care sufereau de „boala copilului” (epi-lepsie), li se descânta cu lemn de corn

uscat, o nucă uscată umplută cu nouă feluri de mătase: *Când s-o mai face târg/ În locul ăsta de mătase/ Și când o mai face nuca asta nuci/ Și cornul ăsta coarne/ Atunci să-ți vină ție/ Și nici atunci!* Lemnul de corn și nuca se îngropau în locul unde a căzut cel bolnav.

Coadă vacii, lumânărica, este o plantă erbacee care crește prin locuri uscate, pe coastele dealurilor, la margini de păduri, prin poieni și înflorește în iulie-august. În practicile populare, acestă plantă se pune sub așternuturi, pentru alungarea ploșnițelor. Era cunoscută și folosită în scopuri medicinale. Se foloseau doar părțile aeriene, în special ramurile înflorite. Ceaiul din flori se folosea pentru tratarea tusei, bolilor de plămâni, diferitelor bube, pentru ameliorarea durerilor de stomac și a celor reumatice. Celor bolnavi de gălbănare (hepatită) li se dădea o băutură obținută prin macerarea plantei în vin sau „rachiu frunte” (rachiu care curge prima dată și este foarte tare), din care bolnavul trebuia să bea „de marți până marți”.

Florile de lumânărică se foloseau și în farmecele de „scrisă” sau „ursită”. Descântată sau nu, pusă sub

cap de cineva, exista credința că-și va visa ursita. Tot cu floarea aceasta se afumau și copiii bolnavi pentru a alunga boala.

Dediței, săsănei, o plantă erbacee ce crește pe coline uscate, prin poieni, margini de pădure, înflorește în aprilie – mai. Cunoscută ca având proprietăți medicinale infuzia din frunze era folosită pentru spălarea ochilor infectați. Cu ceai de dedițel de trata tusea măgărească.

Conform credințelor populare, fumul de dedițel alunga duhurile rele, de aceea copiii care plâneau noaptea și se credea că sunt sub influența unor forțe malefice se afumau seara, înainte de culcare. În farmece de dragoste, se făceau băi cu buruiana descântată.

Vorba cântecului:

*Foaie verde-un dedițel, mă,
Fă-mă, Doamne,-un porumbel, mă,
La puica pe umerel, mă, o-of,
Să mi-o ciugul de cercel, mă.*

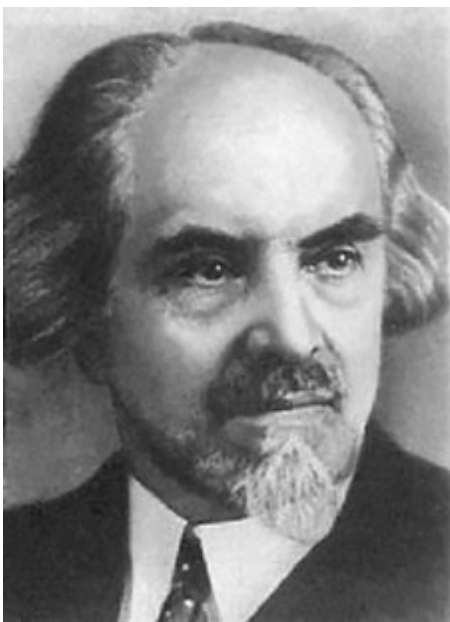
*De cercel s-o ciugulesc, mă,
De dragoste să-i vorbesc, mă,
Să-i vorbesc și să-mi vorbească, o-of,
Inima să-mi răcorească.*

Universalialia

Nicolai Berdiaev.

Despre demnitatea creștinismului și lipsa de demnitate a creștinilor (II)

Traducere de Aurel TINCA

Se pretinde adesea că creștinismul a eșuat, că el nu s-a realizat istoric și se scoate din aceasta un argument împotriva lui. Nu numai creștinii, dar însăși istoria Bisericii depune mărturie împotriva creștinismului. Trebuie să recunoaștem că lectura lucrărilor care tratează istoria Bisericii poate fi un scandal pentru cei a căror credință se clatină. Aceste cărți vorbesc de lupta în lumea creștină, de pasiuni și interese omenești, de depravarea și deformarea

adevărului în conștiința menirii păcătoase; foarte adesea ele ne arată o istorie a Bisericii ciudat de asemănătoare cu cea a guvernărilor, a relațiilor diplomatice, a războaielor etc.

Istoria exterioară Bisericii este vizibilă, ea poate fi expusă într-un mod accesibil tuturor. Însă viața sa spirituală și interioară, convertirea oamenilor către Dumnezeu, dezvoltarea sfințeniei sunt mai puțin vizibile; este mai greu de vorbit despre acestea, fiindcă istoria exterioară le acoperă, oarecum, și uneori le strivește. Oamenii deosebesc mai ușor răul decât binele, ei sunt mai sensibili la latura exterioară a vieții decât la viața interioară. Noi aflăm cu ușurință tot ceea ce se raportează la exteriorul ființelor, la ocupațiile lor comerciale sau politice, la viața lor familială sau socială. Însă ne gândim noi mai mult la modul în care oamenii se roagă lui Dumnezeu, ale căror vieți interioare se orientează către lumea divină și luptă spiritual împotriva naturii lor?

Adesea, noi nu știm nimic despre acestea și nu bănuim existența unei vieți spirituale la ființele pe care le întâlnim, cel mult o descoperim la cei apropiați nouă, cărora le acordăm o

atenție deosebită. În viața exterioară, care se oferă tuturor privirilor, descoperim cu ușurință acțiunea pasiunilor rele. Însă ceea ce se află în spatele lor, luptele spiritului, înălțarea către Dumnezeu, eforturile dureroase pentru a trăi adevărul lui Christos, aceasta n-o știm sau nu vrem să o știm. Ni s-a spus să nu judecăm pe aproapele nostru, dar noi îl judecăm mereu prin actele sale exterioare, prin expresia feței sale, fără chiar să aprofundăm viața sa interioară. Același lucru este și cu istoria creștinismului, nu poți s-o judeci prin faptele exterioare, prin pasiunile și păcatele omenești ce îi deformează imaginea. Trebuie să ne amintim ceea ce au trebuit să înfrângă popoarele creștine în istorie, care au fost eforturile lor cumpilate pentru a-și învinge vechea lor natură, păgânismul lor ancestral, antica lor barbarie, instinctele lor vulgare. Creștinismul a trebuit să pătrundă materia care opunea o rezistență de temut spiritului creștin. Trebuia să înalte în religia iubirii pe cei ale căror instincte nu erau decât violență și cruzime. Dar creștinismul a venit să salveze pe cei bolnavi și nu pe cei sănătoși, pe păcătoși și nu pe cei drekți. Și neamul omeneșc convertit la creștinism este un bolnav și un păcătos. Biserica lui Christos nu este chemată să organizeze partea exterioară a vieții, să învingă răul prin violență. Ea așteaptă o întreagă renaștere interioară și spirituală, acțiunea reciprocă a libertății umane și a grației divine. Prin natura sa, creștinismul nu poate să distrugă arbitrariul, răul în natura umană, pentru că el recunoaște libertatea omului.

Socialiștii materialiști declară cu satisfacție că creștinismul n-a reușit, că el n-a realizat Împărăția lui Dumnezeu.

Iată, în curând două mii de ani de când Răscumpărătorul și Mântuitorul lumii a venit pe pământ și răul continuă să existe, el sporește chiar, lumea este saturată de dureri și suferințele vieții nu s-au împuținat, prin faptul că mântuirea nu s-a împlinit. Socialiștii materialiști promit că realizează fără Dumnezeu și fără Christos ceea ce Christos n-a putut înfăptui: frăția între oameni, dreptatea în viața socială, pacea, Împărăția lui Dumnezeu pe pământ (și oamenii care nu cred folosesc cu satisfacție această expresie: „Împărăția lui Dumnezeu pe pământ!”). Singura experiență pe care o cunoaștem a realizării socialismului materialist este o experiență rusă, or aceasta n-a dat rezultatele așteptate. Însă nu există acolo o soluție a problemei. Promisiunea făcută de socialismul materialist de a face să domnească dreptatea în lume, de a elimina răul și suferința, se sprijină nu pe libertate umană, ci pe violarea acestei libertăți; ea se va realiza printr-o organizare socială impusă care va face răul exterior imposibil, constrângându-i pe oameni la virtute, la bine și dreptate. Și această constrângere o constituie marea diferență între socialism și creștinism. Așa-numitul „eșec al creștinismului în istorie” este un eșec legat de libertatea omului, de rezistența acestei libertăți a lui Christos, de opoziția relei voințe pe care religia nu vrea s-o constrângă să practice binele. Adevărul creștin presupune libertatea și așteaptă biruința interioară și spirituală asupra răului. La exterior Statul poate să impună o limită manifestărilor de voință, și el este chemat să facă acest lucru, însă nu înseamnă că răul și păcatul vor fi biruite. Această dilemă nu există pentru socialismul materialist, căci, pentru el, pro-

blema răului și a păcatului, problema vieții spirituale nu se pune. O singură problemă se pune: aceea a suferinței și a nedreptății sociale, a organizării exterioare a vieții.

Dumnezeu nu vrea să uzeze de forță, El nu vrea triumful exterior al dreptății, El dorește libertatea omului. Astfel s-ar putea spune că Dumnezeu nu suportă răul și se servește de el din cauza bunătății sale. Dreptatea lui Christos, mai ales, nu poate fi realizată prin violență. Comunismul vrea să ajungă la dreptate prin arbitrar, el neagă libertatea de spirit și iată pentru ce îi este mai ușor să realizeze această dreptate. Astfel, argumentul bazat pe eșecul istoric al creștinismului este de nesusținut. Nu se poate impune Împărăția lui Dumnezeu, nu se poate s-o realizezi fără o nouă naștere, care presupune totdeauna libertatea spiritului. Creștinismul este religia crucii, el recunoaște un sens suferinței. Christos ne cheamă să luăm crucea și s-o purtăm, să purtăm povara lumii păcătoase. Realizarea aici pe pământ a Împărăției lui Dumnezeu, a fericirii și a dreptății pământești, fără cruce sau suferință, este o imensă min-

ciună pentru conștiința creștinilor. Este una din ispitele pe care Christos le-a respins în pustiu, când i s-au arătat regatele lumii și când i s-a propus să se prostorneze în fața lor. Creștinismul nu promite cu orice preț realizarea sa și triumful său aici, pe pământ. Christos se îndoiește chiar de a găsi credința pe pământ, când El va veni la sfârșitul timpurilor. El a prezis slăbirea iubirii.

Tolstoi credea că e ușor să îndeplinești poruncile lui Christos, căci e suficient pentru aceasta să recunoști adevărul lor. Însă acolo era greșeala conștiinței sale prea raționaliste; misterul libertății și al grației îi era inaccesibil, acest optimism contrazicea adâncimea tragică a vieții. Apostolul Pavel zice: „Eu nu fac binele pe care aș vrea să-l fac. Dacă eu fac ceea ce n-aș vrea să fac, aceasta înseamnă că nu eu o fac, ci păcatul care locuiește în mine.” (Epistola către Romani, cap. VII, versetele 19-20.). Această mărturie a unuia dintre cei mai mari creștini ne dezvăluie profunzimea inimii omenești. El ne face să înțelegem că „eșecul creștinismului” este un eșec uman, nu un eșec divin.

Martie

1 martie 1955 – s-a născut, la Icoana, Olt, poeta și publicista ELENA CRUCERU
 4 martie 1919 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul MIHAI STĂNESCU (m. 2005)

6 martie 1944 – s-a născut, la Timișoara, prozatorul și publicistul C. VOINESCU

7 martie 1940 – s-a născut, la Brâncoveni, Olt, compozitorul și dirijorul JEAN LUPU

9 martie 1920 – a murit, la București, poetul și dramaturgul HARALAMB LECCA (n. 20. 02. 1873)

10 martie 1879 – s-a născut, la Slatina, criticul, istoricul literar și folcloristul DUMITRU CARACOSTEA (m. 2. 06. 1964, București)

10 martie 1975 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul GABRIEL TĂNĂȘESCU

11 martie 1997 – a murit, la Slatina, poeta și traducătoarea ILEANA BIJU-CORILĂ (n. 18. 10. 1922)

14 martie 1899 – s-a născut, la Izvoru, Olt, prozatorul și gazetarul MIRCEA DAMIAN, pe numele adevărat Constantin Mătușa (m. 6. 06. 1948, București)

15 martie 1971 – s-a născut, la Slatina, poeta și pictorița LUMINIȚA POPESCU

16 martie 1945 – s-a născut, la Slatina, muzicologul și dirijorul ALEXANDRU-CHIRILĂ STANCIU

18 martie 1952 – s-a născut, la Balș, pictorul PAUL TUDOR-BALȘ

20 martie 1941 – s-a născut, la Vișina Nouă, Olt, istoricul literar SONIA CUCIUREANU

20 martie 1959 – s-a născut, la Slatina, soprana FELICIA FILIP

21 martie 1957 – s-a născut, la Izvoru, Argeș, poetul și eseistul CORNEL NICULAE

22 martie 1960 – s-a născut, la Albești-Poboru, Olt, poeta MARIA CALCIU

24 martie 1821 – s-a născut, la Leu, Dolj, intelectualul și luptătorul pașoptist NICOLAE BARBU LOCUSTEANU (m. – 1900)

25 martie 1986 – a murit, la București, istoricul MARIN FLORESCU (n. 6. 07. 1939, Strejeștii de Sus, Olt)

26 martie 1961 – a murit, la Madrid, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul ALEXANDRU BUSUIOCEANU (n. 10. 10. 1896, la Slatina)

26 martie 2009 – a murit, la Slatina, gazetarul și eseistul FLORIN (FLOREA) NICULESCU (n. 17. 11. 1954, Spineni, Olt)

28 martie, 2008 – a murit, la București, istoricul și arheologul CONSTANTIN PREDA (n. 1. 11. 1925, Morunești-Morunglav, Olt)

28 martie 1994 – a murit, la Paris, dramaturgul, eseistul, poetul și publicistul EUGEN IONESCU (n. 13/26. 11. 1909, Slatina)

29 martie 1908 – s-a născut, la Caracal, poetul VIRGIL CARIANOPOL (m. 06. 04. 1984, București)

31 martie 1971 – a murit, la București, pictorul MARIUS BUNESCU (n. 15. 05. 1881, Caracal)

Proză

Condurul din lună. Scrisoarea unei necunoscute (XI)

Marilena TIUGAN

Ați privit vreodată Luna în noaptea de Crăciun? Unii vor râde, domnule, de această întrebare, dar gerul sticlos de afară le va alunga râsul!...

Avionul mă purta în acea noapte spre casă la o oră pe care o anume circumstanță mă obligase să n-o mai aleg. Neclintită, priveam prin hublou colțurile lunii rotunjind cețos un cerc perfect de lumină. Zbaterea vântului de afară aducea, din timp în timp, în dreptul ochilor, câte un pumn de ceață și câteva stelute înghețate de zăpadă. Interiorul avionului îmi părea o mică urbe necunoscută; ca oricare, cu o stradă centrală din care pornesc străduțe secundare, de unde, repede, ajungi la margini. Iar călătorii, însoțitori necunoscuți, sufocau spațiul închis care se sfârșea lipit de cotul meu drept. Dincolo, în afara peretelui metalic, era doar nesfârșitul...

Mă aflu de acum într-o poveste ciudată, determinată de împrejurări să pornesc singură la drum. Speram ca liniștea aparentă instalată peste călători să-mi aducă, și mie, un cât de mic confort. Ne aflu într-un repaus aparent de zbor, când, posibil, avionul să fi fost pus pe pilot automat. Pentru că Luna, neîntregită, rămânea în același loc. În momentul acela îmi doream o compensație, nu mă sfiesc să o spun, fie ea cât de mică. M-am mirat cum gândul meu fusese, cred, intuit de femeia de lângă

mine, pe care am surprins-o privind, și ea, cornul Lunii. Imediat am regretat gândul că un anumit fapt compensatoriu trebuia să se petreacă pentru ca eu să cred că nu eram singură. Cu toate acestea, detest să fii spionat de oamenii cu care mergi la drum. În schimb, dacă cineva ar fi privit spre mine cu atenție, mi-ar fi descoperit palmele lipite, așezate cuminiți, în cruce, pe genunchi, parcă spre a îndepărta toate capcanele în care aș fi riscat să cad în timpul, aparent static, în care nu reușeam să intuiesc mai nimic. Repetam în gând, a nu știu câta oară, „Tatăl Nostru”. Din fericire, gândurile mele nu fuseseră auzite, încât nu mă puteam acuza de un rău ce nu ar fi ținut de mine din niciun motiv, dacă, din întâmplare, vecinii mei de scaun ar fi fost surdo-muți, Doamne ferește.

Și totuși, nu cumva, femeia aceasta, cu un bilet de călătorie lângă mine, fugea din realitatea ei? Pe dată, presupunerea mea m-a făcut să mă scutur. Dar nu era decât o consecință a unei respirații străine ce îmi intra prin păr în urechea stângă. Nu am renunțat, în schimb, să cred că adevărul femeii, oricare ar fi fost el, era afișat doar pentru mine. Ceilalți călători erau prinși în centurile lor, dormitau, sigur fiecare pe scaunul lui și pe înălțimea spătarului, apărați de toate pericolele care s-ar fi

ivit, dar mai ales, de privirile indiscrete. Dacă toți însă ar fi avut posibilitatea să întoarcă în același timp capul și ne-ar fi privit, cred, domnule, că ceea ce ar fi văzut era cu adevărat un spectacol original și s-ar fi felicitat că nu l-au pierdut. Dar adevărul celorlalți ar fi fost inutil pentru ea. Pentru femeia de lângă mine era trist că numai eu reușeam să o văd și să o aud bine. Iar eu nu mă mai simțeam confortabil. Pentru că nu doream să fiu curioasă. Mă încerca un sentiment de frustrare, de altfel deloc nepotrivit cu locul în care mă aflam, dar mai ales, din cauza scenei în care începeam să fiu inclusă doar eu, fără voia mea.

Observați, domnule, cum, de îndată ce mi-am pus o simplă întrebare, nu mai eram singură? Deveneam, fără voia mea, martora unei scene incredibile și, în scurt timp, am realizat avantajul limbajului în doi. Ceea ce în realitate s-ar fi putut obține greu și cu multă zbatere, prin cuvinte s-a obținut repede și ușor, sărind peste obstacole, realizând aparența și ascunzând realitatea...

Vă asigur că am privit Luna nouă de atâtea ori, dar, spre uimirea mea, niciodată nu mi s-a relevat o așa imagine! Femeia de lângă mine m-a confundat rapid, când tocmai închisese ochii, într-o confuzie totală... O Lună nouă, desenată pe cer cu colțurile în sus, devenise pentru ea... un pantof, unul de marcă, unul foarte scump; chiar a avansat o sumă impresionantă! N-am reținut suma exactă, domnule, pentru că, râzând zgomotos, a mers mai departe cu închipuirea, iar eu, obligată să deschid ochii mari. Am privit consternată mâna ei prinzând toarta unei carafe... Din acest recipient invizibil ar fi trebuit să curgă ceva lichid în condurul conturat de ochii ei în semiluna care tocmai se pitise după franjurile unui nor. Un fel de licoare a

iubirii, după cum înțelesesem din rostirea femeii. Apoi, prinzând cu simț de răspundere luna de un colț, s-a grăbit să o întindă bărbatului ce tocmai își mutase locul și se așezase într-o poziție confortabilă alături de ea, fără să înțeleagă gestul femeii, că trebuia să soarbă licoarea din condur, pe care ea i-o dăruia necondiționat. Punându-și pe nas ochelarii eleganți cu rame de aur, bărbatul nu se arătase prea surprins și nici prea impresionat de gesturile și cuvintele femeii, parcă nu le-ar fi văzut și auzit, ci continuase să-și răsfaiască revista cu reclame la modele exclusiviste de pantofi. Și, pentru toate acestea, cred că numai foșnetul revistei a fost de vină.

Îmi pare rău să precizez, domnule, dar scena aceasta a fost adevărată. Se vedea că femeia nu asculta de nimeni, că realitatea îi scăpase de sub control. Zărind revista de pe genunchii bărbatului, fără să mai stea pe gânduri s-a repezit la cornul lunii. A fost cea mai sinistru scenă de iubire pe care am văzut-o vreodată. Dacă mă veți crede, nu este așa, domnule, că nu mai este nimic de făcut?

Cu toții suntem vinovați de ceva. De aceea, încercăm uneori să eliminăm semnele trecutului și angajamentul pe restul vieții și ne repezim uneori să prindem luna de colțuri. Este ceea ce eu cred că mi se dezvăluia.

Cu degetul arătător de la mâna dreaptă, vizibil întins, femeia de alături a reușit în acest mod să-mi acopere ochii pentru câteva momente, arătându-i bărbatului, prin hubloul insuficient spălat, semiluna pierdută după norul de zăpadă. Își dorea, se vedea de departe, dar eu eram atât de aproape! să lase impresia că numai cornul lunii îi mai lipsește. Iar el, rupt din tăcere, aruncând peste mâna ei mâna lui bărbătească, s-a grăbit să i-o prindă și să i-o așeze alături de mâna sa stângă ce răsfăia

nestingherită revista. Femeia nu s-a lăsat scoasă din starea de fascinație, doar s-a grăbit să găsească în revistă copia condurului visat. Vocea bărbatului reușise însă să o coboare pe femeia de lângă el în realitatea imediată. Dialogul ce începuse, având în centru pantoful desperecheat de pe cer, nu permitea nimănui să forțeze modul intim de înțelegere al celor doi.

Dintre vălătucii de vată înghețuită pe față, ținute de fesul roșu de crăciuniță, o invitație prietenoasă și îmbietoare mă făcuse pentru câteva clipe să deschid iarăși ochii. Iar față de cei doi, era de prisos, domnule, orice demers dinafară; nu permiteau nimănui să le perturbe visul. În aceste condiții, mi-am luat libertatea să mă apăr, așa că am trasat în jurul meu, cu ochii închiși, cercul meu de tăcere.

Până într-atât să-i domine iluzia pe unii, încât să confunde semiluna cu un pantof de marcă? Este înțelept, domnule, să vezi chiar și în cornul lunii ceea ce vrei să ai, dar să lași să se și vadă? Mi-am ținut ochii în hublou și am trecut Luna prin toate fazele ei. Dar dacă, din întâmplare, ne aflăm tocmai într-o noapte cu Lună plină? Nu e periculos să încurci lucrurile în așa fel încât să vezi luna o monedă gigant pierdută pe cer? Și să vrei s-o ai!? Ce să mai spui atunci acelora turbați de visuri? Nu este mortal să te repezi la luna de pe cer, mizând totul pe ea?

Cu riscul să fiu considerată prea realistă, vă amintesc că am reținut imaginea astrului, fără să mă afecteze în vreun fel, ca pe unul rece, martor indiferent la acest spectacol uman. Și nu mă simt vinovată că am reținut acest adevăr relativ și nu-mi doresc să fiu acuzată de spirit critic. Și nu mă simt nici măcar cârtitoare. Mă consider doar spectatoare pasageră a unei scene de

sinistră comedie al cărei ecou îmi relevă, și azi, sunetele cu frecvență joasă, măritoare, ale unei înaripate sălbatice care lătra la lună. Scuzați-mi concluzia, domnule, dar tocmai aveam în mâini o revistă în care citisem despre o curiozitate, descoperită de curând în junglă, privind existența unei astfel de păsări ciudate care, în loc să ciripească, latră, fiind confundată de vânători cu un câțel pierdut în sălbăticie.

De ce m-am oprit, în seara aceea, la cornul Lunii? De spaimă, domnule! Sincer, de spaimă! Mi-e frică în avion. Și, iată, tocmai când vrei să scapi de orice spaimă, mai apare una. Iar în seara aceea, chiar nu doream să mai încerc vreo spaimă, încât să confund pe Moș Crăciun cu o stewardesă travestită.

La coborâre, m-am grăbit, mai mult ca niciodată, să ajung acasă, fără teama că am să o confund pe cățelușa mea, Pufarina, cu o pasăre lătrătoare.

Nu-i firesc, domnule, să mă apăr cu întrebări, dacă vreau să văd și eu ce am nevoie să văd? De aceea, nu vă supărați, dar am să așez în mijlocul mesei o cupă cu vin roze și, vă asigur, că nimeni, nici dumneavoastră, nu mă puteți opri să văd în ea orice. Poate, chiar Graalul...

Dar pentru că mai e mult până la primăvară și pentru că nu-mi doresc până atunci să încerc să număr, în stil medieval, îngerii care pot sta pe un vârf de ac, vă rog, domnule, să mă scuzați că mă grăbesc să închei! Doresc să mă întorc în lumea mea fără pasiuni răvășitoare. Am să ascult Wagner, în limbajul său tonal, în fortissimo, fără să încerc niciun regret al lipsei limbajului în doi, chiar dacă lumea mi-ar părea mai greu de cunoscut.

(fragment din *Scrisorile unei necunoscute*)

Șoferul de taxi

Ion CATRINA

Nicio meserie nu-i mai grea sau mai ușoară decât alta. Fiecare are specificul, frumusețile și dificultățile ei. Dacă-l întrebi pe Costel, el poate să-ți vorbească ore întregi despre el, despre meseria lui și despre evenimentele zilnice la care este martor. Poți să afli orice vrei, pentru că băiatul este extrem de vorbăreț. Are douăzeci și nouă de ani, e celibatar și, mai ales, este șofer de taxi.

„Azi am început de la Gara de Nord. Niciodată nu-mi face plăcere să vin aici. Este o aglomerație și o faună specifică locurilor de tranzit care mă deprimă. La început, trebuie să dai bătaia cu „șacalii” dispuși să-și vândă sufletul iadului pentru o cursă lungă și un client naiv. Ei vrăjesc clienții cu tarife atractive. La capătul cursei, naivul care a mușcat momeala constată că a plătit de două ori mai scump decât normal. Ce să-i faci? Domnia și prostia se plătesc, nu-i așa?”

Eu nu mă ocup cu afaceri de acest gen. Tariful meu e afișat pe ușă și eu îl respect. Întotdeauna aștept cu răbdare să-mi vină un client. Mai devreme sau mai târziu, ei vin. Mi-a venit odată o doamnă cu multe bagaje, cu un copil mic și cu un câțel. Nu ne-am tocmnit, pentru că n-aveam ce.

— Mă puteți duce până în Bercești?

— Sigur, doamnă!

— Foarte bine! Ajută-mă la bagaj!

— Nicio grijă, e de datoria mea.

Am instalat bagajul în portbagaj și pe bancheta din spate împreună cu copilul. Doamna a luat loc lângă mine cu câțelul în brațe. Era un fel de „Bubico”, dar am răbdat cu stoicism. Am pornit și m-am încadrat spre cartierul indicat. În cartier am cerut o adresă mai precisă. Mi-a indicat o străduță și un bloc. Am oprit și am coborât bagajele pe

trotuar. Doamna a venit lângă mine, mi-a plătit cursa și s-a lamentat:

— Vai, cum o să pot eu căra atâtea bagaj!

— Regret, doamnă, dar nu pot mai mult. Am făcut ceea ce intra în obligația mea.

— Fii așa de drăguț! Plătesc deranjul. Uite, îți dau ...

Femeia s-a căutat din nou în geantă și mi-a întins o bancnotă... nu puteam s-o refuz. Ea a luat câțelul în brațe și a intrat. Am luat bagajele și le-am dus pe rând până la lift. Le-am pus în cabină și am plecat. Când am pus cheia în contact, pe bancheta din spate s-a mișcat ceva. Am sărit speriat și am privit mai atent. De pe banchetă mă priveau doi ochișori curioși. Copilul doamnei mi-a zâmbit cuceritor. În viața mea nu m-a privit cineva atât de sincer, de iubitor și de deschis. Mi s-a muiat inima. El a întins mânuțele spre mine și eu l-am apucat de sub-brațe și l-am trecut peste banchetă. Ajuns comod în poala mea, a întins din nou mânuțele spre fața mea și m-a mângâiat cu delicatețe.

— Tati!

— O, nu! N-am nicio vină! Nu sunt implicat! Nu știu cine...

— Tati, tati!

— Mai bine să mergem la mami. Știe ea cine-i tati al tău și-ți va spune cândva, Eu sunt doar șofer de taxi.

Am luat copilul și am intrat la lift. Aici nici țipenie. Ei, drace! La ce etaj a coborât doamna? Ce mă fac? Am ieșit în casa scărilor și am început să strig:

— Doamnă, ați uitat copilul!

Nu s-a auzit decât ecoul amplificat între scările blocului. Nimeni n-a binevoit să-mi răspundă. Asta-mi trebuia acum! Am socotit cam la ce etaj a coborât și am hotărât să urc până la etajul cinci și de aici să încep cău-

tările. Am sunat la o ușă. N-a răspuns nimeni. Am trecut la alta. O doamnă a întredeschis ușa și a întrebat îngrijorată:

— Ce doriți?

— Nu vă supărați, am adus pe cineva cu taxiul și a uitat copilul în mașină. Nu știu unde stă.

Femeia m-a privit neîncrezătoare:

— Nu știu, domnule, nu cunosc pe nimeni.

Enervată mi-a trântit ușa în nas. Să mai încerc la cineva. Am încercat și am obținut cam același rezultat. Am urcat un etaj. După mai multe încercări am reușit să obțin un rezultat satisfăcător.

— Cred că-i al doamnei Mardare de la șapte. Vedeți că stă în capătul coridorului.

— Doamnă, nici nu știu cum să vă mulțumesc!

— Nu-i nimic, se mai întâmplă!

Am urcat la șapte și am descoperit apartamentul doamnei Mardare. Am sunat. Din casă răzbătea muzică modernă. A deschis doamna cu cățelul în brațe.

— Dumneavoastră?

— V-am adus copilul, doamnă!

— A, da, intră, mami! Mulțumesc!

Am depus copilul în prag. Nehoțărât, acesta s-a întors spre mine și a întins din nou mânuțele.

— Tati, tati!

— La revedere, drăguță! Mi-a părut bine.

Femeia a închis ușa fără să lase cățelul din brațe. Eu am plecat, respirând ușurat."

*

„Într-o zi, în Piața Romană, am luat un cuplu. Păreau trecuți de cinzeci de ani.

— Până în Pantelimon, vă rog! a comandat doamna.

Am pornit la drum. Doamna a izbucnit:

— Nu se poate, dragă, să te porți ca o momâie. Faci numai ce vrea zaharisita de mumă-ta. Eu, una, nu mai suport. Să nu poți tu să-i spui că ea nu mai poate dicta la noi în casă și că banii ne mai trebuie și nouă. Ce te-ai fi făcut

dacă aveai copii? Că, nici copii n-ai fost în stare să faci! Trăim așa la discreția altora. Ce dacă soră-ta are deja trei plozi, că asta rămâne însărcinată ca o iepuroaică. Cine știe cine-o mai ajută! Să și-i crească! Nu suntem noi responsabili cu natalitatea familiei ei. Vor să plece în concediu la mare? Drum bun! De ce să petreacă concediile pe banii noștri? Vrea și coana mare la băi? Foarte bine, să meargă! Are pensie bună de pe urma lui tac-tu, că ea nu s-a omorât cu munca. A prestat numai la domiciliu... Noi de ce n-am merge undeva în excursie? Doamne, ce lume! Mă înnebunește! Și tâmpiții de la trei, care fac zgomote insuportabile în fiecare noapte și, tu n-ai fost în stare, măcar o dată, să te duci la ei și să le atragi atenția că în bloc mai sunt și persoane onorabile care vor să doarmă noaptea. Iar tâmpita de femeie de serviciu de pe scară vine doar o dată pe săptămână, deși plătim întreținere substanțială. Administratoarei nici nu-i pasă. Ea încasează un salariu de profesor și nu face nimic sau face ea ceva, dar nu intră în obligațiile noastre de plată. Că noi nu ieșim niciodată în lume. N-am fost și noi niciodată la teatru sau la un spectacol. Sunt condamnată să duc o viață de călugăriță, deși stau în capitală. Toată lumea mă invidiază când plec prin provincie. „Vai, doamnă, ce fericită sunteți că locuiți în București. Pentru noi acest lucru rămâne doar un vis extrem de îndepărtat.” Eh, dacă-ar ști lumea ce greu e să locuiești în capitală, nu și-ar mai dori chiar atât de mult acest lucru! Tu nu ești în stare să faci ceva pentru noi, să ne simțim bine. Să fim și noi niște oameni de vază, să ne respecte toată lumea și să ne simțim și noi în centrul atenției. Acum presimt că imediat ce ajungi acasă, te retragi în dormitor și te culci, să poți merge mâine la serviciu și eu rămân ca proasta, singură cu gândurile mele și cu serialele turcești să visez la o viață fericită. Of, Doamne, ce nedrept ești cu ființele atât de nevinovate!

Lamentările doamnei au mai continuat până ce am ajuns la adresa indicată. Domnul a plătit și eu am răsuflat ușurat. Doamne, ce bine este că nu m-am însurat!"

Tilici¹

Nicolae ROTARU

Ce știe el, Andrei Bizubac poreclit Gâjgan și zis când Milici negustorul, când Tilici legionarul, ce e aia armată. Când a fost să-l mobilizeze pentru front a sărit ta-su cu zece oi, un vițel, cinci curcani, două deca de vin, un deca de țuică, un bidon cu miere, o puțină cu brânză și gata, Gâjgănel a scăpat și de serviciul militar și de front. A avut noroc – el îi zice blestem – că nevastă-sa Sina, adusă chiar de tatăl ei în băătura lui Bizubac al bătrân, când femeia nu-mplinesc optsprezece ani, fiindcă Andrei îi făcuse felul, a avut doi frați, amândoi colonei de marină. Toate verile, cât a trăit – și har Domnului că Tilici a dus-o peste 85 de ani, după ce și-a însoțit la cimitir și doi copii din cei patru! – în băătura comerciantului speculant de fructe își petreceau vacanțe și concedii frații Sinei, adică ai Frusinei Bizubac, zisă Gâjgănoaia, fostă Tirică, și poreclită ba Suveica, ba Fleașca. Veneau la țară, în Valea Seacă, fie amândoi odată, fie pe rând. Și, ofițerii, ambii plutitori, nu ședeau nici puțin, nu veneau nici singuri, ci însoțiți de neveste, de copii și, mai apoi, de nepoți. În plus, erau apt combatanți la alimandroc, fumau, nu le stătea gura nici la mâncare, nici la sporovăit. L-au militarizat și mai multe nu pe Milici, i-au împuiat capul și i-au înțolit trupul cu efecte kaki. Milicioaia era înjurată în surdină, dar nu se mai supăra. Dacă din cauza nebunului a fost nevoită să-și dea de suflet două din

cele trei fete, măcar așa să-și ia revanșa: să-l chinuiască pe cel care i-a furat fecioria și a legat-o de coada vacii și urechea cratiței. Și chiar îl chinuia ținându-i pe cap, vară de vară, pe marinarii lui Tirică din Ciulinița, adică pe Ninel și Lunel.

Legionarul Andrei Bizubac înjura, trăsnea și bufnea, se-neca și tușea, dar n-avea ce să mai facă. Răbda. Sembăta, dar nu-și pierdea capul. Se culca cu cuțitul și cu motoașca de bani sub pernă. Știa toată comuna Adâncata și se temeau toți să-i calce băătura, mai ales vecinii hoți de meserie: Gigi zis Jonglerul și Rilă zis Joagărul, cumnați din numerosul neam de sărântoci ai lui Hancu, porecliți așa chiar de Gâjgan. „Am viața multora pe conștiință, așa că nu mai contează un păcat în plus, dacă văr cuțitul în inima ăluia care mă pișcă!” - zicea și se fălea și scotea de pe mânecă ditamai cuțitoiul, un fel de baionetă, oricum înfricoșător și, la adică, mortal. Gleanță, un camarad care locuia pe ulița gării, în Lerodeni și căruia, într-o noapte, Costică Trucală i-ar fi pus foc la casă atunci când electricianul vâlisecean zis Obădatu aflase că acel legionar îi furase bicicleta de la crâșma lui Nasolu din Topoloveni, e singurul care jură că Milici nu se dă îndărăt de la a face moarte de om, căci, în rest, chiar și plutonierul Zoltan Negulici, șeful de post din Adâncata, zice că e numai gura de el, că i s-au uscat și verzi din leat, și pofta de caft.

¹ Povestire din volumul 3, „Rudele de sânge” (în lucru) al „Trilogiei humei”

Când se plictisea să-njure ori s-audă laudele cumnaților înstelați și deblocați, Milici-Tilici, căruia părintele meu, zis Obădatu sau Cotonogu, îi zicea și Vladimir Ilici sau Iosif Vissarionovici, venea talap-talap, pe prundiș, de la el a treia casă, pe Vale în jos, adică la noi, Trucălarii.

Tata nu prea se-mpăca nici el cu Tilici, mama, care-i pusese și ea porecla Pilici, fiindcă era campion la golit marioare de rachiu, nici atât, iar maicamare, din beșnița dracului nu-l scotea și se-nchina și-l blestema să ajungă cât mai curând lângă băieții ei – adică unchii mei și frați ai lui tata care s-au stins ambii, la 20 de ani, răpuși de tuberculoză. Gheorghita – mama defuncților, e convinsă că el, Andrei Gâjgan, cu care se-ntovărășiseră fiii ei să meargă la Târgoviște și să se angajeze la căile ferate, i-a îmbătat, le-a furat banii și i-a lăsat să adoarmă în șanț, unde au tras apă la plămâni și n-au mai putut fi salvați. S-au dus unul după altul, la un an distanță, în timp ce el, feciorul parlagiului Dumitru Bizubac, a ajuns ceferist, apoi a îmbrăcat cămașa verde și a devenit șef de cuib, iar când au sosit rușii și i-a pus la putere pe comuniști, a căzut tot în picioare, c-a necinstit-o pe Frusina lui Tirică, adică pe fata celui mai mare șef din Ciulinița al regimului instaurat de Stalin, pe care a fost silit s-o ia de nevastă. Și a luat-o și i-a făcut patru plozi. Și a scăpat de consecințe.

Cu obrazul zbicit și semănat cu un păr țepos, alb și rar, Tilici stă mânjit cu sclipic de razele soarelui, stă așezat pe un taburet în bătătură la noi și-și sprijină palmele noduroase pe genunchi.

— Bei o țuică, nea Andrei? îl întrebă de complezență Costică Trucală, adică tata.

— De, măi Costică, dacă tu zici și insiști... E neam prost sau prost

crescut ăl de refuză...Așa zicea, fie iertat, șeful meu, camaradul Arnăuțoiu.

Tata îi întinde marioara cu rachiu, dar și o cursă:

— Apoi, la valoarea dumatăle, acum după ce a căzut Ceaușescu și Securitatea, nu știu de ce nu ieși în față. Te lași furat de veneticul de Jongleru și cumnatu-său Rilă sau luat la trei păzește de Sorin Nadoleanu, băiatul lui Hoarnă care, și ăla, te-a furat toată viața – a lui, fiindcă dădu Dumnezeu și-și făcu catrafusele – plus că, nu te supăra că-ți spun: stai cam *supt* ordine cum ar veni, căci nu prea mai ești stăpân nici în curte cu doi colonei pe cap.

Tilici dădu jumătate din țuică pe gât. Vorbele lui Costică zis Cotonogu sau Obădatu și cu care avea să se-ncrească, dacă pui la socoteală că fata lui a mică, Tela, dată de suflet chiar soru-si Dora, va deveni soția lui Ștefan, feciorul lui Trucală, adică eu. Care eu, de sus, din gura pătului, unde mă aflam și decojeam niște nuci furate de tata de la vecina noastră și mătușa lui Zamfira căreia îi scuturase ditamai pomul aflat chiar în spatele acelui pătule sub polata căruia, acum, se cinsteau cei doi vecini, îi vedeam și-i auzeam.

— Măi, Costică, tu într-o mână chiar ai dreptate, deși ceea ce-ai zis e să mă ațâți, că dacă ai căta, și fi-tu aflat în pod, dar de față cu noi fiindcă vede ș-aude, este și el tot un fel de securist.

Dădui să protestez, dar mă abținui: viitorul socru de-al doilea îmi promisese că-mi cumpără ARO dacă mă însor cu fii-sa Catela, care nici n-a apucat să fie Bizubac, c-a devenită, prin înfiere de la naștere, direct Tindeche.

— De ce bre, doar într-o mână? Dacă l-am reabilitat pe Mareșal, de ce n-ar fi reconsiderate și grupările de rezistență contra comunismului conduse de inși de vază ca Arsenescu, Blidaru sau Arnăuțoiu?

— Nu e momentul. Ascultă la mine că știu ce vorbesc: nu e momentul... șopti și clipi din ochi Gâjgan.

— De ce bre? Lămurește-mă! ceru tata.

— Mai umple mărioara aia! ceru și vecinul.

Chiar atunci sări, lătrând, la poartă, Baidac. Coborâi și eu pe scară, din pățul, fiindcă auzisem vocea Suveicii, viitoarea soacră vitregă, cum ar veni. O apărai de câine și o condusei sub polată. Dând cu ochii de bărbatului, îl luă la trei păzește:

— Țăliu! Aici erai, mă? Și Hoarnă ăl mic trece cu căruțurile pline de buruieni de pe Vale. Parcă văd că ne-a cărat iar dovlecii și ne-a cules fasolea de la Răzoare, cum a făcut tasiu Tită, când trăia.

— Păi, n-ai ajutoare, bre? Ce, dracu, doi colonei nu pot să oprească înaintarea unui amărât de soldat și ăla neinstruit? puse paie pe foc Trucală.

— Cum, măi Costică, leică, doar n-oi vrea să iasă în gârlă Ninel sau Lunel, să-l oprească pe Sorin Nadoleanu și să-i percheziționeze buruienile din căruț? se apăra Fleașca.

— Dacă nu pot ei, angajații la stat, eu parte sedentară și dușman al poporului, cum s-o fac? se vârî în vorbă legionarul de bărbatu-său.

— Hai că te-ai îmbătat. Parcă văd că mâine o să spurci cu înjurături toată Valea Seacă, dar acum, în loc să te duci să-ți păzești recolta te învrednicești să numeri ciocanele cu rachiu, mai concluzionă Suveica.

— Am nevastă și două autorități de rang înalt care pot s-o facă... o ținu pe-a lui Milici negustorul, alter egoul, cum ar veni, al lui Tilici legionarul.

— Bine, bre, intră iar în vorbă tata, autoritățile sunt în vacanță, își refac forțele pentru un nou război, 21-22, în care armata să fie cu noi...

— Care noi, măi Costică? Nu vezi că sunt tot ei? Zâmbărici nu e tot comunist? Nu e școlit tot la ruși? Armata? Dacă ar fi fost toată compusă din trădători ca acești cumnați ai mei s-ar fi ales de mult praful de țară. Unde e mă armata din vremea lui Antonescu?

— Sau a lui Horia Sima? accentuă Trucală.

— Sau... să știi! Dar de unde să știi tu? Ce știți voi? Dacă nu-și vâra dracul coada, Antonescu și Sima duceau la îndeplinire visul căpitanului Zelea Codreanu, făceau din țara asta ceva mai strălucitor ca soarele sfânt de pe cer... se porni Tilici legionarul sosia lui Milici comersantul, recte speculantul.

Avânturile astea, înflăcăările alimentate cu vorbe de către provocatori și cu-nghițituri de trăscau de către simpatizanți l-au costat mult pe Gâjgan, care era chemat și snopit în bătaie la postul de miliție. Acum nu mai dă nimeni doi bani pe vorbele lui. Un bătrân nostalgic al legionarismului, un inofensiv care nu mai poate afecta democrația a cărei soartă și-au asumat-o cine trebuie, mai mari ai lumii care au însăși soarta planetei în mâini.

Între timp, Suveica se pierdu în cămăruța de la capătul polatii. Acolo, Tanța Trucală, mama adică, mesteca mămăliga. Musafira scoase o sticlă de sub șorț, se-nțelese cu Trucăloaia careia îi vârî în palmă o bancnotă, mama umplu sticla de țuică și Suveica zisă și Fleașca, dădu să plece.

— Stai, bre, țată Frusino! Pleci așa, nici nu spuseși ce vânt te-aduce, nici cu ce putem să-ți fim de folos... zise tata care mirosise tot.

— Am rezolvat-o, Costică. Vrusei să-ncerc să fac brânză cu niște cheag de-al Tanții că al meu cred că e vechi. C-aseară am pus în lapte și nu s-a întărit deloc...

— Aha... Dă-i, mă, cheag, să-și hrănească frățiorii cu brânză de-aia ...

cum se spune, mă?... vorbi Bizubac mai, mai să se-nece.

— Ecologică! Adică bio... mă vârâi eu în vorbă.

— Așa, taică... Ginecologică... Și cu roșioare, cepută, usturoiaș și cas-traveciori din grădină și cu bucăți de la oală și cu ouă din cuiabar... ecologice și gratis... c-au muncit coloneii cu mine sau au plătit ei pe Cotolae și pe Jongle-ru care au săpat și-au înfipt răsadul și-au udat răzoarele... mai turui Găjgan.

Între timp, tata îi vârî în palmă musafirei un țoi de rachiu:

— Ia bre, ia vezi e bună? Abia s-a tăiat de la țevi și-aș vrea să-i iau capacul satelitului, că parcă văd că mă miroase vecina Nunuța lui Orban și mă dă în primire la *pulițaiul* Negulici, că fac țuică fără aprobare.

— Ce aprobare, mă? Ce mai ești pe vrea lui Ceaușescu? Gata, s-a dus, acum face fiecare ce vrea! mai zise Găjgănoaia, codindu-se.

— Hai, bre, dă-l pe gât și zi-i bogdaproste că l-am visat azi-noapte pe tata și de-aia îl cinstii și pe nea Andrei cu care se vede că ești luată din dragoste, că nu-l slăbești din ochi.

Femeia dădu pe gât sămânța de vorbă și plecă valvârtej să-și îndeplinească misiunea că, vorba mamei, le ardea gâtul fraților în hainele statului. Nici eu și nici altcineva n-am mai fost atenți la musafira, așa încât Baidac a considerat că trebuie să-și facă datoria. S-a repezit la poarta de lângă dud pe care Fleașca a tras-o totuși repede după ea, barând elanul câinelui. În același moment, însă, a simțit rece dinainte și pe picioare. Întâi s-a speriat crezând că s-a scăpat pe ea de frică, apoi a realizat nenorocirea: spărsese sticla în șorț, lovind-o cu poarta.

Ne-am repezit la locul faptei și eu și mama. Tata râdea și încerca să-i povestească lui Găjgan ce s-a întâmplat. Trăsese cu ochiul și cu urechea la cele două femei și-nțelesese că nu e vorba

de cheag pentru brânză, ci de țuică pen-tru marinarii deblocați din subordinea amiralului ăluia trădător, prietenul „su-râsului național anticeușist”, de l-a prins pe prințisorul Nicușor și la adus la televizor.

— Las-o, Tanțo să meargă acasă și spune-i c-o prinde din urmă Ștefan cu o altă sticlă de cheag. Vino și um-ple-i-o, că i se strică laptele femeii!

Astfel, Costică Trucală, dădu mai multe ordine: către vecină, către mama și către mine.

Fapt e că, luând-o pe sub coastă, eu am ajuns cam în același timp cu Suveica în bătaura lui Bizubac-Găj-gan zis Milici-Tilici.

— Hai, mă Frosi, dragă, nu mai veneai? Am crezut c-ai căzut prizo-nieră pe undeva... o întâmpină Ninel pe soru-sa.

— Ne-a pierit și pofta, zău așa, Sino, dragă! îl completează și Lunel.

— Lăsați-mă că dac-ați ști ce-am pățit!? se tângui femeia mirosind toată a țuică, cu țealele ude și suduind de mama-focului câinele lui Trucală.

Cei doi frați nu putură asculta pățania până la cap căci, la porțița grădinii apărură domnul viitor ziaries, viitor dascăl, viitor general, viitor tero-rist, viitor jandarm, mă rog, *polijan*, și viitor cine mai știe ce, că, se cunoștea deja din clasele primare, eram un tânăr de viitor, lăudat de lume, inclusiv de cei doi frați ai Găjgănoaiei. Când au văzut și sticla plină (nu una de un litru și casabilă, ci una de unică folosință de un litru și jumătate), le-au... sticlit ochii și laudele meritelor mele s-au întetit. Noroc că m-am grăbit să plec, de data asta pe gârlă, unde am dat ochii cu Sorin Nadoleanu, fostul meu coleg de școală *elementară*, care trăgea din greu un căruț plin cu mohor. Tovarășul meu de joacă din copilărie mă salută, dar eu îl anunțai prietenește să-și ia măsuri că am fost martor când Găjgan

a reclamat lui Negulici la post că i s-au furat dovlecii și că el, băiatul lui Tită Nadoleanu care l-a pișcat așijderi, atunci când trăia, este bănuitul principal. „Zău, Sorine, dar să nu te puie dracu să zici că știi de la mine! L-am auzit invitându-l pe plutonier și spunându-i că-și cunoaște dovlecii, că s-a însemnat cu acul sau cu unghia, le-a făcut un A de la Andrei pe coajă...” i-am șuiurat – viitor diversionist de profesie, deh! – lui Sorin la ureche, fără a-l lăsa să reacționeze și pierzându-mă pe Vale-n jos.

Fapt e că, imediat, Nadoleanu a intrat în grajdul calului și s-a apucat să toace la dovleci. Nevastă-sa nu mai prididea să adune sămânța și să șteargă urmele. Găleata a mare țigănească a fost umplută și pusă la fiert. Linul pentru prune și struguri a fost și el umplut cu dovleci tocați. Au mâncat – porcii, vacile, calul și orătăniile o săptămână numai preparate din dovleac – în timp ce Milici a fluierat a pagubă, a înjurat și a amenințat, dar Zoltan Negulici milițianul devenit polițist n-a venit la locul faptei. Și dacă venea, n-avea ce să găsească fiindcă obiectele delictive și urmele furțișagului s-au șters, așa încât vecinul Ștefan, adică eu, merită să fie cinstit...

Nici acum când sosesc pe Valea Seacă împreună cu Catela, nevastă a mea și fiică a răposatului Milici și a răposatei Milicioaia, lui Sorin nu-i vine să creadă că eu am glumit când l-am avertizat despre ce are de gând să facă legionarul căruia n-aveam de unde ști că îi furase el dovlecii. Nici eu nu i-am dat prilejul să se-ndoiască, având de pus pe tapet cu totul alte subiecte, fiindcă har Domnului era de unde, mai ales după *decembriada* anti-ceaușistă care a-ntors lumea cu fundul în sus. Chiar și aici, la țară unde, nimeni nu s-a așteptat să scăpăm de ruși, să cadă Ceaușescu și să vină, la fel ca o molimă

de-aia aviară, ca o nebunie a vacilor, sau o pestă a porcilor, globalizarea, care, așa cum se aude, ar fi mai rea decât *globalul* de la *ceapeul* din comunism, că n-o să mai mergem cu gamela să primim vreo zeamă chimică în loc de ciorbă, ci o să ne ciopârțescă de vii, ca zmeii din basme, să ne ia organele și să le pună în trupurile marilor mahări ai lumii și ai ălor ce ne dau târcoale cu farfuriile zburătoare, care vin să facă experiențe pe noi, cum spuneau când trăiau, alde Gleanță și Gâjgan, care aveau cunoștințe și legături cu anglo-americanii, ei știu cum și prin cine... Plus că nici Dumnezeu nu doarme, rabdă cât rabdă, după care odată dă jos din pod apocalipsa și gata, s-a zis și cu aur din Roșia Montana, și cu aur verde din rezervațiile montane, și cu gazele sau petrolul din Marea Neagră, și cu râca ruso-americană, de nu cumva o fi vreun poker sau o ruletă, la care asistă din expectativă activă China și Turcia.

Vorbe de la țară, care se rostogolesc ca bulgărele de ninsoare și care, apoi, se sfărâmă și dispar, sparte de vreun obstacol la fel ca sticla de țuică ce s-a năruit în șorțul vecinei viitoare mamă soacră de rezervă.

Mare minune de nu cumva chiar cei doi colonei de cursă lungă, frații Suveicii, or fi fost roțițele lui Tilici și ale camaradului sau Gleanță, și că cerțurile și-njurăturile lui Bizubac erau doar de ochii și de urechile lumii...

Vom trăi și vom vedea, care vom mai apuca, fiindcă și el, Sorin Nadoleanu, și frații Lilă-Lole și Mițilică Orban, vecini ai lui ș-ai mei, și-au luat tălpășița pe curmătură, în pădurea cu cruci, chemați parcă la una mică de tata Costică Trucală, veteranul din Tatra sau de „tata-socru” Andrei Bizubac zis Tilici, comerciant de piei de cloști, legionar deblocat și fără palmares, toți, consăteni în satul de sub sat acum...

Portalul

Angela Irina GHINTUIALĂ

Noaptea își urma trecerea liniștită și nimic nu părea să tulbure tihna orașului cufundat în somnul odihnitor, după o zi trepidantă. Casele își lungeau umbrele, ca niște amintiri uitate, de care nu se puteau despărți. Un câine mai lătra în somn, sau poate că tresărea la ivirea lunii pline, de după copacii aceia înalți și o chemare tainică, a străbunilor lupi se deștepta în el.

Vreo mașină mai trecea pe strada pustie, poate un șofer grăbit, să ajungă acasă trecea în viteză, ca o fantasmă. Doar trecătorii întârziați își mai purtau pașii, pe străzi lăturalnice. Orașul se odihnea, într-o împietrire albastră. Prin fereastra închisă razele cădeau pe fața înclinată a fetei, o lucire de aur se juca printre buclele ei revărsate pe așternutul alb. Luminile unui far de mașină mai cotrobăiau prin colțurile odăii, răsfrângând luciri pe vitrina de lângă pat. În visul ei se deschidea un portal și ea trecea, siluetă albă, fără să știe cum și unde se duce.

Ceasul sună, cu acel hârâit strident și enervant, smulgând-o brusc din brațele somnului. Îl opri, cu degetele-i lungi și delicate și își reprimă un oftat. Mai zăbovi câteva clipe, întinzându-se, ca o pisică leneșă, încercând să se dezmeticească. Apoi, sări în papucii moi și catifelati și băjbăi până la veioza ce imita cu măiestrie un vitraliu. Lumina multicoloră împrăștia raze pereților.

Maria își luă halatul în grabă, apoi intră la baie, dornică de un duș, care să o trezească deplin. Apa caldă îi biciui trupul tânăr și alb câteva minu-

te, apoi se învălui în plușul prosopului, grăbită să șteargă perlele stropilor, cu satisfacția unui deliciu. Intră apoi în bucătărie și pregăti în grabă cafeaua. Se îmbracă în pripă, își trase cizmele negre și lungi în picioare și se uită la ceasul de pe mână, cu oarecare îngrijorare, apoi sorbi cu plăcere din ceșcuța trandafirică cafeaua, care îi dădea impresia că mintea i se limpezește. „E târziu – murmură ea. Trebuie să prind autobuzul!” Luă din cuier haina de blană căciula și geanta de umăr, încuie cu grijă ușa, coborî cele câteva trepte și ieși în stradă.

Iarna, își intrase în drepturi. Ninsese toată noaptea și zăpada se așternuse în strat gros, îngreunându-i mersul. Începuse să viscolească. Își ridică gulerul, trase căciula pe frunte și o porni în pas grăbit. Deși foarte devreme, străzile începeau să se anime, de pașii trecătorilor, ce urmau să ajungă la serviciu. Traversă bulevardul, trecu pe lângă biserică, o luă pe o străduță plină cu prăvălii vechi, și coti spre piață. În sfârșit se apropie de autogara luminată. Intră în autobuzul aproape plin de oameni și se așeză pe un scaun, la geam. Noaptea era neagră acum, luna nu se mai vedea, norii acoperind cerul întunecat. Autobuzul opri după o vreme, care i se păru scurtă.

Coborî și se trezi singură în stație. „Ce întunecime!” – gândi ea, înfiorată. Nu se aștepta să nu găsească țipe-nie de om, cu care să împartă liniștea drumului, în dimineața ce nu putea încă să destrame întunericul. Scoase din

geantă mica lanternă și privi ceasul de la încheietura mâinii. Traversă șoseaua și o luă hotărâtă spre pădurea ce se vedea la mică distanță. Luna ieși dintre norii întunecați și polei cu razele-i aurii copacii înalți, cu siluete albe. „Bine că luminează luna!” – își zise ea. Pașii fetei înaintau prin marea de zăpadă. Vântul sufla și el, viscolit și rece, dușmănos parcă. Se afla încă în rariștea pădurii, când auzi cu groază urlate prelungi și lugubre. „Lupii!” – gândi ea. Ce să facă? Să intre în pădure era curată nebunie. Să se întoarcă în stație, nu avea rost. Tot nu era nimeni. Doar ea, în mijlocul nopții, ce nu voia să se sfârșească.

„Doamne, ajută-mă!” Luna i se păru mai luminoasă, ca o față de om, zâmbitoare. Deodată, dincolo de liziera pădurii zări o lumină. „Ce poate să fie? O casă!” Grăbi pașii, atât cât putea, cât o lăsa zăpada și viscolul care îi biciuia fața. Alerga, dar în mod ciudat, i se părea că e ținută în loc. „Trebuie să ajung acolo!” Cu un efort sporit se apropie de casă: era o școală. Prin geamurile gălbui, luminate, se vedeau băncile din sala de clasă și o femeie care mătura. Fata bătu precipitat la ușă. Cum nu părea să fi fost auzită, apăsă pe clanță și intră. O căldură plăcută venea dinspre sobă. Femeia făcuse focul. O întâmpină cu mirare.

„Ce cauți prin pustietatea asta, așa devreme? Maria salută cu un bună

dimineața și începu să explice. Să nu explice nimic, asta era oră de umblat pe drumuri? N-a auzit lupii? I-a auzit, cum să nu, dar unde să se ducă? Să fi stat acasă, până se lumina de ziuă! Și serviciul? Lasă-l încolo de serviciu, n-ai auzit ce s-a întâmplat săptămâna trecută? Ce să audă? O femeie, așa ca tine a ieșit la drum, la ocazie, poate va opri o mașină și o va lua. Semăna cu tine, ca vârstă, statură, îmbrăcăminte, tot. A trecut o mașină, ea a făcut semn cu mâna, dar șoferul n-a oprit. A trecut nepăsător, că se grăbea. Avea scaunele ocupate cu bagaje, ca omul care se mută. A auzit lupii și s-a întors, după față, dar n-a mai găsit decât cizmele și geanta ei. O mîncaseră lupii... Uite, că se luminează de ziuă. Ce medalion frumos ai! Este de la bunica. Un ban de argint! Atâta mi-a rămas de la ea. Rămâi cu bine! Ia medalionul, ca amintire de la mine. Să trăiești, să fii fericită!

Maria a plecat, fără să se mai uite înapoi. Trecea o căruță, cu o femeie și copilul ei. N-ar putea să o ducă și pe ea? Cum să nu! Dar de unde vine? De acolo, de la școală. Care școală? Acolo nu mai este vreo școală. S-a năruit acum cincizeci de ani. Maria a privit în urmă. Nu mai era vreo clădire acolo. Dar pe locul acela nu era zăpadă, deși împrejur stăruiau nămeți. În iarba de un verde crud mai strălucea un ban de argint...

File de istorie literară

Scrisori de la scriitori

Corneliu VASILE

Respectat domnule Corneliu,

Scrisoarea marelă a venit când eu nu eram acasă, ciușă
colindându-mă pe pământul țării și de aceea și această întârziere
cu răspunsul.

În primul rând mă bucur că mă prănuiești lucrarea
ceea e minimeoză, că ai găsit și lucruri bune care
nu prezintă la ~~multă~~ țară și altele rând, mă bucur
că ai putut găsi la colecția fostului meu prof. de
limba română Ilie Constantinescu. Mă bucur că nu
mai poți este lucruri interesante în ceea ce mă privește,
dar nu este nici oare cercetare.
Este colecția la Cluj, pentru că domnul Șoșeriu,
fostul director al Rev. Doina Romană, crede că o
colecție înțepo, nu și oare sunt necesare, de lucru...
Vă mulțumesc că mi-ai comunicat opinia „diplomă”
mărețului. N-am știut și nu am scris. Dacă nu
ai la îndemână, ai și lucruri o-o ale.

Vă mulțumesc pentru succes la munca dăruită.
Mă bucur de sănătatea familiei și părinților dăruți
fostei mele și a soției mele.

Doamnei dăruite sănătate de minime.

Se demontează și se schimbă, nu încheiește.

Înțelegătorianof

17 mai 1978 Buc.

Este interesant de urmărit care erau preocupările unor scriitori cu care am corespondat, atitudinea lor, stările sufletești și evenimentele la care au participat, așa cum sunt relatate în epistole. Nu de puține ori, aceștia urmăresc felul cum (și dacă) sunt recepționate textele și cărțile publicate, alteleori își îndeplinesc obligațiile de redacție sau de onorare a unor invitații la manifestări literare. În rândurile de mai jos am selectat pasaje de interes literar și cultural sau care ilustrează aspecte din viața scriitorilor, evocarea locurilor copilăriei, lăsând la o parte alte fragmente, de exemplu pe cele referitoare la relațiile sau sentimentele expeditorilor față de destinatar.

Baruțu T. Arghezi (28.12.1925, București - 26.08.2010, Arad) este interesat de felul cum locuitorii din mediul rural și navetiștii recepționează actul de cultură, inclusiv filmele, ce le place și ce corespunde nivelului lor de înțelegere, în altă scrisoare spune că actul cultural ar trebui să marcheze o apropiere de sufletul omului, indiferent de vârstă, de cerințele și aspirațiile lui, în altă scrisoare vede acțiunile culturale de grup, prin programele instituțiilor de cultură existente ca fiind cele potrivite pentru a ridica dragostea și interesul oamenilor de toate categoriile, față de cultură, de artă, de politică (n.m. - se putea altfel?). Scrisorile sunt din anii 1971-1973, iar aplecarea fiului, și el scriitor, al lui Tudor Arghezi către cultura colectivă / de masă în special, se explică prin specificul revistei „Albina”, condusă pe atunci de Ion Bănuță, unde era redactor. Baruțu T. Arghezi nu uită să facă referiri la descendența sa oltenească, de care nu se dezice, știut fiind faptul că Tudor Arghezi o afirmase anterior.

În perioada 1978-1981, mai multe scrisori primite de la **Virgil Carianopol** (29. 03.1908, Caracal - 06. 04.1984, București) ilustrează preocupările poetului în legătură cu forma în care apăruseră cărțile, indicând locurile unde

trebuie făcute corecturi în text, și în legătură cu proiectatele apariții, cu difuzarea și receptarea versurilor și a amintirilor sale despre alți scriitori. Solicitat de subsemnatul pentru o întrevedere, pentru că elaboram a doua mea lucrare de licență (prima o susținusem în anul 1970) și menționând „strădania mea literară de jumătate de secol”, scriitorul își oferă cu promptitudine disponibilitatea „de a vă da indicațiile necesare asupra activității mele literare” și precizează că opera sa a mai fost tratată ca subiect al unei lucrări de diplomă (14 ianuarie 1978). În altă scrisoare, se referă la faptul că este ocupat, fiind solicitat cu ocazia „lunii cărții la sate”, între alte localități fiind așteptat la Stoenesti (19 februarie). Se bucură că am găsit lucruri bune în poeziile sale și pentru că am ajuns „la colecția fostului meu prof. de limba română Ilie Constantinescu”, iar despre consultarea revistei „Zorile României”, condusă de învățătorul Marin Georgescu, îmi recomandă să merg la Celaru, unde ar fi întreaga colecție, „însă și acolo sînt încercări, dibuiri...” Se bucură că i-am semnalat apariția poeziei „Zidarul”, în revista „Confluente”, de la Slatina, de care nu avea cunoștință (17 mai). Virgil Carianopol întâmpină cu entuziasm monografia/lucrarea de diplomă, reluând ideea că „totul este nu ce spui, ci cum spui”. Apreciind modul de a înțelege opera sa, „observațiile personale ce, dacă ar fi să mergi pe drumul criticii literare, ți-ar deschide un drum frumos”. Nu este de acord cu citarea doar a unor fragmente din poezii și nici cu caracterizarea sa ca „eseninian”: „E drept că așa a(u) spus și Călinescu și Cioculescu și chiar prietenul meu Vladimir Streinu. Pe această temă, scrie o jumătate de pagină a scrisorii, spunând că eticheta i-a fost atribuită deoarece „am îndrăznit să închin acestuia (lui Esenin, n.m.), în vol. „Scrisori către plante”, o poezie intitulată chiar „Esenin”. Urmează un autoportret: „Eu sînt un scriitor numai

și numai al neamului meu. Nici nu mă interesează dacă voi trece vreodată peste hotarele țării cu poezia mea. Rămân al pământului acestuia și mă voi continua cred cu el, pentru că timpul va avea ce să rețină din tot ceea ce am scris” (27 iunie). Semnalează apariția unei cărți de versuri în colecția „Cele mai frumoase poezii”, neavând alte vesti, întrucât s-a ocupat de reparațiile casei din București, strada Mierlei, unde locuia împreună cu soția sa, doamna Elena (Lily) Carianopol, căreia i-a dedicat toate cărțile sale (11 septembrie). Și în altă scrisoare semnalează apariția unei cărți de versuri: „Lumini pentru dragostea mea”, la Editura Eminescu, la fel de îngrijorat că nu o voi găsi decât apelând din vreme la librăria din Caracal. Enumeră câteva activități literare la care este solicitat, încât nici nu știe cum să-și împartă timpul: colocviul național de poezie de la Iași, sau comemorarea lui Alexandru Vlahuță de la Focșani și Dragoslavele (6 noiembrie). Oboseala determinată de solicitările pentru deplasări este exprimată direct și în altă scrisoare, poetul având pe atunci 70 de ani și jumătate: „nu am timp, sînt într-o criză extraordinară de timp. Mă împart și eu fie între scris și citit, fie între șezători și celelalte îndeletniciri casnice, de care e destulă nevoie”. Menționează participarea la înființarea Asociației Scriitorilor (filialei) din Craiova și trei întâlniri cu cititorii, prezentate în revista „România literară”. Ar dori să afle părerea sinceră despre ultima sa carte de poezii (15 decembrie).

La începutul anului 1979, poetul este preocupat de apariția unui volum, pe care încă nu l-a văzut, iar în final, adăugat în partea de sus a paginii, deasupra titlului, își exprimă satisfacția pentru cronica lui Șerban Cioculescu, din revista „Luceafărul”, amintind că s-a mai scris despre opera sa în revistele „Steaua”, „Orizont” și „Ramuri”. (14 februarie). Anunță că va merge la Caracal, invitat la sărbătoarea revistei

școlare „Coloane” de la Liceul Industrial, vârsta făcând „această expediție, puțin cam grea pentru mine”. Deși apreciază cuvintele frumoase despre cartea „Peisaj românesc”, apărută la Editura Militară, adaugă că „este o carte cum se tipărește la militari. Multe mi s-au tăiat, la multe a trebuit să adaug. Volumul pe care-l voiam publicat acolo a rămas întreg pentru o altă editură”. Este o amară referire la cenzură, care îi modificase textele literare (18 mai). Apoi, semnalează seara de poezie românească *Virgil Carianopol* de la Biblioteca românească din New York, unde au fost prezentate și traduceri în limba engleză, regretând că nu i-au fost aduse. Despre o deplasare la Caracal spune: „Timpul a fost atât de scurt și de obositor, încât mă mir că am rezistat” (11 iulie).

În anul 1980, Virgil Carianopol resimte asprimea iernii: „E drept că mă mai duc la unele șezători literare, dar aceasta o fac numai atunci când sînt luat de acasă cu mașina și adus tot așa”. Mulțumește pentru recenziile mele, îndeamnă la colaborare cu ziarul „Oltul” din Slatina, „la care eu am colaborat mereu” și semnalează un număr al revistei „Contemporanul”, „unde scrie Cărneci despre mine” și, de asemenea, semnalează revista „Ramuri”, din februarie (februarie, 1980). Trei săptămâni au fost scriitorul și soția, la cabana Cumpătul a Uniunii Scriitorilor din România, refacerea forțelor contribuind la apariția volumul al II-lea din „Scriitori care au devenit amintiri”, la Editura Scrisul românesc din Craiova, a unei cărți pentru copii la Editura Ion Creangă și a uneia de poezii, intitulată „Scară la cer”, în colecția Biblioteca pentru toți a Editurii Minerva. Semnalează evidențierea sa, cu o poezie pe muzica lui Zaharia Popescu, la concursul de creație și cântece ostășești „Te apăr și te cânt, patria mea”, ediția a V-a (26 iulie).

În anul 1981, scriitorul anunță că va pleca la Sighetul Marmăției,

după ce a mai fost la multe șezători literare. „Alerg de colo până colo, spre a duce și a face ca să lumineze dragostea de frumos și față de pământul strămoșesc”. Scrie grăbit, pentru că trebuie să citească la Televiziune câte-va poezii (10 mai). De la Craiova, se întoarce la București, între timp exprimând conștiința că a fost obligat să scrie și texte improvizate: „Este adevărat, în ultimul timp am publicat o mulțime de poezii, și bune și mai așa, dar n-am avut ce face. Sînt multe făcute la minut, deși n-aș fi vrut.” (27 mai).

În anul 1982, cu doi ani înainte de dispariție, Virgil Carianopol declară o mare oboseală: „Este prozaică această trecere atât de repede printr-o biată viață de om. De aceeași lipsă sufăr și eu. De multe ori nu am timp nici să mănânc. Scriu, scriu, de parcă viața s-ar termina mâine”. Menționează că volumul pentru copii „Copilul și țara” a apărut în 50 de mii de exemplare, iar „Scriitori care au devenit amintiri”, volumul II, în 10 mii de exemplare. Se interesează dacă placheta de versuri „Cântec la plecarea verii” a ajuns la cititori. Concepția autorului, în legătură cu cărțile pentru copii, el neavând, dar iubind mult copiii, este că scrie „cu gândul numai la cei care vor duce mâine mai departe făclia aceasta a omeniei, a generozității românești și a dragostei de țară” (22 februarie). În scrisoare, anexează o poezie, alcătuită din patru catrene, în vers clasic, intitulată „Omagiul mamei”, „pe care am publicat-o anterior în presa locală.”

Un alt scriitor, original de pe meleagurile Romanaiului, **Naum Smarandache** 16. 08.1926, Crușov - 23. 07. 2007, Sibiu), cu studii universitare filologice, își amintește, menționând că scrie mai ales epigrame, versuri satirico-umoristice, acrostihuri, dueluri epigramatice, dar și poezii lirice, că a debutat ca elev al Liceului Ioniță Asan din Caracal, în Anuarul Societății

culturale „Haralamb G. Lecca,” în anii 1944-1946. Este încântat că două publicații apărute după anul 1989, „Romanai” și „Jurnalul de Romanai”, i-au solicitat colaborarea (8 mai 1993).

În altă scrisoare, oferă extrase din presă despre activitatea sa, în special de epigramist și șef al cenaclului epigramiștilor din Sibiu, unde se stabilise. Spune că date despre activitatea literară și publicistică a mai oferit, pentru o antologie a epigramiștilor români, acordând atenție și altor scriitori români, Tudor Măinescu și Paul Constant, într-o publicație a Academiei Române. Mai trimite o copie după o notă biografică, din prefața volumului său „Acrostihuri ocazionale”(1996). Îl evocă pe profesorul său de limba română din liceu, consătean din Crușov, anume Crăciun Pătru (nemenționat ca nume), „care m-a încurajat și mi-a apreciat primele mele poezii lirice, cooptându-mă membru în soc. literară H.C. Lecca și chiar în conducerea ei. Profesorul respectiv era chiar din satul meu natal, ai cărui părinți erau țărani chiar analfabeți, dar el înființase și organizase o bibliotecă satească, unde veneau cititori săteni, să împrumute cărți”. Mai menționează că a scris o poezie în care evocă popasul de o noapte, la Crușov, al revoluționarilor de la Islaz-Romanai, în anul 1848, poezie apărută în ziarul „Agricultura” (27 aprilie 1999).

În mod frapant, însă explicabil, ceea ce se observă a fi comun în misiunile scriitorilor, ca aspect de istorie literară, este interesul imediat și copleșitor al acestora față de receptarea scrișului lor din periodice, antologii și volume, atât de către cititorii obișnuiți, cât și de către criticii literari. Uneori, răzbat frământări din viața socială și, negreșit, amintiri din anii copilăriei și școlarității, cu evocarea celor care i-au încurajat la început să meargă pe drumul literaturii.

Transhumanța

Pe drumul de pământ; povești de îmblânzit timpul

Daniela BĂBU

— Tată, ia hai să te-nvăț să joci, că nu-i greu!

— Nu pot, ticule, c-amețasc.

— Hai că n-amețști, hai și-ascultă muzăca... i-auz'! ascultă ritmu': nta! nta! nta!

— Pe tine cin' te-a-nvățat?

— Ieu mă duceam la hore, mă duceam cu sor'mea... da' trăbuia s-o aștept zăce ore să să gătească și de multe ori, până-și făcea ia conciu-n vârful capului... să sfârșea hora! Odată, de nervi că n-am mîi apucat hora, m-am pus și i-am fărâmat conciu'! Și dă-i plînsăte! (râde) Auzam di la ai bătrîni că noi, ungurenii, aveam hor'le ca la Sibiu, numa' cu-nvîrtite și șchioape. Ȑilanț, peste Gilort, golani, le-avea cu sârbe și hore de mîna. Și costumu' iera diferit. Noi aveam costumele ca-n Ardeal, cum le-avem ș-acum, numa' î' alb și negru; golani le-avea colorate. Dup-aia, s-a făcut o sîngură horă, une venea și ungurenii ș-ăilanț', că deja-ncepusă să le cînte Lătăreața și s-aduna toț' s-o audă, aci, la hanu' di' Novaci. Asta era pin trizăci, trizășcinci. Tata avea atunci v'o douăzăci și cinci de ani. Venisă di' armată și iera nelipsăt di la hore. Iera ne-nsurat. Lătăreața, din ce să zăce, i-a scris lui cîntecu' *Di ce nu te-nsori, Gheorghîță*. Nu i l-a scris că-i iera drag de iel, că fomeia iera mări-tată. I-o fi dat și iel un ban cum să

dădea, și i l-a făcut pe loc. Zăcea c-a avut foaia cu versuri până-nt'o zî, cân'... n-a mîi găsăt-o. Cine știe une-o fi pus-o... or poate n-a avut deloc...

„Știu cîntecul! Îl știu bine, l-am auzit cîntat de-atâtea ori și mi-a plăcut, vorbește de dragoste!” Și fără să mă mai gîndesc la melodia pe care tata încearcă să mă-nvețe să joc, jiana, încep să văd literele Mariei înșirîndu-se pe o coală de carnețel, într-o pauză de cîteva minute la horă... încercînd să afle detalii despre cel care îi ceruse cîntecul, care îi este numele, dacă este însurat, dacă are mîndruțe...

— Gheorghe! Îm' zîce Gheorghe! Despre Gheorghe să fie cîntecu'!

— ...*de ce nu te-nsori, Gheorghîță?*
— bine-i așa?

— Da, Mărie, bine-i! Scrie-năinte!

— Măi departe io zăc așa... *nu ți-e dor de-a mea guriță? Gheorghe, Gheorghe! Că ți-e timpu' de-nsurat și mie de măritat, Gheorghe!*

— Bine, Mărie, să moară toate fetele de-amaru'! Iasă-l așa, nu schimba! măi departe...

— *Însoară-te mai curînd, Gheorghe, Gheorghe! Nu mă face să tot plîng, Gheorghe, Gheorghe! Să tot plîng, să tot oftez și tu nu vîi să mă vezi, măi Gheorghe!*

— Așa cântec n-a avut nimeni pân-acuș'! scrie măi departe, scrie cum îți dictează inima, Măriuță!

— *Măi, Gheorghică... tu... nu știi, Gheorghe, Gheorghe! Că m-ai sărutat întâi, Gheorghe, Gheorghe, toamna la cules de vii? toamna la cules de vii, măi, Gheorghe... M-ai învățat să iubesc și mă lași să te doresc, măi Gheorghe..*

— Așa, Mărie...!

— *Pasăre galbenă-n luncă, Gheorghe, Gheorghe! N-am hârtie să-mi ajungă, Gheorghe, Gheorghe! Să scriu carte puiului, dacă-n sat cu mine nu-i, Gheorghe!*

— Lasă-l așa! gata, ăsta-i: acuma cântă-mi-l, să jooc, să-mi ostoiesc inima!

Evident, acesta este un dialog imaginat, el n-a existat în realitate. Poate că nici cântecul n-a fost scris pentru el, ci, fiind vorba despre Gheorghe, bunicul meu s-o fi regăsit atât de mult în acest cântec, încât a inventat în jurul lui povestea cum că i-ar fi fost creat anume... Fără dovezi... nu voi ști niciodată. Ceea ce văd cu certitudine însă, este magia pe care Privighetoarea Gorjului o revărsa asupra oamenilor care o ascultau. Despre această magie vorbește încă lumea! Maria a trăit printre noi, nu este o plâsmuire. Maria s-a născut la 7 noiembrie 1911, în comuna Bălcești, județul Gorj. A fost artistă emerită, una dintre cele mai îndrăgite interprete de muzică populară. Lumea o știe de Privighetoarea Gorjului. Ea a murit în 1972 pe scenă, la Românești, județul Botoșani, cântând cântecul *Vă las cântecele mele*. Maria Lătarețu avea o afinitate pentru Novaci, deoarece mama ei se născuse în Novaci. De prin 1928, după căsătoria cu

vioristul Tică Lătarețu, Maria era nelipsită de la horele din satele gorjene unde erau chemați să cânte. Și Maria cânta atât de frumos, încât, în 1937, etnomuzicologul Constantin Brăiloiu a auzit-o și a chemat-o în București, la înregistrări. Din câte se spune, Maria Lătarețu își scria singură textele cântecelor, inspirată fiind de întâmplările din viața ei. Cântecul de jale „Lie, ciocârlie” este inspirat din moartea prematură a cinci din cei șase copii ai ei: — *Lie, ciocârlie/ Ce ți-a venit ție/ De cânti pe câmpie/ Singură pe lan/ Fără ciocârlan?/- Mie mi-a venit/ De anul trecut/ Cuibul mi-am făcut/ Sub brazdă de plug/ Plugul d-a venit/ Și eu n-am știut/ Cuibul mi-a strivit/ Ouăle-au roșit,/ Puii mi-au murit/ Și mi-am pus în gând/ Ca să zbor în vânt/ Să dau de pământ/ Să mor mai curând...*

Cântând la horele pământenilor din Novaci, la care era invitată alături de soțul ei, Maria Lătarețu a reușit ca, prin glasul ei, să coaguleze într-o singură horă ungurenii și pământenii. Căntece precum: „Mă dusei să plâng în codru”, „Puișor de la Novaci”; „Se ceartă bradul cu plopul”, „Măicuță să nu mă dai”, surprind aspecte ale celor două lumi: cea a pământenilor băștinași și cea a oierilor veniți de peste munți. Bunăoară, cântecul cu care cred eu, i-a cucerit pentru totdeauna pe ungureni, se numește „Pe drumul Banatului” și este un cântec care exprimă, în versuri, transumația de iarnă a ungurenilor spre Banat: *Foaie verde-a bobului,/ Pe drumul Banatului,/ Pe drumul Banatului/ Trec oile badelui./ Toate-s mândre și cornute/ Și cu lăsători pe frunte,/ C-au mâncat la grâne multe/ Și iarbă din vârful de munte./ Bate băla, clopotul de răsună*

*Banatul/ Și tu, oacheșo, birja /Să
răsune Crișana. /Cât-îi Banatul de
mare/ Trei feluri de drumuri are/ Unu-
i drumul cel de fier/ De trece trenul pe
el,/ Unu-i drumul cel de piatră,/ Umblă
pe el lumea toată./ Unu-i drumul de
pământ/ De trec ciobanii cântând./
Veseli mai sunt ciobanii/ Când beau
apă cu pumnii/ Și-s roșii ca bujorii. ”*

„Pe drumul Banatului” a fost transpus pe ritmuri de sârbă, astfel încât să poată fi jucat la hore și nunți, iar înregistrarea poate fi găsită ușor pe canalul youtube.

— Tata Gheorghe te-a învățat să joci?

— Tataa, daaa... iel a ținut-o lan- dra pi la toate hor’le Novaciului; juca hora-năinte, plătea lăutarii, iel m-a-nvă- țat să joc! Îm’ spunea: bă, puță, nu pi- cioarele omului joacă! Joacă inima și sufletu’ lui! Ascultă melodia și nu măi arunca picioarele anapota!

— Eu joc bine?

— STĂI DREAPTĂ ȘI NU TE UITA-N JOS! Jocu’ trăbă jucat de drag,

că alfel la ce i-ar măi zâce joc? Auz’ ce jiană... știi de une-i zâce jiană?

— Nu...

— Nu te uita-n jos! di la... Jina...

Muzica se oprește, pesemne ia o pauză cât să bea și muzicanții un pahar cu apă, eu am picioarele obosite de exersat și mă așez cu tata la masă:

— Cum zâci c-a apărut jiana?

— Cic-un cioban din Jina Sibi- ului cânta la floieră-n timp ce mergea cu oile... cânta așa, să-i treacă de urât... și cum suia iel și cobăra pe hârtoape, s-a modificat și ritmu’ melodiii: cân’ sus, cân’ jos... și tot așa de cum să nimerea locu-n care pășea... și tare i-a plăcut cum suna! i-a mărit ritmu’ și i-a zâs jiană!

— Adică, jiana a apărut di la un cioban adurmit, care a cântat la floieră pin gropi?

— Adurmit, neadurmit... iote, o jucăm și noi ungurenii de când lumea...

*(fragment din romanul
în pregătire, cu același titlu)*

Haz de necaz. Secretissimo

Adrian SIMEANU

Haz de necaz

La Veber, prostia porni comedia. Folosind ca pretext un dineu. Pentr-un „tântălău”. Adăugând și-o criză lombară. Ca să strice treaba. Și piesa să iasă ca pe la Paris. Intriga-i ok. Croită cu tâlc, gradată isteț. Cu lipici la lume. Și renume, cert. Astfel ajungând s-o vedem și noi. Să râdem în hohot de eroii ei. De încurcături în care se vâără. Haioase fățiș, hazoase bogat. Larg deconectante, viu aplaudate...

Francis scrisese textul. Alții puindu-l în scenă apoi. Pe plai românesc, acum, Caramitru. Nu numai ca regizor, ci și ca actor în rol principal. Cu Mălăele-n tandem, nimerit. Strașnici amândoi, intens agreeți. Companioni în joc, potriviți, fiindu-le Bindea, Andone, Cheyrouze, Marinescu, Georgescu. Cu toții echipă formând izbutit. Că-s artiști specialiști, cu șarm și entuziasm. Comicalului dând exact ce-i nevoie. Spontaneitate, savoare, impact. „Dineul cu proști” în cazu` de față, mărturie stând elocvent, vesel, permanent...

„Secretissimo”

Comedie din Hexagon, azi cincantenară. Din vremea Războiului Rece.

Când Estu` căuta secrete prin Vest. Și spionii se trozneau unii pe alții, cu sârg. Camoletti, autorul ei răposat, îi pune-n confruntare, poznaș, pe sovietici cu americanii. KGB contra CIA. Dând câștig de cauză... franțujilor săi. Conform principiului știut și recunoscut...

Totul e parodic. O „farsă burlescă”, de divertisment. Comicu` mustește și rodnic priește. Lumea-nveselește, deplin cucerește. Adaptare bucurășteană în premieră. Un proiect privat. Actori, Eugenia Șerban (zveltă, senzuală), Mihai Niculescu (un aristocrat), Vasile Filipescu (țais întreținut și încă plăcut). Nae Alexandru, Victor Vurtejanu (cuplu nimerit; parcă Stan și Bran de mileniu trei). Armand Calotă și Adi Hostiuc (ambii-n travesti și foarte zglobii). Joc de echipă vioi, colorat. Ce-a deconectat și prilej ne-a dat noi figuri pe scenă să descoperim. Chestii tabu altădat` nerezistent să rostim. De-o epocă neagră cândva să ne amintim. Și haz pe seama-i, de zor, să simțim...

Armand fu și regizor, să zicem, cu spor. Așa că-l așteptăm cu-alte adaptări în alte montări. Doldora de veselie și răspândind bucurie. Ca să mai uităm de cotidianul în dizarmonie...

Eveniment

Festivalul Național – concurs de poezie „Virgil Carianopol”, ediția a XXIII-a, Caracal, 2018

Vera GRIGORESCU

În primăvara fiecărui an, Festivalul-concurs național de poezie *Virgil Carianopol*, desfășurat la Caracal, oferă șansa afirmării tinerilor creatori și stimulează talentele literare autentice. Festivalul-concurs de poezie este un eveniment anual, care continuă o tradiție de peste 20 de ani, reunind oameni de cultură, specialiști și scriitori consacrați.

Poezia, ca gen literar major, dar și poezii și vocile lor distincte au fost în atenția publicului caracalean, pasionat de diferitele forme de expresie poetică, descoperind poezia contemporană, având, prin festival, acces nemediat la acest fenomen viu, în continuă transformare.

Anul acesta, manifestarea a fost frumoasă, construită după modelul fes-

tivalurilor de poezie consacrate, ajunsă la cea de a 23-a ediție, desfășurată într-un spațiu cultural reprezentativ pentru caracaleni: Foaierul Teatrului Național. Instituțiile organizatoare au colaborat cu scriitorul și criticul literar Paul Aretzu, personalitate cunoscută în Caracal și în țară, membru al Uniunii Scriitorilor din România, redactor al revistei „Vitrării Românești”, care apare sub egida Asociației culturale „Fiii și Prietenii Caracalului”.

Parcursul proiectului, din ultimii ani, a cuprins conferințe, mese rotunde, recitaluri de poezie, lansări de carte, programe artistice, evenimente dedicate elevilor, oferind o perspectivă de ansamblu asupra poeziei actuale. Dincolo de prezența nemijlocită a poeziei, organizatorii au invitat critici și istorici literari, oameni avizați, care contribuie activ, în momentul de față, la remodelarea fenomenului poetic și care pot să prezinte un tablou cât mai divers și mai autentic al acestuia, cu referiri, în primul rând, la creația poetului caracalean Virgil Carianopol. Evoluția acestuia, în timp, reface, am putea zice, într-un sens intervertit, evoluția liricii românești din prima jumătate a secolului al XX-lea: avangardist la debut, contestatar al legilor versificației, al gramaticii și ortografiei, crea-

*Nicolae Coande
– Premiul „Virgil Carianopol”
pentru un scriitor consacrat*

tor al unor imagini îndrăznețe, scriitorul avea să parcurgă în timp o cale spre poezia meditativă, tradiționalistă.

A publicat versuri încă de pe băncile universității și a reușit, în zburcământul existenței, să editeze peste 20 de volume de poezie, alături de câteva volume de proză, memorialistică, povestiri pentru copii, eseuri.

A dedicat adevărate ode și imnuri specificului oltenesc, gliei de unde și-a tras seva talentului, vitalitatea și tonusul, dar și unda de umor rafinat a versurilor, încărcate cu luciditate și înțelepciune.

Orașul Caracal a ocupat un loc cu totul special în creația și sufletul poetului, lucru firesc dacă ne gândim că aici a văzut lumina zilei, aici a copilărit, și tot aici și-a petrecut adolescența și o parte a tinereții, ceea ce l-a determinat să evoce oameni, străzi, locuri din prima perioadă a vieții. Delicatețea și elevația spirituală, modestia și sinceritatea acestui poet, sensibilitatea și devotamentul față de locul natalității (a trecut în lumea umbrelor la 6 aprilie 1984) au atras întotdeauna un public cititor numeros și fidel, căruia i-au fost oferite, în timp, întâlniri

cu cele mai frumoase poeme ale lui Virgil Carianopol, evocări ale celor care l-au cunoscut, comentarii critice asupra operei.

Creator al unei formule poetice simple și expresive, Virgil Carianopol se distinge prin dragostea pentru tot ce constituie fondul elementar și pur authton, care alimentează forța înnoitoare și fertilizează viața și creația contemporană. Dacă G. Călinescu îl încadra la poezii suprarealiști, cu evoluții promițătoare și influență succesivă de arghezisme, critica mai recentă îl înregistrează ca pe un poet profund, una dintre cele mai interesante voci din epocă.

Juriul din acest an a fost alcătuit din personalități cu o deosebită competență în evaluarea critică, dar și leale posterității marelui poet: Paul Aretzu – poet, eseist, critic literar, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Lazăr Popescu – scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Ion Catrina – romancier, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Vera Grigorescu, directoare a Bibliotecii „Virgil Carianopol” din Caracal.

Premiile acordate au avut în vedere mai multe categorii de autori: Premiul pentru un scriitor consacrat – Nicolae Coande, Craiova, Trofeul Virgil Carianopol – Victor Constantin Măruțoiu, Cluj-Napoca, Premiul pentru un grupaj de poeme – Diana Diaconescu, Suceava și Cornelia Filip, Caracal, Premiul pentru volum de debut – Loredana Florentina Dalian, Slobozia și Carla Schoppel, Cluj-Napoca, Premiul special – Iulian Coțofană, Cluj-Napoca, precum și Premii din partea Asociației „Fiii și prietenii Caracalului” – Raluca Panait, Caracal și Adela Mitrache, Caracal.

*Victor Constantin Măruțoiu –
Trofeul „Virgil Carianopol”*

Grupajele de poeme care s-au înscris la această ediție a festivalului au venit din Cluj-Napoca, Slobozia, Craiova, București, Suceava și, bineînțeles, Caracal.

Instituțiile care și-au dat concursul la buna desfășurare a Festivalului național de poezie „Virgil Carianopol” au fost Consiliul Local și Primăria Municipiului Caracal, care au asigurat festivalul din punct de

vedere financiar și Biblioteca Municipală „Virgil Carianopol”, ocupându-se de partea logistică, precum și d-l ing. Marian Doldurea, președintele Asociației Fiii și Prietenii Caracalului. Le mulțumim tuturor.

Caracalul, cu bogata lui tradiție literară, este un loc al poeziei, merită această inițiativă, un festival care s-a dovedit durabil în timp. Cota valorică a fost sporită și de scriitorii și artiștii importanți care au onorat invitațiile la edițiile precedente, Gheorghe Grigurcu, Ion Pop, Aurelian Titu Dumitrescu, Ion Mureșan, Ion Stratan, Gabriel Chifu, Gabriel Dimisianu, Liviu Ioan Stoiciu, Ovidiu Ghidirmic, Alexandru Firescu, Emil Boroghina, Florea Miu, Marian Draghici, Ion Deaconescu, Dumitru Augustin Doman, Mircea Bârsilă, Paul Aretzu, Ioan Lascu, Petrișor Militaru, Mihai Duțescu, Mihai Firică, Ioana Dinulescu, Emilian Mirea, Liliana Hinoveanu, Gheorghe Mihail, Ion Mețoiu, Dorin Teodorescu, Paul Matiu, Tudor Gheorghe, Ilarie Hinoveanu, actrița Doina Ghițescu, Ion Potopin, Florian Saioc, Virgil Dumitrescu, Constantin Dumitrache.